

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

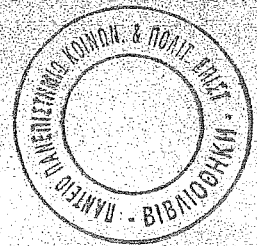
**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

*Περιφερειακό Διαχειριστικό Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας
1994-2000*

Η επίδρασή του στις αναπτυξιακές προοπτικές της περιφέρειας

ΝΙΑΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΑΘΗΝΑ 2000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
<hr/>	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο εφαρμογής του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας	
1994-1999.....	6
1.1 Εισαγωγή.....	6
1.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.....	7
1.3 Περιφερειακή οικονομία.....	13
1.4 Κατά κεφαλήν εισόδημα.....	17
1.5 Απασχόληση- Ανεργία.....	19
1.6 Ταξινόμηση των νομών της περιφέρειας.....	23
1.6.1 Ταξινόμηση των νομών με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.....	23
1.6.2 Ταξινόμηση με την μέθοδο Boudeville.....	24
1.7 Συμπεράσματα-Διαπιστώσεις.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 1994 -1999 Περιγραφή προγράμματος	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Πλαίσιο εφαρμογής του ΠΕΠ	37
3.1 Περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	37
3.2 Περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	39
3.3 Αγροτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	41
3.4 Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απασχόληση.....	43
3.5 Λοιπές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Επικαιρότητα- Καταλληλότητα του προγράμματος	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Παράλληλες ενισχύσεις της περιφέρειας από άλλα προγράμματα	55
5.1 Επιχειρησιακά προγράμματα.....	55
5.1.1 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Προσβάσεις και Οδικοί Άξονες 1994-1999".....	55
5.1.2 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Τηλεπικοινωνίες 1994-1999".....	56
5.1.3 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Ταχυδρομεία 1994-1999".....	57
5.1.4 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Ενέργεια 1994-1999".....	57
5.1.5 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Περιβάλλον 1994-1999".....	58
5.1.6 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Υγεία-Πρόνοια 1994-1999".....	58
5.1.7 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Βιομηχανία και Υπηρεσίες 1994-1999".....	59
5.1.8 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Έρευνα και Τεχνολογία 1994-1999".....	60
5.1.9 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Γεωργία και Αγροτική Ανάπτυξη 1994-1999".....	60
5.1.10 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Αλιεία 1994-1999".....	61
5.1.11 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Εκπαίδευση και Αρχική Κατάρτιση 1994-1999".....	61
5.1.12 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Συνεχιζόμενη Κατάρτιση και Προώθηση της Απασχόλησης 1994-1999".....	62
5.1.13 Επιχειρησιακό πρόγραμμα "Έκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης 1994-1999".....	63
5.2 Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες.....	64
5.2.1 Κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG II.....	65
5.2.2 Κοινοτική πρωτοβουλία RETEX.....	66
5.2.3 Κοινοτική πρωτοβουλία RECHAR II.....	67
5.2.4 Κοινοτική πρωτοβουλία LEADER II.....	68
5.3 Ταμείο συνοχής.....	71
5.4 Ολοκληρωμένο αναπτυξιακό πρόγραμμα σεισμικής αποκατάστασης.....	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Αξιολόγηση του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας ανά υποπρόγραμμα και μέτρο.....	73
6.1 Υποπρόγραμμα 1: Υποδομές μεταφορών.....	74
6.1.1 Μέτρο 1.1 : Εθνικό Οδικό Δίκτυο.....	76
6.1.2 Μέτρο 1.2 : Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο.....	79
6.1.3 Μέτρο 1.3 : Αεροδρόμια.....	83
6.2 Υποπρόγραμμα 2: Ολοκληρωμένο υποπρόγραμμα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου.....	85
6.2.1 Μέτρο 2.1 : Αρδευτικά και έργα διαχείρισης υδάτων.....	88
6.2.2 Μέτρο 2.2 : Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων.....	91
6.2.3 Μέτρο 2.3 : Δασικά έργα.....	94
6.2.4 Μέτρο 2.4 : Παράλληλα έργα αναδασμού.....	96
6.2.5 Μέτρο 2.5 : Αγροτουρισμός.....	99
6.2.6 Μέτρο 2.6 : Εκσυγχρονισμός κτηνοτροφικής παραγωγής.....	102
6.2.7 Μέτρο 2.7 : Τουριστική ανάπτυξη.....	104
6.2.8 Μέτρο 2.8 : Βελτίωση υποδομών αγροτικού χώρου.....	106
6.2.9 Μέτρο 2.9 : Συμπληρωματικές ενέργειες αγροτικής ανάπτυξης.....	108
6.2.10 Μέτρο 2.10 : Ενέργειες κατάρτισης.....	109
6.3 Υποπρόγραμμα 3: Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής.....	112
6.3.1 Μέτρο 3.1 : Ύδρευση- Αποχέτευση.....	114
6.3.2 Μέτρο 3.2 : Κοινωνικές Υποδομές (Υγεία- Πρόνοια).....	116
6.3.3 Μέτρο 3.3 : Πολιτισμός.....	118
6.4 Υποπρόγραμμα 4: Στήριξη Παραγωγικών Τομέων.....	120
6.4.1 Μέτρο 4.1 : Αξιοποίηση πόρων υπεδάφους.....	122
6.4.2 Μέτρο 4.2 : Οικονομικές υποδομές.....	124
6.4.3 Μέτρο 4.3 : Ενέργειες στήριξης ΜΜΕ.....	126
6.4.4 Μέτρο 4.4 : Ιδιωτικές επενδύσεις.....	128
6.5 Υποπρόγραμμα 5: Ενίσχυση Δομών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	129
6.5.1 Μέτρο 5.1 : Βασικές υποδομές.....	131
6.5.2 Μέτρο 5.2 : Περιβάλλον και ποιότητα ζωής.....	133
6.5.3 Μέτρο 5.3 : Υποστήριξη τοπικής οικονομίας.....	136
6.6 Υποπρόγραμμα 6: Αξιοποίηση Ανθρώπινου Δυναμικού.....	138
6.6.1 Μέτρο 6.1 : Υποδομής εκπαίδευσης.....	140
6.6.2 Μέτρο 6.2 : Δομές συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης.....	142
6.6.3 Μέτρο 6.3 : Ενέργειες συνεχιζόμενης κατάρτισης για νέους.....	142
6.6.4 Μέτρο 6.4 : Ενέργειες καταπολέμησης αποκλεισμού από την αγορά εργασίας.....	144
6.7 Υποπρόγραμμα 7: Τεχνική Βοήθεια.....	144
6.8 Υποπρόγραμμα 8: Συμπλήρωση Λειτουργικών Χαρακτηριστικών και Οικονομικού Αντικειμένου Έργων Α' ΚΠΣ.....	145
6.9 Υποπρόγραμμα 9: Τοπικά Σύμφωνα Ανάπτυξης.....	146
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. Αποτελεσματικότητα των νομών και των φορέων υλοποίησης του ΠΕΠ.....	148
7.1 Θεωρητική θεμελίωση.....	148
7.2 Αποτελεσματικότητα των νομών.....	150
7.3 Αποτελεσματικότητα των φορέων υλοποίησης.....	151
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. Συμπεράσματα-Προτάσεις.....	154
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	157
Μεθοδολογία.....	158
Πίνακες.....	161
Διαγράμματα.....	170

Συνομογραφίες.....	172
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	174

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

~~Σκοπός της μελέτης που ακολουθεί είναι η αξιολόγηση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος της Δυτικής Μακεδονίας για την περίοδο 1994-1999, καθώς επίσης και ο εντοπισμός των επιπτώσεων του επιχειρησιακού προγράμματος πάνω στις αναπτυξιακές προοπτικές της περιφέρειας.~~

Η μελέτη αποτελείται συνολικά από οχτώ κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται η αποτύπωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας έτσι ώστε ο αναγνώστης να έχει μια συνολική εικόνα της κατάστασης που επικρατούσε στην περιφέρεια πριν από την εφαρμογή του επιχειρησιακού προγράμματος. Η ανάλυση επικεντρώνεται στην δημογραφική κατάσταση της περιφέρειας, την περιφερειακή οικονομία, το κατά κεφαλήν εισόδημα, την απασχόληση-ανεργία.

Το δεύτερο κεφάλαιο της μελέτης αφορά το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται όλες οι σχετικές πληροφορίες σχετικά με το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας (προϋπολογισμός-στόχοι- παρεμβάσεις).

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται περιγραφή του πλαισίου εφαρμογής του επιχειρησιακού προγράμματος. Πραγματοποιείται μια αναφορά των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (περιφερειακή πολιτική, περιβαλλοντική πολιτική, αγροτική πολιτική, πολιτική για την απασχόληση, κ.α.) οι οποίες έχουν επίπτωση πάνω στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και επιχειρείται να εντοπιστεί αν το ΠΕΠ είναι εναρμολωμένο με αυτές τις πολιτικές.

Στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζεται κατά πόσον οι αρχικές υποθέσεις του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας ως προς τα κυρίαρχα προβλήματα της περιφέρειας και των τομέων παρέμβασης εξακολουθούν να είναι Επίκαιρα. Εξετάζεται κατά πόσον το ΠΕΠ είναι σήμερα κατάλληλο για την υλοποίηση των στόχων του.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναφέρονται και τα άλλα προγράμματα τα οποία εφαρμόζονται παράλληλα με το ΠΕΠ (επιχειρησιακά προγράμματα,

κοινοτικές πρωτοβουλίες, Ταμείο Συνοχής, πρόγραμμα σεισμικής αποκατάστασης) και τα οποία συμπληρώνουν το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας και επιδρούν και αυτά στην όποια αναπτυξιακή προσπάθεια της περιφέρειας.

Στο έκτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας τόσο ανά υποπρόγραμμα όσο και ανά μέτρο με την εξαγωγή διάφορων αντιπροσωπευτικών δεικτών και επισημαίνονται οι επιπτώσεις του κάθε υποπρογράμματος και μέτρου πάνω στις αναπτυξιακές δυνατότητες της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Στο έβδομο κεφάλαιο ελέγχεται η αποτελεσματικότητα του χωρικού παράγοντα και των φορέων υλοποίησης πάνω στην πορεία υλοποίησης του ΠΕΠ και γίνεται μια προσπάθεια εντοπισμού των πιο αποτελεσματικών φορέων υλοποίησης και νομών.

Στο τελευταίο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια σύνοψη όλων των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την προηγούμενη ανάλυση σχετικά με το ΠΕΠ και διατυπώνονται ορισμένες προτάσεις σχετικά με τους άξονες που θα πρέπει να λάβει υπόψη του το επόμενο επιχειρησιακό πρόγραμμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 1994-1999

Η ανάλυση της κοινωνικό-οικονομικής κατάστασης της περιφέρειας είναι βασική έτσι ώστε ο αναγνώστης να αποκτήσει μια εικόνα της κατάστασης και των προβλημάτων της περιφέρειας πριν από την εφαρμογή του ΠΕΠ και να συσχετίσει με αυτόν τον τρόπο τους στόχους του συγκεκριμένου προγράμματος με τα προβλήματα της περιφέρειας.

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας αποτελείται από τους νομούς Κοζάνης, Καστοριάς, Φλώρινας και Γρεβενών. Καταλαμβάνει το βορειοδυτικό άκρο της χώρας και συνορεύει στα βορειοδυτικά της σύνορα με την Αλβανία (νομοί Καστοριάς, Φλώρινας) και στα βόρεια σύνορα της με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (νομός Φλώρινας). Έχει συνολική επιφάνεια 9.451 τετρ. χιλ. και το κλίμα της είναι δριμύ ηπειρωτικό. Το 82 % περίπου του εδάφους της περιφέρειας καλύπτεται από ορεινές-ημιορεινές εκτάσεις και το 50 % περίπου της συνολικής επιφάνειας της περιφέρειας αποτελείται από δάση. Η περιφέρεια δεν έχει πρόσβαση στην θάλασσα, διαθέτει όμως το 60% των εσωτερικών υδάτων της χώρας. Η περιφέρεια έχει πλούσιο υπέδαφος και πλούσια χλωρίδα και πανίδα.

Η περιφέρεια μπορεί να διαιρεθεί σε δύο τμήματα: το Ανατολικό και το Δυτικό τμήμα της. Το Δυτικό τμήμα είναι το ορεινό τμήμα της περιφέρειας και περιλαμβάνει περιοχές και των τεσσάρων νομών της περιφέρειας. Το τμήμα αυτό δεν έχει υποστεί σημαντικές ανθρωπογενείς παρεμβάσεις και αποτελεί με την κεντρική του οροσειρά την τουριστική ενότητα της Περιφέρειας. Το τμήμα αυτό της περιφέρειας είναι γνωστό για το σπάνιο οικοσύστημα του. Το τοπίο κυριαρχείται σε μεγάλο βαθμό από τα δάση ή τη γεωργική δραστηριότητα. Το Ανατολικό τμήμα της περιφέρειας χαρακτηρίζεται ως πεδινό, έχει πλούσιο υδάτινο δυναμικό, αποδοτικά εδάφη, αλλά και ανεπτυγμένα λιγνιτοφόρα πεδία. Σε αυτό το τμήμα της περιφέρειας κυριαρχεί ο κλάδος της ηλεκτροπαραγωγής και του εμπορίου και δευτερευόντως η γεωργία και η κτηνοτροφία.

1.2 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

~~Η ανάλυση της εξέλιξης, της δομής και της κατανομής του~~
πληθυσμού είναι θεμελιώδης για την σωστή αντίληψη και κατανόηση της κοινωνικό-οικονομικής κατάστασης μιας περιοχής και των πολιτικών που έχουν σαν στόχο να επιλύσουν τα προβλήματα της. Στο παρών κεφάλαιο επιχειρείτε αποτύπωση της δημογραφικής κατάστασης της περιφέρειας πριν από την έναρξη υλοποίησης του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος της Δυτικής Μακεδονίας.

Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας εμφάνιζε το 1991 πληθυσμό 294.980 κατοίκους, ποσοστό 2,88% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Το ποσοστό αυτό του πληθυσμού είναι το μικρότερο μεταξύ των ηπειρωτικών περιφερειών της Ελλάδας. Κατά την δεκαετία του '71-'81 ο πληθυσμός της περιφέρειας παρουσίασε ποσοστιαία αύξηση της τάξεως του 7,48% (το σύνολο της χώρας παρουσίασε ποσοστιαία αύξηση 11%) ενώ κατά την εικοσαετία '71-'91 παρουσίασε αύξηση της τάξεως του 9,6% (το σύνολο της χώρας παρουσίασε αύξηση 16,8%). Κατά την δεκαετία του '81-'91 η περιφέρεια εμφανίζει μια ποσοστιαία αύξηση του πληθυσμού, της τάξεως του 2% (το σύνολο της χώρας παρουσίασε αύξηση 5,1%). Η αύξηση του πληθυσμού της περιφέρειας υπολείπεται της αντίστοιχης ποσοστιαίας αύξησης του πληθυσμού της χώρας καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο. Σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες, η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ενώ την περίοδο '71-'81 παρουσίασε μια ικανοποιητική αύξηση του πληθυσμού της και βρισκόταν στα μέσα επίπεδα σε σχέση και με τις υπόλοιπες περιφέρειες, την περίοδο '81-'91 εμφάνισε, μετά την περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, το χαμηλότερο ποσοστό αύξησης του πληθυσμού. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να επηρεάζεται αρνητικά η ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού κατά την περίοδο '71-'91, η οποία θα μπορούσε να βρισκόταν σε υψηλότερα επίπεδα. (Βλέπε σχετικά Πίνακα 1).

Θα πρέπει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι η σημερινή κατάσταση στην περιφέρεια από άποψη πληθυσμιακού μεγέθους δεν θα πρέπει να θεωρείται και πολύ καλύτερη. Η εκτίμηση αυτή στηρίζεται σε δυο πολύ σημαντικά γεγονότα των οποίων οι επιπτώσεις θα διαφανούν στην επόμενη μεγάλη απογραφή που θα πραγματοποιηθεί :

1. Στην επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης της βιομηχανίας και την αποβιομηχάνιση της περιοχής που είχαν μεν αρχίσει λίγο πριν από το '91 και κάποια από τα αποτελέσματα τους αποτυπώθηκαν και στην τελευταία απογραφή του πληθυσμού, όμως οι σημαντικότερες επιπτώσεις τους αναμένεται να ολοκληρωθούν με μια χρονική υστέρηση 10 έως 15 ετών από την έναρξή τους
2. Στις ζημιές που προκλήθηκαν από τους πρόσφατους σεισμούς, οι οποίες δημιούργησαν για ένα, ενδεχομένως πολύ σημαντικό τμήμα τόσο από πλευράς απολύτου μεγέθους όσο και από πλευράς δυναμισμού, κομμάτι του πληθυσμού, συνθήκες που ευνοούν την μετανάστευση και μάλιστα όχι υποχρεωτικά εντός των ορίων της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας αλλά εκτός των ορίων της περιφέρειας. Η εκτίμηση αυτή έχει να κάνει με το γεγονός ότι τα πιο "ευκίνητα" τμήματα του πληθυσμού είναι αυτά που έχουν τους λιγότερους δεσμούς με την περιοχή τους, τις περισσότερες ανάγκες και την μεγαλύτερη ικανότητα μετανάστευσης, είναι δηλαδή οι νέοι.

Πίνακας 1.

Διανομαρχιακή κατανομή του πληθυσμού της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας '71, '81, '91 και ποσοστιαία μεταβολή του

Νομός	Πληθυσμός			Ποσοστιαία κατανομή πληθυσμού			Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού		
	1971	1981	1991	1971	1981	1991	1971-1981	1971-1991	1981-1991
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	52264	52430	52879	19,43%	18,14%	17,93%	0,32%	1,18%	0,86%
ΚΟΖΑΝΗΣ	135709	147051	150363	50,46%	50,97%	50,97%	8,36%	10,80%	2,25%
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	45711	53169	52730	17,00%	18,39%	17,88%	16,32%	15,36%	-0,83%
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	35275	36421	37017	13,12%	12,60%	12,55%	3,25%	4,94%	1,64%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	268959	289071	294980	3,07%	2,97%	2,88%	7,48%	9,67%	2,04%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	8768641	9740418	10242202	100%	100%	100%	11,08%	16,80%	5,15%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού-Επεξεργασία των στοιχείων

Πίνακας 2.

Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού των περιφερειών της Ελλάδας, '71, '81, '91

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ		
	71-81	81-91	71-91
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔ. ΘΡΑΚΗ	6,09	-0,78	5,27
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	13,75	8,14	23,01
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	7,48	2,04	9,67
ΗΠΕΙΡΟΣ	4,58	4,47	9,25
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	5,42	5,44	11,15
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	-0,97	6,54	5,50
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	3,37	7,84	11,47
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	6,43	8,05	15
ΑΤΤΙΚΗ	20,43	3,52	24,67
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	-0,85	5,30	4,40
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	-7,34	2,22	-5,29
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	12,62	10,30	24,22
ΚΡΗΤΗ	9,97	7,01	17,68
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	11,08	5,15	16,8

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού-Επεξεργασία των στοιχείων

Στον νομό Κοζάνης και τις τρεις δεκαετίες συγκεντρώνεται πάνω από το 50% του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας και αυτό διότι στον νομό Κοζάνης βρίσκονται τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της περιφέρειας και είναι χωροθετημένες οι μεγάλες βιομηχανίες-επιχειρήσεις της περιφέρειας. Ο πληθυσμός του νομού Κοζάνης παρουσιάζει μια ποσοστιαία αύξηση την περίοδο '71-'81 της τάξεως του 8,3%, ενώ την περίοδο '81-'91 η ποσοστιαία αύξηση του πληθυσμού είναι αισθητά μικρότερη και φτάνει το 2,2 %. Η μείωση αυτή έχει ως βασική αιτία, όπως αναφέρεται και παραπάνω, την επιβράδυνση των ρυθμών βιομηχανικής ανάπτυξης στον άξονα Κοζάνης-Πτολεμαΐδας.

Στον νομό Φλώρινας συγκεντρώνεται το 1971 το 19,4% του πληθυσμού της περιφέρειας, ποσοστό το οποίο μειώνεται συνεχώς και φτάνει το 18,1% το 1981 και 17,9% το 1991. Η μεταβολή αυτή του πληθυσμού αντιστοιχεί σε μια ποσοστιαία αύξηση του 0,3 % την δεκαετία του '71-'81 και 0,8 % την δεκαετία '81-'91. Η μικρή αυτή αύξηση ίσως οφείλεται στην επέκταση τόσο των ηλεκτροπαραγωγικών όσο και των εξορυκτικών δραστηριοτήτων της ΔΕΗ προς τα λιγνιτοφόρα πεδία του νομού. Η ποσοστιαία αύξηση του πληθυσμού φτάνει έτσι το 1,8% για την εικοσαετία του '71-'91.

Στον νομό Καστοριάς συγκεντρώνεται καθ' όλη την περίοδο το 17-18% περίπου του πληθυσμού της περιφέρειας παρουσιάζοντας καθ' όλη

την εξεταζόμενη περίοδο μια έντονη διακύμανση. Έτσι ενώ την δεκαετία '71-'81 παρουσιάζει ο πληθυσμός του νομού μια ποσοστιαία αύξηση της τάξεως του 16,3%, την δεκαετία '81-'91 παρουσιάζει μια μείωση -0,8% (~~περίοδος υψηλού ποσοστού μετανάστευσης στην περιφέρεια λόγω της κρίσης στον κλάδο της γούνας, ενός από τους βασικούς κλάδους του νομού~~). Έτσι συνολικά την περίοδο '71-'91 ο νομός παρουσιάζει μια ποσοστιαία αύξηση της τάξεως του 15,36%.

Στον νομό Γρεβενών όπου συγκεντρώνεται το μικρότερο ποσοστό του πληθυσμού της περιφέρειας, περίπου 3%, κατά την δεκαετία '71-'81 ο πληθυσμός παρουσίασε μια ποσοστιαία αύξηση 7,4%, ποσοστό το οποίο μειώνεται στο 2% την δεκαετία του '81-'91 (περίοδος μετανάστευσης κυρίως των ορεινών περιοχών του νομού) και φτάνει το 4,94% για την εικοσαετία '71-'91.

Η πυκνότητα του πληθυσμού της περιφέρειας παρουσιάζει μια αύξηση καθ' όλη την περίοδο, από 28,4 κατοίκους/τετ.χιλ το 1971, σε 30,6 κατοίκους/τετ.χιλ το 1981 και 31,2 κατοίκους/τετ.χιλ το 1991. Η αντίστοιχη πυκνότητα στο σύνολο της χώρας είναι κατά πολύ μεγαλύτερη φτάνοντας πάνω από 70%. Η διαφορά αυτή οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι το 82% του εδάφους της περιφέρειας καλύπτεται από ορεινές-ημιορεινές εκτάσεις και το 50% αποτελείται από δάση, δεδομένα που συμβάλλουν σημαντικά στην πυκνότητα του πληθυσμού.

Ο νομός Κοζάνης είναι ο πιο πυκνοκατοικημένος από όλους τους άλλους νομούς (42,7 κατοίκους/τετ.χιλ.), ενώ ο νομός Γρεβενών ο πιο αραιοκατοικημένος (16,1 κατοίκους/τετ.χιλ.) και αυτό διότι εκτός του γεγονότος ότι στον νομό Κοζάνης βρίσκονται τα μεγάλα αστικά κέντρα της περιφέρειας, αλλά και του γεγονότος ότι στον νομό Γρεβενών βρίσκεται το 30% των δασών της περιφέρειας και δεν υπάρχει κανένα μεγάλο αστικό κέντρο (αν και η πρωτεύουσα του νομού απορροφά ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού που μεταναστεύει εξακολουθεί να είναι αρκετά μικρό). Ο νομός Φλώρινας παρουσιάζει μια αύξηση της πυκνότητας του πληθυσμού φτάνοντας τους 42,7 κατοίκους/τετ.χιλ. το 1991. Ο νομός Καστοριάς είναι ο μόνος νομός ο οποίος παρουσιάζει μια μικρή μείωση της πυκνότητας του πληθυσμού από 31 κατοίκους/τετ.χιλ το 1981, σε 30 κατοίκους/τετ.χιλ το 1991.

Πίνακας 3.

Πυκνότητα του πληθυσμού περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας '71, '81, '91.

	Πυκνότητα πληθυσμού Κάτοικοι/τετρ.χιλ.		
	1971	1981	1991
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	27,15	27,24	27,47
ΚΟΖΑΝΗΣ	38,62	41,85	42,79
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	26,68	31,04	30,78
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	15,41	15,91	16,17
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	28,49	30,62	31,24
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	66,47	73,84	77,65

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού-Επεξεργασία των στοιχείων

Ο βαθμός αστικοποίησης της περιφέρειας παρουσιάζει μικτή εικόνα, έτσι ενώ την δεκαετία '71-'81 είχαμε μια αύξηση του βαθμού αστικοποίησης κατά 5%, την δεκαετία του '81-'91 η περιφέρεια παρουσίασε μια μικρή μείωση της τάξεως του 1%. Ο πιο αστικοποιημένος νομός είναι αυτός της Κοζάνης ο οποίος παρουσιάζει αύξηση καθ' όλη την περίοδο, ενώ ακολουθούν ο νομός Καστοριάς που παρουσιάζει ωστόσο μια σημαντική μείωση κατά την δεκαετία '81-'91 της τάξεως του -8%, ο νομός Γρεβενών με ποσοστό αστικοποίησης 25 % και τέλος ο νομός Φλώρινας με ποσοστό αστικοποίησης 24 %. Στα αστικά κέντρα της περιφέρειας συγκεντρώνεται ένα τμήμα του πληθυσμού των ορεινών περιοχών της περιφέρειας ή των περιοχών που παρουσιάζουν έντονα οικονομικά προβλήματα και τα οποία μεταναστεύουν ελπίζοντας σε ένα καλύτερο μέλλον. Η μετανάστευση μάλιστα από τις ορεινές περιοχές κυρίως των νέων είναι αρκετά έντονη δημιουργώντας σημαντικά προβλήματα στις περιοχές που εγκαταλείπουν.

Πίνακας 4.

Βαθμός αστικοποίησης του πληθυσμού περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας '71, '81, '91

Νομός	Αστικοποίηση Πληθυσμού		
	1971	1981	1991
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	21%	24%	24%
ΚΟΖΑΝΗΣ	30%	36%	38%
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	35%	38%	30%
ΓΡΕΒΕΝΩΝ*	24%	21%	25%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	25%	30%	29%

*Η πόλη των Γρεβενών θεωρήθηκε αστικό κέντρο

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού-επεξεργασία των στοιχείων αυτών

Η γεννητικότητα κατά την διάρκεια τις δεκαετίες '71-'81-'91 παρουσιάζει συνεχή μείωση στην περιφέρεια με μεγαλύτερη αυτήν μεταξύ της δεκαετίας '81-'91 (από 15 σε 10). Η θνησιμότητα αν και παραμένει σταθερή μεταξύ της δεκαετίας '71-'81, εντούτοις αυξάνεται κατά την επόμενη δεκαετία. Οι τάσεις αυτές έχουν ως αποτέλεσμα το 1991 ο νομός Γρεβενών και ο νομός Φλώρινας να παρουσιάζουν αρνητική φυσική αύξηση του πληθυσμού τους.

Πίνακας 5.

Ποσοστό γεννητικότητας, θνησιμότητας και φυσικής κίνησης του πληθυσμού της περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας τα έτη '71, '81, '91.

	1971			1981			1991		
	ΠΟΣΟΤΟ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΤΟ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΤΟ ΦΥΣΙΚΗΣ	ΠΟΣΟΤΟ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΤΟ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΤΟ ΦΥΣΙΚΗΣ	ΠΟΣΟΤΟ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΤΟ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	ΠΟΣΟΤΟ ΦΥΣΙΚΗΣ
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	15	9	6	14	11	3	10	11	-1
ΚΟΖΑΝΗΣ	17	8	9	16	9	8	12	9	3
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	16	8	8	15	8	8	10	9	1
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	16	9	7	11	9	2	6	11	-4
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	16	9	8	15	9	6	10	9	1

Πηγή:ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού-Επεξεργασία των στοιχείων

Σύμφωνα με τα όσα έχουν επισημανθεί στις προηγούμενες παραγράφους οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η δημογραφική κατάσταση στην περιφέρεια είναι ιδιαίτερα προβληματική. Ο πληθυσμός της περιφέρειας κατά την τελευταία δεκαετία δεν αυξάνεται με τους ίδιους ρυθμούς των προηγούμενων δεκαετιών γεγονός που οφείλεται τόσο στην μετανάστευση του πληθυσμού της περιφέρειας και ιδιαίτερα του πληθυσμού των αγροτικών και ορεινών περιοχών, όσο και συνεπαγόμενη από το προηγούμενο γεγονός μείωση της γεννητικότητας και αύξηση της θνησιμότητας (κατά κύριο λόγο τα άτομα που μεταναστεύουν είναι νεαρής ηλικίας που ψάχνουν για δουλειά ή καλύτερες συνθήκες επιβίωσης). Σε όλα αυτά θα πρέπει να συνυπολογιστούν και οι λόγοι που αναφέρθηκαν στην αρχή του κεφαλαίου αυτού.

1.3 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Το συνολικό προϊόν της περιφέρειας αντιπροσωπεύει καθ' όλη την ~~εξεταζόμενη περίοδο (1970-1993) το 2,2% μέχρι και το 3,3% του~~ συνολικού προϊόντος της χώρας. Μέχρι και το 1986 η συμμετοχή αυτή δεν ξεπερνούσε το 3% αλλά μετά το 1986 έχουμε μια αύξηση της συμμετοχής της περιφέρειας στο εθνικό προϊόν πάνω από 3% (με εξαίρεση το 1991).

Ο νομός Κοζάνης έχει με διαφορά το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στο περιφερειακό προϊόν και ειδικότερα μετά το 1979 έχει ποσοστιαία συμμετοχή στο προϊόν της περιφέρειας πάνω από 60% (με εξαίρεση το 1984 που είχε 57%).

Οι υπόλοιποι νομοί έχουν πολύ μικρότερα ποσοστά συμμετοχής στο περιφερειακό προϊόν, έτσι: η Φλώρινα ενώ το '70 και '74 συμμετέχει με ποσοστό 18% κατά τα επόμενα χρόνια η συμμετοχή αυτή μειώνεται και φτάνει να κυμαίνεται περίπου 15-17 %.

Η Καστοριά παρουσιάζει και αυτή συνεχή μείωση στο ποσοστό συμμετοχής της στο περιφερειακό προϊόν και από 21 % το '74 έφτασε σχεδόν στο μισό του ποσοστού συμμετοχής της 12 % το '94.

Ο νομός Γρεβενών με εξαίρεση τα έτη '70 και '84 (ποσοστό περίπου 10%) έχει συμμετοχή στο περιφερειακό προϊόν κάτω από 9%.

Πίνακας 6.

Ποσοστιαία διάρθρωση ΑΕΠ στην περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας.

ΕΤΟΣ	ΑΕΠ	%	%	%	%	%
	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΧΩΡΑΣ	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΚΟΖΑΝΗ	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΓΡΕΒΕΝΑ
1970	6195	2,4%	18,1%	49,9%	21,0%	10,9%
1974	12769	2,5%	18,0%	55,2%	16,9%	9,8%
1979	33772,5	2,7%	15,9%	60,4%	14,9%	8,8%
1980	40313	2,6%	15,2%	60,5%	14,8%	9,5%
1981	50415	2,7%	16,8%	60,0%	14,4%	8,7%
1982	65331	2,8%	16,0%	60,8%	14,3%	8,8%
1983	70914	2,6%	16,2%	61,4%	14,2%	8,2%
1984	84147,71	2,5%	16,9%	57,0%	15,2%	10,9%
1985	109912,2	2,7%	16,3%	60,2%	14,9%	8,7%
1986	135187,5	2,8%	15,6%	61,3%	14,8%	8,3%
1987	179420	3,3%	14,0%	64,7%	13,2%	8,0%
1988	201266,8	3,1%	16,4%	63,4%	13,0%	7,3%
1991	300943	2,7%	16,2%	60,4%	14,6%	8,8%
1992	372362	3,0%	14,8%	63,4%	13,8%	8,0%
1993	420739	2,9%	14,9%	63,1%	14,0%	8,1%
1994	410665	3%	15%	64%	12%	8%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Εθνικοί λογαριασμοί-Επεξεργασία των στοιχείων

Η ανάλυση της διάρθρωσης του προϊόντος της περιφέρειας ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας μας δίνει μια εικόνα των ιδιαιτεροτήτων της παραγωγικής δομής της περιφέρειας σε σχέση με το σύνολο της χώρας.

Στον πρωτογενή τομέα η περιφέρεια εμφανίζει μια σταθερότητα στα ποσοστά συμμετοχής της στο περιφερειακό προϊόν το '81 και '91 (23%), ενώ το ποσοστό αυτό μειώνεται στο 15% το 1994. Σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά σε επίπεδο χώρας ενώ το '81 και '91 ο πρωτογενής τομέας συμμετέχει σε μεγαλύτερο ποσοστό από αυτό της χώρας, το '91 ο πρωτογενής τομέας κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με αυτά της χώρας (15%).

Στον δευτερογενή τομέα η περιφέρεια παρουσιάζεται πιο ανεπτυγμένη από το σύνολο της χώρας. Έτσι το ποσοστό συμμετοχής του δευτερογενή τομέα είναι και τις τρεις περιόδους κατά πολύ μεγαλύτερο από αυτό της χώρας, φτάνοντας το '94 την μέγιστη διαφορά (47% στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, έναντι 25% της χώρας). Αυτή η μεγάλη διαφορά οφείλεται στην παρουσία μεγάλου ορυκτού πλούτου που συνεπάγεται την ανάπτυξη δραστηριοτήτων σχετικών με την εξόρυξη και

τον ηλεκτρισμό. Στην περιοχή Κοζάνης-Πτολεμαΐδας συγκεντρώνεται περίπου το 75% της παραγωγής της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας. Αντιθέτως η μεταποίηση συγκεντρώνεται στους κλάδους των χημικών, των μη ηλεκτρικών μηχανών και του δέρματος με χαμηλής δυναμικότητας μονάδες. Παρόλο όμως που ο δευτερογενής τομέας είναι πιο ανεπτυγμένος από εκείνον του συνόλου της χώρας παρατηρείται σταδιακή αποβιομηχάνιση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η όλη αυτή η ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα στηρίχθηκε κυρίως στην παρέμβαση του δημοσίου τομέα σε συγκεκριμένους κλάδους (της ενέργειας, της χημικής βιομηχανίας, της λιπασματοβιομηχανίας, της βιομηχανίας μη μεταλλικών ορυκτών, καθώς και στον κλάδο της γουνοποιίας) και στην απουσία του ιδιωτικού τομέα. Η ανάπτυξη στον κλάδο κυρίως της ενέργειας και της γουνοποιίας οδήγησε την περιφέρεια σε μια σειρά σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων: την έντονη ανάπτυξη κάποιων σημείων, την περιθωριοποίηση πολλών περιοχών, τη σταδιακή και έντονη εγκατάλειψη της υπαίθρου, την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και τη δημιουργία σημαντικών προβλημάτων στα αστικά κέντρα λόγω ελλিপών υποδομών και σχεδιασμού.

Ο τριτογενής τομέας ακολουθώντας την ανοδική τάση που επικρατεί στο σύνολο της χώρας αύξησε την συμμετοχή του από 33% το '81 σε 45% το '91. Υπολείπεται όμως κατά πολύ των αντίστοιχων ποσοστών του συνόλου της χώρας, έτσι ενώ ο τριτογενής συμμετέχει με ποσοστό 61% στο συνολικό προϊόν, το αντίστοιχο ποσοστό για την περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας είναι 45%.

Πίνακας 7.

Κατανομή του ΑΕΠ στην περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας ανά τομέα παραγωγής '71, '81, '91.

	1981				1991				1994			
	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΡΩΤ/ΝΗΣ	ΔΕΥΤ/ΝΗΣ	ΤΡΙΤ/ΝΗΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΡΩΤ/ΝΗΣ	ΔΕΥΤ/ΝΗΣ	ΤΡΙΤ/ΝΗΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΡΩΤ/ΝΗΣ	ΔΕΥΤ/ΝΗΣ	ΤΡΙΤ/ΝΗΣ
ΧΩΡΑ	1859971	329285	570439	960247	11108791	1808575	3044315	6255901	15979072	2387103	3999837	95921
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	50415	11588	22129	16698	300943	63609	126336	110998	410665	55029	195058	160
ΦΛΩΡΙΝΑ	8490	3261	1811	3418	48660	15180	11141	22339	62589	16129	18271	28
ΚΟΖΑΝΗ	30249	5187	17016	8046	181746	29748	96430	55567	263887	23719	153954	86
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	7275	1726	2302	3247	43965	9931	13097	20937	50845	7116	15140	28
ΓΡΕΒΕΝΑ	4401	1414	1000	1987	26572	8749	5668	12155	33544	8065	7693	17

Πηγή: ΕΣΥΕ, Εθνικοί λογαριασμοί-Επεξεργασία των στοιχείων

Πίνακας 8.

Ποσοστιαία κατανομή ΑΕΠ στην περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας τα έτη '71, '81, '91

	1981			1991			1994		
	ΠΡΩΤΗ	ΔΕΥΤΗ	ΤΡΙΤΗ	ΠΡΩΤΗ	ΔΕΥΤΗ	ΤΡΙΤΗ	ΠΡΩΤΗ	ΔΕΥΤΗ	ΤΡΙΤΗ
ΧΩΡΑ	18%	31%	52%	16%	27%	56%	15%	25%	60%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	23%	44%	33%	21%	42%	37%	13%	47%	39%
ΦΛΩΡΙΝΑ	38%	21%	40%	31%	23%	46%	26%	29%	45%
ΚΟΖΑΝΗ	17%	56%	27%	16%	53%	31%	9%	58%	33%
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	24%	32%	45%	23%	30%	48%	14%	30%	56%
ΓΡΕΒΕΝΑ	32%	23%	45%	33%	21%	46%	24%	23%	53%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Εθνικοί λογαριασμοί-Επεξεργασία των στοιχείων

Ο νομός Κοζάνης διαφέρει σημαντικά σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς όσον αφορά την διάρθρωση του προϊόντος στους τρεις τομείς παραγωγής. Έτσι αν και η ποσοστιαία συμμετοχή του δευτερογενή τομέα σημειώνει συνεχή μείωση και φτάνει το '94 το 58% περίπου, ωστόσο ο τομέας αυτός είναι πολύ πιο ανεπτυγμένος σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς, όπως επίσης και ως προς το σύνολο της χώρας. Ακολουθεί ο τριτογενής τομέας όπου ο τομέας δεν είναι ανεπτυγμένος σε σχέση με τους άλλους της περιφέρειας και το σύνολο της χώρας. Ο πρωτογενής τομέας υστερεί επίσης σημαντικά τόσο σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς όσο και ως προς το σύνολο της χώρας.

Ο νομός Φλώρινας είναι ο πιο ανεπτυγμένος νομός στον πρωτογενή τομέα με ποσοστό που φτάνει το 27% το '94 του συνόλου του προϊόντος του νομού. Ωστόσο ο πιο ανεπτυγμένος τομέας στον νομό Φλώρινας είναι ο τριτογενής με ποσοστό 47% το '94, ποσοστό το οποίο όμως υπολείπεται κατά πολύ του ποσοστού της χώρας (61%). Ο δευτερογενής τομέας έρχεται στην τρίτη θέση από άποψη παραγωγής στον νομό (29% το '94).

Ο νομός Καστοριάς είναι ο πιο ανεπτυγμένος νομός στον τριτογενή τομέα στον οποίον παράγεται το 56% του προϊόντος της περιφέρειας. Το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο του αντίστοιχου της περιφέρειας και υπολείπεται ελάχιστα του συνόλου της χώρας. Ακολουθεί από άποψη παραγωγής ο δευτερογενής τομέας, που αγγίζει το 30% το '94 και είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο σε εθνικό επίπεδο. Ο πρωτογενής τομέας είναι περίπου στα ίδια επίπεδα με αυτόν του συνόλου της χώρας και της περιφέρειας.

Ο νομός Γρεβενών βρίσκεται στην δεύτερη θέση μετά την Καστοριά στον τριτογενή τομέα αφού στον τομέα αυτόν παράγεται το 54% του προϊόντος του νομού. Ο τριτογενής είναι και ο τομέας στον ~~οπούν ο νομός παρουσιάζει την μεγαλύτερη ανάπτυξη και τις τρεις~~ χρονικές περιόδους, ωστόσο όπως και στην Καστοριά η ανάπτυξη αυτή υπολείπεται της αντίστοιχης του συνόλου της χώρας. Στην δεύτερη θέση βρίσκεται ο πρωτογενής τομέας ο οποίος βρίσκεται πάνω από τα αντίστοιχα ποσοστά σε επίπεδο περιφέρειας και χώρας (24% το '94). Στην τελευταία θέση βρίσκεται ο δευτερογενής τομέας, όπου ο νομός παρουσιάζει την χειρότερη κατάσταση σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς, τομέας που υπολείπεται και σε σχέση με το σύνολο της χώρας.

1.4 ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Η περιφέρεια για τα έτη '81 και '91 εμφανίζει κατά κεφαλήν εισόδημα μεγαλύτερο από το σύνολο της χώρας στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα ενώ υπολείπεται του αντίστοιχου κατά κεφαλήν στον τριτογενή τομέα. Στο σύνολο της παραγωγής ενώ το κατά κεφαλήν εισόδημα το '81 ήταν μικρότερο από της χώρας, το '91 εμφανίζεται μεγαλύτερο. Οι μέσοι ετήσιοι ρυθμοί αύξησης του κατά κεφαλήν προϊόντος για την δεκαετία '81-'91 είναι σχεδόν διπλάσιοι από αυτούς της χώρας. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η περιφέρεια εμφανίζει μέσους ετήσιους ρυθμούς αύξησης του κατά κεφαλήν προϊόντος στον δευτερογενή τομέα κατά πολύ μεγαλύτερους από αυτόν της χώρας και έναν από υψηλότερους ανάμεσα σε όλες τις περιφέρειες.

Ο νομός Κοζάνης παρουσιάζει το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν εισόδημα στον δευτερογενή τομέα το οποίο είναι μεγαλύτερο έναντι των άλλων νομών της περιφέρειας και διπλάσιο σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Στους υπόλοιπους δυο τομείς, πρωτογενή και τριτογενή, υπολείπεται από το αντίστοιχο κατά κεφαλήν εισόδημα της περιφέρειας, ωστόσο στον πρωτογενή τομέα το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι μεγαλύτερο σε σχέση με τα επίπεδα της χώρας. Ο νομός εμφανίζει να έχει και τους υψηλότερους ρυθμούς αύξησης του κατά κεφαλήν προϊόντος την περίοδο '81-'91 στον δευτερογενή και τριτογενή οι οποίοι ρυθμοί είναι μεγαλύτεροι από τους αντίστοιχους της περιφέρειας και της χώρας.

Ο νομός Φλώρινας εμφανίζει το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν εισόδημα στον τριτογενή τομέα και ακολουθούν ο πρωτογενής και δευτερογενής. Στο κατά κεφαλήν εισόδημα του δευτερογενή και στο συνολικό κατά κεφαλήν ο νομός Φλώρινας υπολείπεται των αντίστοιχων μεγεθών της περιφέρειας και της χώρας. Εμφανίζει επίσης αρνητικούς μέσους ετήσιους ρυθμούς αύξησης του κατά κεφαλήν προϊόντος στον πρωτογενή τομέα ενώ στους υπόλοιπους τομείς οι ρυθμοί αύξησης υπολείπονται των αντίστοιχων της περιφέρειας και της χώρας.

Ο νομός Καστοριάς εμφανίζει και αυτός στον τριτογενή τομέα το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν εισόδημα και ακολουθούν ο δευτερογενής και πρωτογενής. Το κατά κεφαλήν εισόδημα στον τριτογενή είναι μεγαλύτερο από αυτό της περιφέρειας αλλά μικρότερο σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Ο νομός εμφανίζει μεγαλύτερους ρυθμούς αύξησης του κατά κεφαλήν προϊόντος σε σχέση με την χώρα, αλλά οι ρυθμοί αυτοί αύξησης, με εξαίρεση τον πρωτογενή τομέα, είναι μικρότεροι από αυτούς της περιφέρειας.

Ο νομός Γρεβενών εμφανίζει το μεγαλύτερο κατά κεφαλήν εισόδημα στον τριτογενή τομέα, ενώ ακολουθούν ο πρωτογενής και δευτερογενής. Το κατά κεφαλήν εισόδημα στον νομό, με εξαίρεση τον πρωτογενή τομέα, υπολείπεται τόσο του κατά κεφαλήν προϊόντος της περιφέρειας όσο και της χώρας. Ο νομός παρουσιάζει αρνητικούς ρυθμούς αύξησης του κατά κεφαλήν προϊόντος στον δευτερογενή τομέα ενώ οι υπόλοιποι ρυθμοί αύξησης είναι μεγαλύτεροι τόσο αυτών της περιφέρειας όσο και της χώρας.

Πίνακας 9.

Κατά κεφαλήν εισόδημα κατά νομό και κατά τομέα παραγωγής στην Δυτ.Μακεδονία '81, '91

Νομός	Έτος 1981				Έτος 1991			
	Τομείς παραγωγής				Τομείς παραγωγής			
	Πρωτ/νής	Δευτ/νής	Τριτ/νής	Σύνολο	Πρωτ/νής	Δευτ/νής	Τριτ/νής	Σύνολο
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	62197	34674	71773	168644	287070	228403	435693	951166
ΚΟΖΑΝΗΣ	35273	115865	56888	208026	197841	824919	403344	1426104
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	32463	43437	64975	140875	188337	253838	429585	871760
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	38824	27602	57157	123583	236351	133482	376665	746498
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	40087	76697	61109	177893	217100	527122	410534	1154757
ΧΩΡΑ	33806	58564	98584	190954	176581	297232	610797	1084610

Πηγή: ΕΣΥΕ, Εθνικοί λογαριασμοί, Απογραφή πληθυσμού-Επεξεργασία των στοιχείων

Πίνακας 10.

Μέσοι ετήσιοι ρυθμοί αύξησης του κατά κεφαλήν προϊόντος (%) κατά τομέα παραγωγής στην Δυτ. Μακεδονία (σταθερές τιμές 1970)

	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ	ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	-0,82	2,77	1,93	1,19
ΚΟΖΑΝΗΣ	1,13	3,57	3,53	3,18
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	1,47	1,55	2,81	2,13
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	1,96	-0,36	2,77	1,88
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	0,78	3,21	2,97	2,62
ΧΩΡΑ	1,07	0,22	2,31	1,26

Πηγή: ΕΣΥΕ, Εθνικοί λογαριασμοί, Απογραφή πληθυσμού-Επεξεργασία των στοιχείων

1.5 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ- ΑΝΕΡΓΙΑ

Η περιφέρεια δυτικής Μακεδονίας έχει ως βασικό οικονομικό της άξονα το δευτερογενή τομέα και πιο συγκεκριμένα τις εξορυκτικές και ηλεκτροπαραγωγικές δραστηριότητες της ΔΕΗ αλλά και κάποιες επίσης σημαντικές βιομηχανίες καθώς και τον κλάδο της επεξεργασίας της γούνας. Έτσι η εικόνα της απασχόλησης εμφανίζεται σημαντικά διαφοροποιημένη σε σχέση με αυτήν που αντιστοιχεί σε μια τυπική παραμεθόρια περιφέρεια της υπόλοιπης Ελλάδας όπου ο πρωτογενής τομέας είναι κατά βάση ο κυρίαρχος τομέας. Αυτή η διαφοροποίηση αφορά ένα σημαντικό μέρος τον νομό Κοζάνης (βιομηχανίες, εξόρυξη, ηλεκτροπαραγωγή) και Καστοριάς (γούνα) και ένα τμήμα του νομού Φλώρινας (εξόρυξη, ηλεκτροπαραγωγή). Ο νομός Γρεβενών ακολουθεί το μοντέλο των υπόλοιπων περιφερειών της Ελλάδας.

Στην περιφέρεια εκτός από την απασχόληση στην γουνοποιία που έχει παραδοσιακό χαρακτήρα, οι δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα έχουν κατά την περίοδο της ανάπτυξης τους λειτουργήσει σε βάρος των υπολοίπων τομέων παραγωγής και ιδιαίτερα του πρωτογενή τομέα με τον οποίο δεν έχει λειτουργική εξάρτηση. Έτσι, με τον καιρό εγκαταλείφθηκαν σημαντικές παραγωγικές δραστηριότητες στο σύνολο της περιοχής αφού η βιομηχανία απασχολούσε ολοένα και περισσότερους εργαζόμενους, με τέτοιους ρυθμούς μάλιστα, που αναπτύχθηκαν τα αστικά κέντρα της Κοζάνης και της Πτολεμαΐδας, συγκεντρώνοντας πληθυσμό όχι μόνο από την περιφέρεια αλλά και από άλλες περιοχές της χώρας. Βέβαια η τάση της ανάπτυξης του δευτερογενή τομέα έχει όχι μόνο μειωθεί αλλά αναστραφεί, αφού μια σειρά από σημαντικές

βιομηχανίες έκλεισαν ή συρρικνώθηκαν παρασύροντας μαζί και τους εξαρτημένους από αυτούς κλάδους.

~~Στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας παρατηρείται μια~~

συρρίκνωση της απασχόλησης στον πρωτογενή και δευτερογενή και σε αντίθεση με αυτό το φαινόμενο μια αύξηση της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα. Στον τριτογενή τομέα απασχολούνται κυρίως άτομα απαραίτητα για την υποστήριξη των άλλων δυο τομέων. Μεταξύ των νομών της περιφέρειας υπάρχουν έντονες διακυμάνσεις σε ότι αφορά την σύνθεση της απασχόλησης. Έτσι ενώ στους νομούς Κοζάνης και Καστοριάς η παρουσία της βιομηχανίας και της μεταποίησης είναι εντονότατη, στους νομούς Φλώρινας και Γρεβενών η εικόνα είναι τελείως διαφορετική. Σε αυτούς τους νομούς η γεωργία και η κτηνοτροφία είναι οι κυρίαρχες παραγωγικές δραστηριότητες.

Πίνακας 11.

Απασχόληση και ποσοστιαία κατανομή ανά τομέα παραγωγής στην Δυτ. Μακεδονία '81, '91, '94, '95, '96, '97

	1981		1991		1994		1995		1996		1997	
	Σύνολο	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό
Απασχολούμενοι	99467	100%	90905	100%	107682	100%	101202	100%	101793	100%	103191	100%
Πρωτογενής τομέας	36809	37%	22832	25%	27857	26%	25999	26%	24091	24%	24244	23%
Δευτερογενής τομέας	38057	38%	32218	35%	36562	34%	32225	32%	35053	34%	33916	33%
Τριτογενής τομέας	24601	25%	35855	39%	43262	40%	42978	42%	42650	42%	45031	44%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα εργατικού δυναμικού '81, '91, '94, '95, '96, '97

Η συμμετοχή των ανδρών στην απασχόληση (ιδιαίτερα στον δευτερογενή τομέα) είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από αυτήν των γυναικών σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο και για όλους τους κλάδους παραγωγής. Ένας σημαντικός αριθμός γυναικών μένει έξω από την παραγωγική διαδικασία και αντιμετωπίζει σοβαρότατα προβλήματα ανεργίας

Πίνακας 12.

Απασχόληση κατά τομέα παραγωγής και φύλο στην Δυτ. Μακεδονία '94, '95, '96, '97

	1994			1995			1996			1997		
	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες
Απασχολούμενοι	107682	67%	33%	101202	68%	32%	101793	68%	32%	103191	68%	32%
Πρωτογενής τομέας	27857	54%	46%	25999	55%	45%	24091	54%	46%	24244	51%	49%
Δευτερογενής τομέας	36562	83%	17%	32225	86%	14%	35053	86%	14%	33916	87%	13%
Τριτογενής τομέας	43262	62%	38%	42978	61%	39%	42650	62%	38%	45031	62%	38%

Πηγή: ΕΣΥΕ-Έρευνα Εργατικού δυναμικού '94, '95, '96, '97

Το εργατικό δυναμικό της περιφέρειας καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις. Έτσι, ενώ μέχρι και το 1990

παρουσίαζε μια αύξηση, από το 1990 μέχρι και το 1992 παρουσίασε συνεχή πτώση. Το 1993 το εργατικό δυναμικό παρουσίασε μια απότομη αύξηση, η οποία διαρκεί μέχρι το 1997, οπότε και παρουσιάζει πάλι μια ακόμα πτώση.

Ο αριθμός των ανέργων καθ' όλη την περίοδο παρουσιάζει και αυτός έντονες διακυμάνσεις. Μέχρι και το 1990 είχαμε μια απότομη αύξηση του αριθμού των ανέργων, η πορεία αυτή διακόπηκε το 1991 που ακολούθησε μια πτώση του αριθμού των ανέργων. Τις επόμενες χρονιές, με εξαίρεση το 1994 που παρουσίασε μια μικρή πτώση, ο αριθμός των ανέργων αυξάνεται συνεχώς για να φτάσει στο μέγιστό του το 1996. Το 1997 ο αριθμός των ανέργων παρουσίασε μια μικρή πτώση.

Το ποσοστό ανεργίας ακολουθώντας και αυτό τους αντίστοιχους ρυθμούς του αριθμού των ανέργων κινείται και αυτό με έντονες διακυμάνσεις καθ' όλη την περίοδο και πάντα σε υψηλά επίπεδα. Το ποσοστό ανεργίας φτάνει στο υψηλότερο πεδίο το 1996 με ποσοστό 17,2%.

Η ανεργία αυτή πλήττει ιδιαίτερα τους νέους της περιφέρειας (όπως επίσης και ένα σημαντικό κομμάτι των γυναικών όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενη παράγραφο). Ιδιαίτερα πλήττει του νέους ηλικίας 20-24 ετών όπως μπορεί να παρατηρήσει κανείς στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 13.

Εργατικό δυναμικό στην Δυτ. Μακεδονία 1988-1997

σε χιλιάδες

		1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Δυτική Μακεδονία	Εργατικό Δυναμικό	100	105,4	112,2	105,5	105,1	118,9	119,4	119,3	123	120,7
	Απασχολούμενοι	94,09	94,09	98,7	101,0	97,1	104,3	107,7	101,2	101,8	103,1
	Ανεργοί	5,91	6,71	11,19	8,4	9,43	14,6	11,7	18,1	21,2	17,5
	Ποσοστό Ανεργίας	5,92	6,37	9,97	7,96	8,97	12,3	9,8	15,2	17,2	14,5

Πηγή: ΕΣΥΕ-Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Πίνακας 14.

Απασχόληση στην Δυτ. Μακεδονία ανά ηλικία

Έτος	15-19 ετών	20-24 ετών	25-29 ετών	14-29 ετών	30-44 ετών	45-64 ετών
1988	28,18	30,27	6,97	17,7	3,01	2,44
1989	26,93	21,06	11,8	17,97	2,79	2,27
1990	29,57	31,85	15,49	23,82	5,19	3,39
1991	21,21	27,27	13,4	20,2	4,72	2,15
1992	35,4	25,16	17,54	22,97	4,81	3,6
1993	52,68	43,61	19,09	32,23	7,31	2,61
1994	46,76	36,01	19,49	28,28	9,27	2,21
1995	58,77	47,36	27,02	37,46	15,27	5,79

Πηγή: ΕΣΥΕ-έρευνα εργατικού δυναμικού

Η περιφέρεια παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα σε ότι αφορά την κτηνοτροφία που θα μπορούσε να αποτελέσει αιτία για την στροφή ενός τμήματος της απασχόλησης προς αυτήν την κατεύθυνση. Εκτός από τους πλούσιους βοσκότοπους, την αφθονία των επιφανειακών υδάτων σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη του κλάδου αποτελεί το γεγονός της εμπειρίας του πληθυσμού αφού η τελευταία γενιά ενεργών κτηνοτρόφων δεν έχει εκλείψει ακόμα.

Στον τομέα της γούνας η κρίση την οποία αντιμετωπίζει σήμερα κλάδος οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην μείωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων, αφού σημαντικές βιομηχανίες επεξεργασίας γουναρικών έχουν εγκατασταθεί στις χώρες της Άπω Ανατολής όπου τα εργατικά χέρια είναι πολύ φθηνά. Η κρίση αυτή θα μπορούσε να αναστραφεί με την ανάπτυξη εκτροφείων γουνοφόρων ζώων και την καθετοποίηση έτσι της παραγωγής ώστε να μειωθεί το κόστος. Μέσα στα όρια της περιφέρειας τόσο οι κλιματολογικές συνθήκες όσο και οι υπόλοιπες φυσικές προϋποθέσεις για η υλοποίηση μιας τέτοιας προοπτικής είναι αρκετά ευνοϊκές.

1.6 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται μια ταξινόμηση των νομών της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας έτσι ώστε να προσδιοριστούν οι διαφορές στην ευημερία και στην ανάπτυξη μεταξύ των νομών της περιφέρειας.

1.6.1 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ

Χρησιμοποιώντας ως μέτρο ανάπτυξης το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (με όσα τυχόν προβλήματα συνεπάγεται η χρησιμοποίηση του) μπορούμε να πάρουμε μια εικόνα της ανάπτυξης των νομών της περιφέρειας και να κατατάξουμε τους νομούς της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας¹ σε:

- *Ανεπτυγμένους*, με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο από το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας και το οποίο αυξάνει με ρυθμό ταχύτερο του εθνικού μέσου όρου
- *Φθίνοντες*, με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο από το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας και το οποίο παρουσιάζει ρυθμό αύξησης μικρότερο του αντίστοιχου εθνικού μέσου όρου
- *Αναπτυσσόμενους*, με χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ το οποίο αυξάνεται ταχέως
- *Προβληματικούς*, με χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ που αυξάνεται με ρυθμό μικρότερο από τον αντίστοιχο μέσο εθνικό ρυθμό.

Πίνακας 15.

Ταξινόμηση των νομών της περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας ως προς τον δυναμισμό τους στο κατά κεφαλήν εισόδημα το 1991.

Τομείς παραγωγής	Δυναμικοί $\Delta Y/\Pi > 100$ $Y/\Pi > 100$	Αναπτυσσόμενοι $\Delta Y/\Pi > 100$ $Y/\Pi < 100$	Φθίνοντες $\Delta Y/\Pi < 100$ $Y/\Pi > 100$	Προβληματικοί $\Delta Y/\Pi < 100$ $Y/\Pi < 100$
Πρωτ/νης	Κοζάνη	Γρεβενά		Καστοριά Φλώρινα
Δευτ/νης	Κοζάνη	Φλώρινα		Καστοριά Γρεβενά
Τριτ/νης	Κοζάνη			Φλώρινα Καστοριά Γρεβενά

¹ Βλέπε σχετικά "Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης" Αθ. Δ. Παπαδασκαλόπουλος

1.6.2 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΘΟΔΟ BOUDEVILLE

~~Ο Boudeville έχοντας σαν βάση την Ανάλυση Απόκλισης-~~

Συμμετοχής κατατάσσει τις περιφέρειες σε οχτώ τύπους. Η κατάταξη αυτή γίνεται με βάση τα πρόσημα των δύο συνιστωσών που αποτελούν την συνιστώσα "Απόκλισης" στην μέθοδο ανάλυσης Απόκλισης-Συμμετοχής, της "Ομολογικής απόκλισης" και της "Διαφορικής απόκλισης"².

Ο Stilwell με βάση την ταξινόμηση προχωρεί σε ορισμένες παρατηρήσεις σχετικά με το είδος της ανάπτυξης που ενδείκνυται για κάθε περιφερειακό τύπο. Συγκεκριμένα επισημαίνει ότι στις περιφέρειες που ο χαμηλός ρυθμός ανάπτυξης οφείλεται σε δυσμενείς τοπικούς παράγοντες απαιτείται ενίσχυση της υποδομής, ενώ σε περιφέρειες που ο χαμηλός ρυθμός ανάπτυξης οφείλεται στην κλαδική διάρθρωση απαιτείται αναδιάρθρωση των κλάδων.

Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιούνται στοιχεία απασχόλησης της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για την δεκαετία πριν από την εφαρμογή του ΠΕΠ δηλ. για την περίοδο 1981-1991. Με βάση τα πρόσημα των δύο συνιστωσών, της "Ομολογικής απόκλισης" και της "Διαφορικής απόκλισης" και τα προτεινόμενα μέτρα πολιτικής του Stilwell για τους νομούς της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας παίρνουμε τον παρακάτω πίνακα:

² Βλέπε σχετικά "Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης" Αθ. Δ. Παπαδοσκαλόπουλος

Πίνακας 16.

Ταξινόμηση των νομών της περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας με βάση το κριτήριο Boudeville

Νομός	Συνιστώσες	Χαρακτηριστικά	Προτεινόμενα μέτρα
Περιφερειακός τύπος	Απόκλιση συμμετοχής	περιφερειακής ανάπτυξης	
Φλώρινα	$OS < 0$, $ΔΣ > 0$ $ OS > ΔΣ $	Δυσμενής κλαδική διάρθρωση Θετικοί τοπικοί Παράγοντες	Βελτίωση κλαδικής διάρθρωσης
Κοζάνη	$OS > 0$, $ΔΣ < 0$ $ OS > ΔΣ $	Ευνοϊκή κλαδική διάρθρωση Αρνητικοί τοπικοί παράγοντες	Βελτίωση υποδομής
Καστοριά	$OS < 0$, $ΔΣ < 0$ $ OS < ΔΣ $	Δυσμενής κλαδική διάρθρωση Αρνητικοί τοπικοί παράγοντες	Βελτίωση κλαδικής διάρθρωσης και υποδομής
Γρεβενά	$OS < 0$, $ΔΣ > 0$ $ OS < ΔΣ $	Δυσμενής κλαδική διάρθρωση Θετικοί τοπικοί παράγοντες	Βελτίωση κλαδικής διάρθρωσης

Ο νομός Φλώρινας έχει αρνητική ομολογιακή συνιστώσα αποτέλεσμα της κακής κλαδικής της διάρθρωσης δηλ. της συγκέντρωσης κλάδων που δεν παρουσιάζουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο η περιφέρεια παρουσιάζει θετικά τοπικά πλεονεκτήματα (ιδιαίτερες εδαφοκλιματολογικές συνθήκες που ευνοούν την ανάπτυξη ορισμένων κλάδων, κίνητρα από την πλευρά του κράτους για την ανάπτυξη της κ.α.). Η βελτίωση της κλαδικής διάρθρωσης με την ενίσχυση των αναπτυσσόμενων κλάδων αποτελεί ένα από τα μέτρα που προτείνονται (Stilwell) για την ανάπτυξη της περιοχής.

Ο νομός Κοζάνης εμφανίζει θετική ομολογιακή συνιστώσα, είναι επομένως ειδικευμένη σε δυναμικούς κλάδους. Ο νομός εμφανίζει αρνητική διαφορική συνιστώσα γεγονός που συνεπάγεται ότι δεν παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα εκείνα που θα συνέβαλαν στην προσέλκυση και ανάπτυξη ορισμένων κλάδων. Πρόβλημα που θα

μπορούσε να ξεπεραστεί μέσω της ανάπτυξης και βελτίωσης των υποδομών.

~~Ο νομός Καστοριάς εμφανίζει αρνητική ομολογιακή συνιστώσα και διαφορική συνιστώσα, γεγονός που αποδίδει στον νομό τον χαρακτηρισμό του σαν έναν νομό με κακή κλαδική διάρθρωση και την μη παρουσία τοπικών πλεονεκτημάτων που θα συνέβαλαν στην ανάπτυξη του. Οι προτάσεις πολιτικής όπως αυτές που προτείνει ο Stilwell είναι: η βελτίωση της κλαδικής διάρθρωσης του νομού και ανάπτυξη των υποδομών.~~

Ο νομός Γρεβενών εμφανίζει αρνητική ομολογιακή συνιστώσα, επομένως έχει και αυτή κακή κλαδική διάρθρωση. Η τιμή της διαφορικής συνιστώσας είναι θετική επομένως ο νομός παρουσιάζει θετικούς τοπικούς παράγοντες (ιδιαίτερες εδαφοκλιματολογικές συνθήκες που ευνοούν την ανάπτυξη ορισμένων κλάδων, κίνητρα από την πλευρά του κράτους για την ανάπτυξη της κ.α.). Η βελτίωση της κλαδικής διάρθρωσης είναι ενδεδειγμένη για την ανάπτυξη της περιοχής.

1.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Με βάση την κοινωνικοοικονομική ανάλυση που έγινε στις προηγούμενες παραγράφους μπορούμε να βγάλουμε ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας:

- ❖ Ο πληθυσμός της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας κατά την διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας περιορίζει συνεχώς την συμμετοχή του στον συνολικό πληθυσμό της Ελλάδας
- ❖ Ο πληθυσμός της περιφέρειας παρουσιάζει από το 1991 αρνητική φυσική μεταβολή
- ❖ Υπάρχει τάση εγκατάλειψης των ορεινών περιοχών της περιφέρειας
- ❖ Η χωρική κατανομή του ΑΕΠ παρουσιάζει έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες με τον νομό Κοζάνης να συγκεντρώνει πάνω από το 60 % του ΑΕΠ της περιφέρειας
- ❖ Υπάρχει έντονη εξάρτηση της περιφερειακής οικονομίας από τον δευτερογενή τομέα και παράλληλα χαμηλή παραγωγικότητα του πρωτογενή τομέα και τριτογενή τομέα
- ❖ Η απασχόληση στην περιφέρεια παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις
- ❖ Η ανεργία στην περιφέρεια κυμαίνεται σε υψηλά επίπεδα και πλήττει ιδιαίτερα τους νέους και τις γυναίκες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 1994-1999

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης αποτελεί, μετά την υιοθέτηση της Συνθήκης του Μάαστριχ, μια δέσμη μέτρων προσαρμογής και κατευθύνσεων των κοινοτικών πολιτικών στη νέα πραγματικότητα, στην πορεία προς την Οικονομική και Νομισματική Ένωση.

Το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 1994-1999 για την Ελλάδα συνιστά συμφωνία ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στην ελληνική κυβέρνηση για τους στόχους και τις προτεραιότητες της. Κατά τις συζητήσεις και διαπραγματεύσεις οι οποίες έγιναν για το ΣΠΑ, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι άτυπες συζητήσεις που οδήγησαν στην αναθεώρηση του αρχικού σχεδίου που υπέβαλαν οι ελληνικές αρχές το Δεκέμβριο του 1993, οδηγηθήκαμε στην κατάρτιση του ΚΠΣ του οποίου οι στόχοι εξειδικεύονται στους παρακάτω αναπτυξιακούς άξονες:

- ◆ Επενδύσεις σε μεγάλα έργα υποδομής που θα συμβάλλουν στο να μειωθεί ο περιφερειακός χαρακτήρας της Ελλάδας και να προωθηθεί η εσωτερική της ολοκλήρωση, γεγονός που θα συμβάλλει στην εδραίωση του κατάλληλου κλίματος για παραγωγικές επενδύσεις που δημιουργούν εισοδήματα και θέσεις απασχόλησης
- ◆ Παρεμβάσεις που αποβλέπουν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και που θα βασίζονται σε ολοκληρωμένες ενέργειες στον τομέα του περιβάλλοντος, της βελτίωσης του συστήματος υγείας και της αστικής ανάπτυξης
- ◆ Στήριξη της ανάπτυξης του οικονομικού ιστού που θα βασισθεί σε μια φιλόδοξη βιομηχανική πολιτική που θα έχει σαν άξονα τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, καθώς και τον εκσυγχρονισμό της γεωργίας, του τουρισμού και της αλιείας.
- ◆ Επενδύσεις για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την ενίσχυση των δομών της αγοράς εργασίας θα βελτιώσουν το επίπεδο

ειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού και τις προοπτικές της επαγγελματικής του απασχόλησης

- ♦ ~~Μείωση των περιφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων και η άρση της απομόνωσης των νησιωτικών περιοχών που θα επιτρέψουν την αξιοποίηση του τοπικού δυναμικού των ελληνικών περιφερειών.~~

Οι παραπάνω στόχοι υλοποιούνται μέσω των δυο τμημάτων του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης: το εθνικό και το περιφερειακό σκέλος. Οι στόχοι του εθνικού σκέλους υλοποιούνται μέσω των διάφορων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών που έχουν καταρτισθεί και έχουν πεδίο εφαρμογής ολόκληρη την χώρα. Οι άξονες προτεραιότητας του Εθνικού Σκέλους είναι:

- **Άξονας 1.** Η μείωση του βαθμού περιφερειακότητας και προώθηση της εσωτερικής ολοκλήρωσης με την ανάπτυξη των μεγάλων υποδομών
- **Άξονας 2.** Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης
- **Άξονας 3.** Ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας του οικονομικού ιστού
- **Άξονας 4.** Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης

Το περιφερειακό σκέλος του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης αποτελείται από 13 περιφερειακά προγράμματα που αφορούν τις 13 περιφέρειες της χώρας, δηλ. για κάθε περιφέρεια υπάρχει ένα και μοναδικό πρόγραμμα το οποίο υλοποιείται με τη συμμετοχή πέραν του ενός Διαρθρωτικών Ταμείων (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων). Μέσα στα πλαίσια αυτά εντάσσεται το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) της Δυτικής Μακεδονίας για το 1994-1999.

Το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας εγκρίθηκε με την υπ' αριθμόν Ε(94) 1832/12 της 29 Ιουλίου 1994 απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο αρχικός συνολικός προϋπολογισμός ανερχόταν σε 341.507 χιλ EURO, η κοινοτική συμμετοχή μέσω των τριών Διαρθρωτικών Ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΠΕ) είναι 244.000 χιλ EURO και η εθνική και ιδιωτική συμμετοχή 97.507 χιλ EURO. Η κοινοτική συμμετοχή κατανέμεται μεταξύ των ταμείων ως εξής:

ΕΤΠΑ	191.800 χιλ EURO
ΕΚΤ	11.200 χιλ EURO
ΕΓΤΠΕ	41.000 χιλ EURO

Με βάση τους νέους χρηματοδοτικούς πίνακες του ΠΕΠ, όπως αυτοί τροποποιήθηκαν τον Δεκέμβριο του 1998 και συμπεριλαμβανομένου του νέου Υποπρογράμματος 9 "Τοπικό Σύμφωνο Απασχόλησης" το οποίο εντάχθηκε στο ΠΕΠ, ο συνολικός προϋπολογισμός του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας ανέρχεται σε 327.598 χιλ EURO. Η κοινοτική συμμετοχή είναι πλέον 236.471 χιλ EURO και η εθνική και ιδιωτική συμμετοχή 91.127 χιλ EURO. Η κοινοτική συμμετοχή κατανέμεται μεταξύ των ταμείων ως εξής:

ΕΤΠΑ	182.872 χιλ EURO
ΕΚΤ	12.096 χιλ EURO
ΕΓΤΠΕ	41.503 χιλ EURO

Οι κύριοι στόχοι του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας είναι:

1. Η άρση της απομόνωσης της περιφέρειας
2. Η αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων. Στόχος είναι η σταδιακή μείωση του βαθμού εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας από ένα κυρίαρχο κλάδο (ενέργεια) και η ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς (π.χ. τουρισμός)
3. Η άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ορεινών περιοχών με στόχο την συγκράτηση του πληθυσμού της
4. Η προστασία του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσω της ανάπτυξης των κοινωνικών υποδομών των αστικών κυρίως κέντρων.

Για να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις του ΠΕΠ επικεντρώνονται στους παρακάτω τομείς:

➤ **Βελτίωση υποδομών μεταφορών**

~~Οι παρεμβάσεις που προβλέπονται στα πλαίσια του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας αφορούν κυρίως την επέκταση βελτίωση του εθνικού οδικού δικτύου και δευτερευόντως στην βελτίωση του επαρχιακού δικτύου και των αεροδρομίων της περιφέρειας.~~

➤ **Ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου**

Βασικός στόχος των παρεμβάσεων στον τομέα αυτό είναι η συγκράτηση του πληθυσμού των αγροτικών ορεινών περιοχών μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα και της ανάπτυξης νέων οικονομικών δραστηριοτήτων (τουρισμός).

Σε ότι αφορά τον πρωτογενή τομέα οι προγραμματισμένες δράσεις στοχεύουν:

- Στην αναδιάρθρωση της γεωργικής παραγωγής προς την κατεύθυνση της σύνδεσης της με την κτηνοτροφία (μετατροπή της σχέσης φυτικής/ζωικής παραγωγής) με την κατασκευή αρδευτικών έργων προκειμένου να διευκολυνθούν οι αναδιαρθρώσεις καλλιεργειών προς στην παραπάνω κατεύθυνση (150.000 στρέμματα), καθώς και στον αναδασμό 55.000 στρεμμάτων.
- Στον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της ζωικής παραγωγής με την κατασκευή ενώ κεντρικού εργαστηρίου ελέγχου ποιότητας του γάλακτος και την μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων
- Στην ανάπτυξη της αγροτικής υποδομής
- Στην βελτίωση, προστασία και αξιοποίηση των δασών

Όσον αφορά την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, στόχος είναι η ανάπτυξη εναλλακτικών ήπιων μορφών τουρισμού (οικολογικός, αθλητικός) μέσα από μικρής κλίμακας παρεμβάσεις (μικρά καταλύματα, αναπλάσεις παραδοσιακών οικισμών κλπ), καθώς και η ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού. Η περιφέρεια προσφέρεται για τέτοιου είδους παρεμβάσεις αφού διαθέτει μεγάλο πλούτο και ποικιλομορφία πόλων έλξης (βιότοποι, δάση, λίμνες, χιονοδρομικά κέντρα, παραδοσιακοί οικισμοί).

➤ Προστασία περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής

Το περιβαλλοντικό πρόβλημα της περιφέρειας έχει δυο όψεις:

- Την προστασία και αποκατάσταση του περιβάλλοντος από τις δυσμενείς επιδράσεις της συγκέντρωσης των βιομηχανικών δραστηριοτήτων στον άξονα Κοζάνης-Πτολεμαΐδας-Αμύνταιου (έντονη ατμοσφαιρική ρύπανση εξαιτίας της λειτουργίας των σταθμών της ΔΕΗ, διατάραξη εδαφών λόγω εξορυκτικής δραστηριότητας, ρύπανση των υδάτων από βιομηχανικά και αστικά λύματα).
- Την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος (βιότοποι, εθνικοί δρυμοί, λίμνες κλπ).

Στο ΠΕΠ περιλαμβάνονται ενέργειες που στοχεύουν κυρίως στην προστασία των υδάτινων πόρων από την ρύπανση, με εκτέλεση έργων αποχέτευσης και βιολογικών καθαρισμών. Προτεραιότητα επίσης δίνεται στη βελτίωση των κοινωνικών υποδομών στα αστικά κέντρα της περιφέρειας και ιδιαίτερα στον τομέα της υγείας όπου η περιφέρεια μειονεκτεί αισθητά.

➤ Στήριξη παραγωγικών τομέων

Κύριος στόχος είναι:

- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η εξάλειψη της μονομέρειας του δευτερογενή τομέα
- Η υποστήριξη των ΜΜΕ επιχειρήσεων της περιοχής για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την διαφήμιση των προϊόντων τους και την διευκόλυνση της πρόσβασης τους στις νέες αγορές των ανατολικών χωρών
- Η έρευνα και η πληρέστερη αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου

➤ Αξιοποίηση Ανθρώπινου Δυναμικού

Προτεραιότητα σε ότι αφορά τις δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης δίνεται στους ανέργους της μεταποίησης (γουννοποιία, ένδυμα). Έμφαση δίνεται και στην επαγγελματική κατάρτιση ανέργων και τον προσανατολισμό τους προς τον αναπτυσσόμενο τριτογενή τομέα όπου φαίνεται ότι υπάρχουν δυνατότητες απασχόλησης. Επίσης ενισχύονται πρωτοβουλίες για την αυτοαπασχόληση ανέργων στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται σε ειδικές κατηγορίες

ανέργων μακράς διάρκειας και μορφών αποκλεισμού από την αγορά εργασίας μέσω της ανάπτυξης ολοκληρωμένου προγράμματος δράσεων προσαρμοσμένου στις ειδικές ανάγκες της περιφέρειας.

Σε αντιστοιχία με τους παραπάνω στόχους και τους τομείς παρεμβάσεις το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας αποτελείται από 9 υποπρογράμματα τα οποία διαρθρώνονται σε 34 μέτρα:

➤ *Υποπρόγραμμα 1: Υποδομές μεταφορών*

- Μέτρο 1.1 : Εθνικό Οδικό Δίκτυο
- Μέτρο 1.2 : Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο
- Μέτρο 1.3 : Αεροδρόμια

➤ *Υποπρόγραμμα 2: Ολοκληρωμένο υποπρόγραμμα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου*

- Μέτρο 2.1 : Αρδευτικά και έργα διαχείρισης υδάτων
- Μέτρο 2.2 : Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων
- Μέτρο 2.3 : Δασικά έργα
- Μέτρο 2.4 : Παράλληλα έργα αναδασμού
- Μέτρο 2.5 : Αγροτουρισμός
- Μέτρο 2.6 : Εκσυγχρονισμός κτηνοτροφικής παραγωγής
- Μέτρο 2.7 : Τουριστική ανάπτυξη
- Μέτρο 2.8 : Βελτίωση υποδομών αγροτικού χώρου
- Μέτρο 2.9 : Συμπληρωματικές ενέργειες αγροτικής ανάπτυξης
- Μέτρο 2.10 : Ενέργειες κατάρτισης

➤ *Υποπρόγραμμα 3: Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής*

- Μέτρο 3.1 : Προστασία περιβάλλοντος
- Μέτρο 3.2 : Υγεία
- Μέτρο 3.3 : Πολιτισμός

➤ *Υποπρόγραμμα 4: Στήριξη Παραγωγικών Τομέων*

- Μέτρο 4.1 : Αξιοποίηση πόρων υπεδάφους
- Μέτρο 4.2 : Οικονομικές υποδομές
- Μέτρο 4.3 : Ενέργειες στήριξης ΜΜΕ
- Μέτρο 4.4 : Ιδιωτικές επενδύσεις

➤ *Υποπρόγραμμα 5: Ενίσχυση Δομών Τοπικής Αυτοδιοίκησης*

- Μέτρο 5.1 : Βασικές υποδομές
- Μέτρο 5.2 : Περιβάλλον και ποιότητα ζωής
- Μέτρο 5.3 : Υποστήριξη τοπικής οικονομίας

➤ *Υποπρόγραμμα 6: Αξιοποίηση Ανθρώπινου Δυναμικού*

- Μέτρο 6.1 : Υποδομής εκπαίδευσης
- Μέτρο 6.2 : Δομές συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης
- Μέτρο 6.3 : Ενέργειες συνεχιζόμενης κατάρτισης για νέους
- Μέτρο 6.4 : Ενέργειες καταπολέμησης αποκλεισμού από την αγορά εργασίας

➤ *Υποπρόγραμμα 7: Τεχνική Βοήθεια*

- Μέτρο 7.1 : Στήριξη- παρακολούθηση ΕΤΠΑ
- Μέτρο 7.2 : Στήριξη- παρακολούθηση ΕΚΤ
- Μέτρο 7.3 : Στήριξη- παρακολούθηση ΕΓΤΠΕ

➤ *Υποπρόγραμμα 8: Συμπλήρωση Λειτουργικών Χαρακτηριστικών και Οικονομικού Αντικειμένου Έργων Α' ΚΠΣ*

- Μέτρο 8.1 : Συμπλήρωση Λειτουργικών Χαρακτηριστικών και Οικονομικού Αντικειμένου Έργων Α' ΚΠΣ

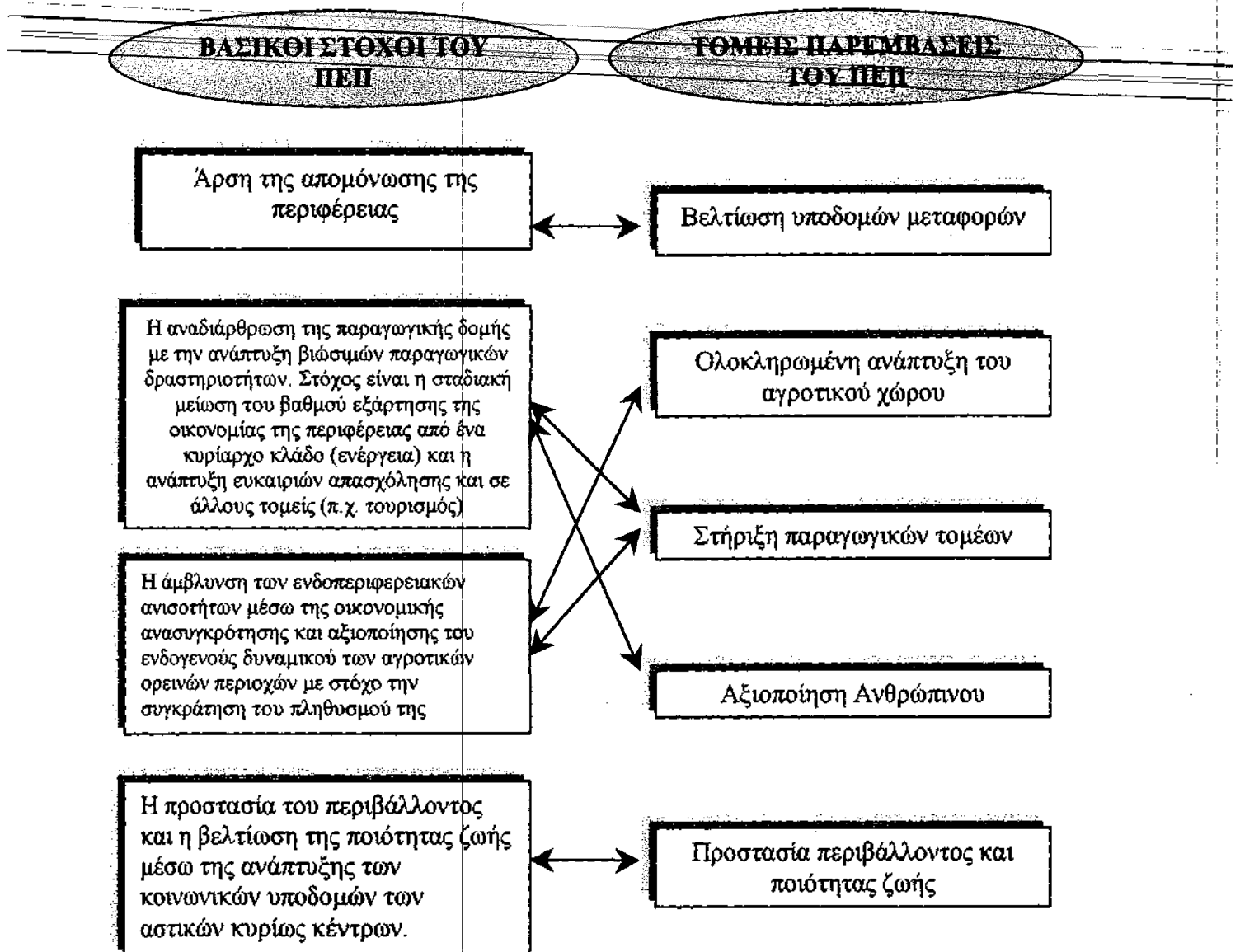
➤ *Υποπρόγραμμα 9: Τοπικά Σύμφωνα Ανάπτυξης*

- Μέτρο 9.1 : Ενέργειες ΕΤΠΑ
- Μέτρο 9.2 : Ενέργειες ΕΚΤ
- Μέτρο 9.3 : Ενέργειες ΕΓΤΠΕ

Σχηματικά η αντιστοιχία των υποπρογραμμάτων και των τομέων παρεμβάσεις που αυτά αποσκοπούν φαίνονται στο παρακάτω διάγραμμα:

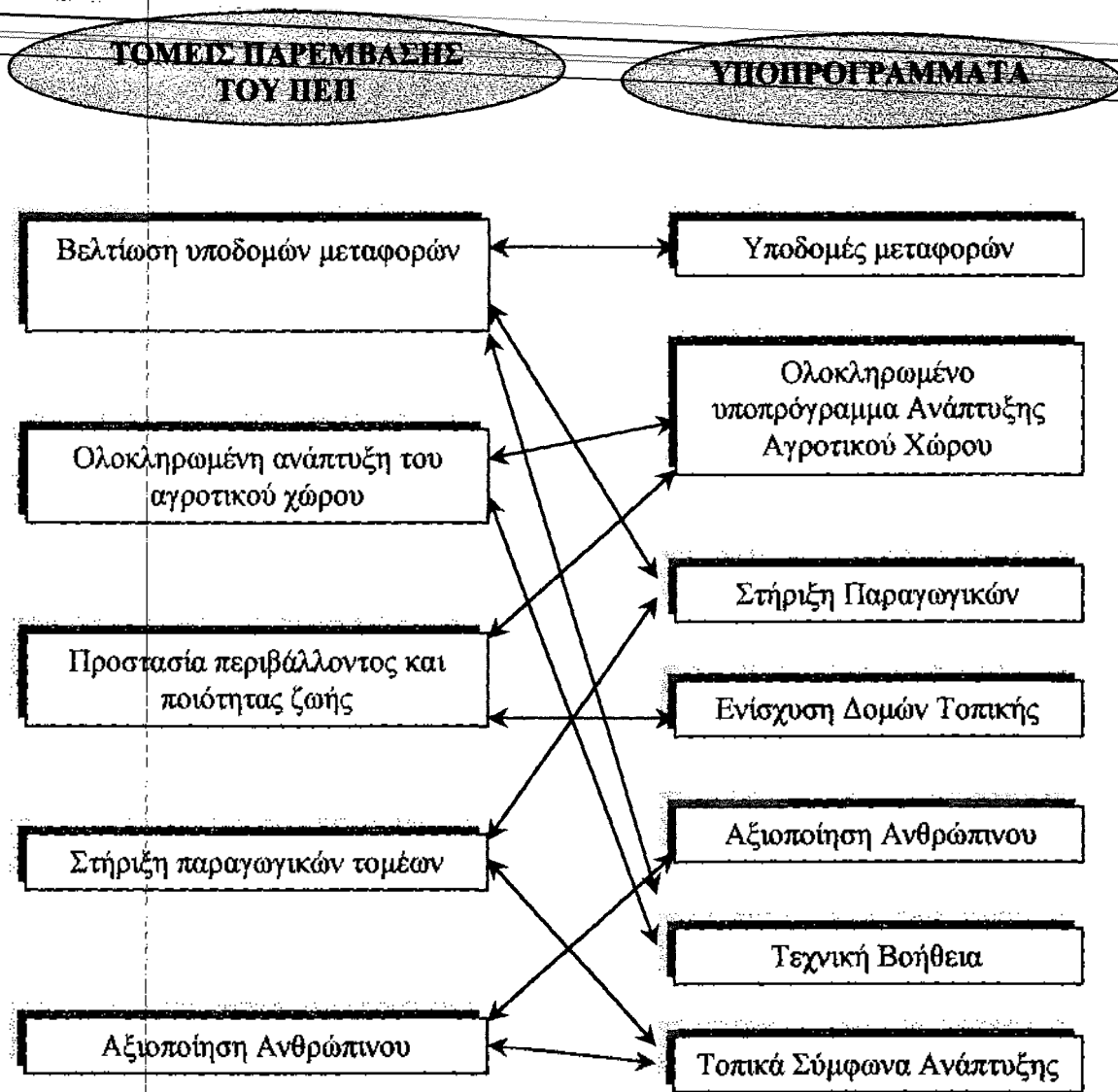
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.

Αντιστοιχία στόχων και τομέων παρέμβασης του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.

Αντιστοιχία υποπρογραμμάτων και τομέων παρέμβασης του ΠΕΠ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται μία σύντομη αναφορά των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έτσι ώστε ο αναγνώστης να είναι γνώστης του γενικότερου πλαισίου εφαρμογής του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999. Αναφέρονται κυρίως οι πολιτικές οι οποίες έχουν άμεσες επιπτώσεις στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και οι οποίες είναι: η περιφερειακή πολιτική, η περιβαλλοντική πολιτική, η αγροτική πολιτική, η πολιτική σε θέματα απασχόλησης κ.α.

3.1 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η καθιέρωση της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής³ αιτιολογείται για: την επίτευξη της συνοχής μεταξύ των περιφερειών της Ένωσης σύμφωνα με τη ρητή δέσμευση που τέθηκε με το άρθρο 130α της Συνθήκης του Μάαστριχτ, την ενίσχυση των χωρών που δεν διαθέτουν τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα στις περιφέρειες τους (Ελλάδα, Ιρλανδία), την ανάγκη συντονισμού των περιφερειακών πολιτικών που ασκούνται από τις χώρες-μέλη της Ένωσης, την ισότητα και την αποτελεσματικότητα. Η κοινοτική περιφερειακή πολιτική υποκαθιστά τις εθνικές πολιτικές, χωρίς να προσφέρει σημαντική ενίσχυση στην αναπτυξιακή πολιτική των προβληματικών περιφερειών και διευρύνει την αποκεντρωτική διαδικασία, αφού η Κοινότητα συνδιαλέγεται στην εφαρμογή της πολιτικής αυτής, όχι μόνο με τις κυβερνήσεις αλλά και με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές.

Η ουσιαστική ενεργοποίηση της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής άρχισε το 1975 με την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης. Χρειάστηκαν πολλές συζητήσεις και διαβουλεύσεις μέχρις ότου να διαμορφωθούν οι συνιστώσες της περιφερειακής πολιτικής που βρίσκονται τώρα σε ισχύ. Μετά το 1975 έγιναν τέσσερις αναθεωρήσεις της περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας με τελευταία αυτή του 1993.

³ Βλέπε σχετικά Ν. Κόνσολας, "Σύγχρονη Περιφερειακή οικονομική Πολιτική", Αθήνα 1997

Η μεταρρύθμιση του 1993 έγινε για να προσαρμοσθεί η Κοινοτική περιφερειακή πολιτική στη Συνθήκη του Μάαστριχτ και να συντονισθεί η δραστηριότητα του Ταμείου Συνοχής και του Χρηματοδοτικού Οργάνου Προσανατολισμού και Αλιείας με τις δραστηριότητες των ταμείων. Η μεταρρύθμιση αυτή βελτίωσε την λειτουργία των ταμείων και καθόρισε τους έξι στόχους της Κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής για την περίοδο 1994-1999.

Οι στόχοι αυτοί της Κοινοτικής πολιτικής είναι:

Στόχος 1

Οικονομική προσαρμογή των περιφερειών μα αναπτυξιακή καθυστέρηση

Στόχος 2

Οικονομική ανασυγκρότηση των περιοχών που παρουσιάζουν βιομηχανική παρακμή

Στόχος 3

Καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας, επαγγελματική ένταξη των νέων και ένταξη των ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας

Στόχος 4

Προσαρμογή των εργαζομένων τις μεταβολές της βιομηχανίας και των συστημάτων παραγωγής, λαμβάνοντας προληπτικά μέτρα κατά της ανεργίας

Στόχος 5α

Προσαρμογή των γεωργικών διαρθρώσεων και των διαρθρώσεων αλιείας, στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής

Στόχος 5β

Οικονομική διαφοροποίηση των ευάλωτων αγροτικών περιοχών

Στόχος 6

Προώθηση της ανάπτυξης των πολύ αραιοκατοικημένων περιοχών των βορείων χωρών (που έχουν ιδιαίτερα σκληρές κλιματολογικές συνθήκες_

Η Ευρωπαϊκή τράπεζα Επενδύσεων και τα άλλα Χρηματοδοτικά Όργανα συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της Κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής σε συνεργασία με τα Διαρθρωτικά Ταμεία και σύμφωνα με τις ειδικές ρυθμίσεις που προσδιορίζουν τους σκοπούς και τις διαδικασίες οι οποίες διέπουν την λειτουργία τους.

3.2 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Το άρθρο 2 της Συνθήκης του Μάαστριχ δεσμεύει την Ευρωπαϊκή Ένωση στην κατεύθυνση μιας "αρμονικής και ισόρροπης ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων καθώς και μια αειφόρο και μη πληθωριστική και οικονομική αύξηση που θα σέβεται το περιβάλλον". Η πρόοδος που πρέπει να πραγματοποιηθεί προς αυτόν τον στόχο προϋποθέτει την ενδυνάμωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις άλλες πολιτικές σύμφωνα με το άρθρο 130 P της ανωτέρω Συνθήκης⁴.

Σύμφωνα με τους στόχους του πέμπτου προγράμματος δράσης η απαίτηση για την προστασία του περιβάλλοντος ενσωματώνεται στο σχεδιασμό και σε όλες τις αποφάσεις για τους κρίσιμους τομείς της βιομηχανίας, της ενέργειας, των μεταφορών, της γεωργίας και του τουρισμού. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αποτελεί κοινή επιδίωξη όλων η αειφόρος ανάπτυξη. Απαιτούνται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις όπου οι παραγωγικές δυνάμεις, η διαχείριση των φυσικών πόρων και η προστασία του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος συμβαδίζουν μέσα από αλληλοσυσχετιζόμενες και αλληλοεπηρεαζόμενες δράσεις.

Το Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον προσδιόρισε ένα νέο πλαίσιο για την αειφόρο ανάπτυξη που αναγνωρίζει ως κεντρικό τον ρόλο της χωροταξίας στην υλοποίηση του στόχου αυτού. Η προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας του, καθώς και η καταπολέμηση της ρύπανσης πρέπει να βρίσκονται στο κέντρο των χωροταξικών εγχειρημάτων (άρθρο 130 P της Συνθήκης του Μάαστριχ) και να εμπνέουν τα προγράμματα και τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την συστηματική προσφυγή στις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ακόμα και από το στάδιο της εκπόνησης χωροταξικών σχεδίων.

⁴ Βλέπε σχετικά "Κοινοτικές Στρατηγικές για το Περιβάλλον", Γ.Ι.Τσακτάς-Π.Γ.Γρηγορίου

Το πρότυπο της αειφόρου ανάπτυξης που υιοθετήθηκε από τη Λευκή Βίβλο συνεπάγεται μια χωρική οργάνωση που:

- θα βασίζεται σε συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων
- θα επιτρέπει την ανανέωση τους και την παράδοση τους στις μέλλουσες γενιές
- θα βασίζεται σε διατήρηση του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας του.

Η νέα περιβαλλοντική φιλοσοφία και πολιτική της Κοινότητας, η οποία βασίζεται στην αειφόρο ή βιώσιμη ανάπτυξη, εγκαινιάζει ένα νέο τρόπο προσέγγισης, απομακρυσμένη από την μέχρι πρόσφατα εξαντλητική στις λεπτομέρειες ρυθμίσεις μέσω οδηγιών (νερό, αέρας, έδαφος, θόρυβος, απόβλητα κλπ.). Η νέα προσέγγιση περιλαμβάνει όλους τους παραπάνω τομείς με κύρια χαρακτηριστικά την πρόληψη, την διαφάνεια στην πληροφόρηση, την ολοκληρωμένη διαχείριση των πόρων, την αστική ευθύνη του ρυπαίνοντος και κυρίως την παρότρυνση των επιχειρήσεων μέσω οικονομικών κινήτρων (επιδοτήσεις) ή αντικίνητρα (φόροι, τέλη).

Το περιβαλλοντικό πρόβλημα στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας είναι ιδιαίτερα περίπλοκο και έχει τρεις συνιστώσες:

- την αντιμετώπιση των δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων των ηλεκτροπαραγωγικών δραστηριοτήτων στον άξονα Κοζάνης-Πτολεμαΐδας-Αμυνταίου
- την ανάγκη προστασίας του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος (εθνικοί δρυμοί-λίμνες-υδροβιότοποι κλπ.).
- την βελτίωση των συνθηκών στο αστικό περιβάλλον με τη δημιουργία κατάλληλων κοινωνικών υποδομών.

Το ΠΕΠ 1994-1999 θέτει ως στρατηγικό στόχο "την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσω της ανάπτυξης των κοινωνικών υποδομών των αστικών κυρίως κέντρων" παράλληλα με τα έργα του Ταμείου Συνοχής και τα έργα που εκτελούνται στα πλαίσια των άλλων αναπτυξιακών προγραμμάτων και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών (INTERREG, RECHAR). Τα έργα είναι ενταγμένα στο Υποπρόγραμμα 2 για την Αγροτική ανάπτυξη, Υποπρόγραμμα 3 "Περιβάλλον και ποιότητα ζωής" και στο Υποπρόγραμμα 5 "Βασικές υποδομές".

Υπάρχει ένας αριθμός έργων του ΠΕΠ που βρίσκονται σε εκκρεμότητα όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και καθυστερεί η υλοποίησή τους. Προβλέπεται ότι θα προχωρήσει σύντομα η μεταφορά της αρμοδιότητας της έγκρισης των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων από το ΥΠΕΧΩΔΕ στις περιφέρειες, γεγονός που θα έχει σαν αποτέλεσμα την επιτάχυνση των διαδικασιών έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων αλλά και να αυξηθεί ο κίνδυνος να ακυρωθούν τα όποια ευνοϊκά αποτελέσματα από την τήρηση των διαδικασιών έγκρισης καθώς οι τοπικές αρχές είναι περισσότερο ευάλωτες στις πιέσεις των τοπικών παραγόντων.

Τελικά, το ΠΕΠ είναι συμβατό με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Περιβαλλοντικής Πολιτικής και τηρούνται όλες οι απαραίτητες διαδικασίες για την εκτέλεση των έργων του.

3.3 ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η Κοινή Γεωργική Πολιτική (Κ.Γ.Π.)⁵ αποτελεί έναν από τους κινητήριους μοχλούς της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Στον γεωργικό τομέα η Ενιαία Αγορά υφίσταται ήδη τριάντα χρόνια. Η πολιτική αυτή στηρίζεται σε τρεις βασικές αρχές: πρόκειται για τη δημιουργία και διατήρηση μιας ενιαίας αγοράς, τον σεβασμό της έννοιας της κοινοτικής προτίμησης και τη δέσμευση οικονομικής αλληλεγγύης.

Η Κ.Γ.Π. πέτυχε τους στόχους της όσον αφορά την ασφάλεια στον εφοδιασμό, την αύξηση της παραγωγικότητας, την καλύτερη ποιότητα και τη μεγαλύτερη δυνατότητα επιλογής για τον καταναλωτή. Τα αποτελέσματα δεν υπήρξαν εντούτοις ενθαρρυντικά όσον αφορά το κόστος, τη δημιουργία πλεονασμάτων και τη στήριξη των γεωργών με μικρότερα εισοδήματα. Στο πλαίσιο των επιταγών αυτών, η Κ.Γ.Π. άλλαξε με την πάροδο των ετών ανταποκρινόμενη στις νέες περιστάσεις και προτεραιότητες.

Η διαδικασία της αναμόρφωσης ξεκίνησε το 1979 με τις πρώτες προσπάθειες που έγιναν για μείωση του αυξανόμενου πλεονάσματος της Κοινότητας σε γαλακτομικά προϊόντα. Επιβλήθηκε στους γεωργούς

⁵ Βλέπε Ν.Μαραβέγιας-Μ.Τσινιζέλης "Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης", Αθήνα 1994

εισφορά μεταποίησης και πώλησης των πλεονασμάτων τους με επιδοτούμενες τιμές. Στη συνέχεια καθιερώθηκε, το έτος 1984, σύστημα ποσοτώσεων παραγωγής για γαλακτομικά προϊόντα. Το σύστημα των ορίων εγγύησης της παραγωγής ή «σταθεροποιητές» επεκτάθηκε το 1988 στους περισσότερους από τους υπόλοιπους γεωργικούς τομείς.

Οι αλλαγές αυτές αποδείχθηκαν πολύ περιορισμένες για να σταματήσουν τη συσσώρευση πλεονασμάτων. Έτσι έπειτα από συζητήσεις και διαπραγματεύσεις που διήρκησαν περισσότερο από ένα έτος, το Συμβούλιο Υπουργών ενέκρινε το 1992 ριζοσπαστικά μέτρα αναμόρφωσης της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές θεωρήθηκαν αναγκαίες στα πλαίσια της φυγής από το φαύλο κύκλο που δημιουργείται με τις υψηλές τιμές και την υπερβολική παραγωγή. Οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις αποτελούν εξάλλου τον ακρογωνιαίο λίθο της κοινοτικής στρατηγικής για την αγροτική ανάπτυξη προκειμένου να αναζωογονηθεί η ύπαιθρος.

Υπάρχουν τέσσερις κύριοι στόχοι:

- να διατηρηθεί η θέση της Κοινότητας ως του μεγαλύτερου γεωργικού εξαγωγέα, καθιστώντας τους γεωργούς της πιο ανταγωνιστικούς στην κοινοτική αγορά και τις διεθνείς αγορές
- να επικεντρωθεί η επιδότηση του αγροτικού εισοδήματος εκεί που κρίνεται ότι είναι περισσότερο αναγκαία
- να ενθαρρυνθούν οι γεωργοί να παραμείνουν στην ύπαιθρο
- να προστατευθεί το περιβάλλον και να αναπτυχθεί το φυσικό δυναμικό της υπαίθρου.

Το κεντρικό στοιχείο αυτής της δέσμης μέτρων είναι οι περικοπές τιμών σε προϊόντα-κλειδιά, που συνδέονται με την απόσυρση γης από την παραγωγή. Οι γεωργοί αποζημιώνονται άμεσα από την προκόπτουσα απώλεια εισοδήματος. Παράλληλα η αλλαγή των μηχανισμών της αγοράς για επιμέρους προϊόντα συνοδεύεται από μια σειρά παράλληλων μέτρων. Αυτά αποσκοπούν στην ανάπτυξη περισσότερο φιλικών για το περιβάλλον τύπων γεωργίας (με χρήση λιγότερων εντομοκτόνων και λιπασμάτων), στη χρηματοδότηση προγραμμάτων αναδάσωσης και στην εξασφάλιση της διαχείρισης των εδαφών που αποσύρονται από την παραγωγή. Επιπλέον χρηματοδοτείται ένα βελτιωμένο σύστημα πρόωρης

συνταξιοδότησης για τους γεωργούς ηλικίας πενήντα ετών και άνω, οι οποίοι θα παραχωρήσουν την θέση τους σε νεότερα άτομα.

~~Στο ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας προβλέπονται ενέργειες που είναι σε~~
πλήρη εναρμόνιση με τους παραπάνω στόχους. Έτσι έχουμε την προσπάθεια επίτευξης μέσω του ΠΕΠ στόχων όπως είναι : η αναδιάρθρωση της γεωργικής παραγωγής και η παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών, ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση της ζωικής παραγωγής, η ανάπτυξη αγροτικής υποδομής, η βελτίωση, προστασία και αξιοποίηση των δασών, η συμπλήρωση του αγροτικού εισοδήματος, η βελτίωση των διαρθρώσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, την εγκατάσταση νέων γεωργών κ.α.. Όλοι αυτοί οι στόχοι έχουν σαν αιώτερο στόχο την συγκράτηση του πληθυσμού των αγροτικών ορεινών περιοχών και την ανάπτυξη- αναδιάρθρωση του πρωτογενούς τομέα παραγωγής. Είναι επομένως το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας απόλυτα εναρμολσμένο με την πολιτική της Ε.Ε. για τον αγροτικό τομέα.

3.4 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Τα χαρακτηριστικά του παγκόσμιου οικονομικού τοπίου έχουν μεταβληθεί ριζικά κατά τις τελευταίες δυο δεκαετίες. Η παγκοσμιοποίηση της παραγωγής και των χρηματοοικονομικών αγορών και η ταχεία τεχνολογική πρόοδος έχουν οδηγήσει σε εκτεταμένες μεταβολές των εθνικών και περιφερειακών οικονομιών, των σχημάτων απασχόλησης και της οργάνωσης της εργασίας. Αν και οι μεταβολές αυτές είχαν θετικές επιπτώσεις, εντούτοις, η ανεργία και η αύξηση του κοινωνικού αποκλεισμού έχουν καταστεί διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁶.

Στην έκθεση 1997 "Απασχόληση στην Ευρώπη" τονίζεται ότι το κύριο πρόβλημα παραμένει η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και εστιάζει την προσοχή στην ανάγκη αντιμετώπισης του χάσματος ειδικοτήτων, στη βελτίωση της ευελιξίας και της κινητικότητας και τέλος, στην αντιμετώπιση των αναγκών των ειδικών ομάδων.

⁶ Βλέπε Ν.Μαραβέγιας-Μ.Τσινισιζέλης "Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης", Αθήνα 1994

Στη σύνοδο κορυφής του Άμστερνταμ αποφασίσθηκε ότι η απασχόληση πρόκειται να θεωρείται ως ένα ζήτημα κοινού ενδιαφέροντος και επομένως θα υπάρξει συντονισμός μεταξύ των εθνικών πολιτικών για την απασχόληση. Επιπλέον η νέα συνθήκη θεσπίζει έναν νέο μηχανισμό για να υλοποιήσει αυτό το συντονισμό. Κατά πρώτον, προβλέπει τη θέσπιση κοινών κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση. Κατά δεύτερον θεσπίζει τη δυνατότητα για το Συμβούλιο να εκδίδει συστάσεις προς μεμονωμένα κράτη-μέλη και πάλι κατά πρόταση της Επιτροπής.

Κατά κάποιον τρόπο αυτή η νέα διαδικασία είναι παρόμοια εκείνης που ακολουθείται στο συντονισμό της οικονομικής πολιτικής. Πρόκειται για την αρχή μιας νέας ετήσιας διαδικασίας στενότερης συνεργασίας και συντονισμού των πολιτικών για την απασχόληση. Κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να συντάξει το δικό του σχέδιο δράσης προσαρμοσμένο στις δικές του συνθήκες, αλλά εντός ενός κοινού ευρωπαϊκού πλαισίου στόχων και κατευθυντήριων γραμμών. Κάθε χρόνο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα υποβάλλει έκθεση επί της εφαρμογής, από τα κράτη μέλη, των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση, θα παρουσιάζει ενημερωμένες κατευθυντήριες γραμμές και – αν είναι απαραίτητο – θα κάνει συστάσεις προς μεμονωμένα κράτη μέλη.

Η σύνοδος κορυφής του Άμστερνταμ συμφώνησε ότι αυτές οι νέες διαδικασίες θα πρέπει να τεθούν σε ισχύ αμέσως και συγκάλεσε ένα ειδικό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προκειμένου να συζητήσει την κατάσταση της απασχόλησης. Αυτό πραγματοποιήθηκε στο Λουξεμβούργο τον Νοέμβριο 1997. Το συμβούλιο του Λουξεμβούργου για την απασχόληση και την ανεργία συνέβαλε στη διαμόρφωση και υιοθέτηση μιας συνεκτικής στρατηγικής για την απασχόληση. Τα κράτη μέλη ανέλαβαν τη δέσμευση να προσαρμόσουν τις κατευθύνσεις στις εθνικές δραστηριότητες και να τις μετατρέψουν σε άξονες πολιτικής και δράσης με την εκπόνηση των Εθνικών Σχεδίων Απασχόλησης.

Οι κατευθύνσεις δίδονται σε τέσσερις πυλώνες :

1. Βελτίωση της απασχολησιμότητας
2. Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας
3. Ενθάρρυνση της προσαρμοστικότητας και ευελιξίας
4. Ενίσχυση των πολιτικών ίσων ευκαιριών

Στο ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας προβλέπονται ενέργειες συμβατές με τις κατευθύνσεις αυτές και πιο συγκεκριμένα προβλέπεται: η χρηματοδότηση προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης, η δημιουργία ~~δομών κατάρτισης, η δημιουργία νέων και η βελτίωση των ήδη~~ ~~υπαρχόντων υποδομών στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μέτρα που~~ στοχεύουν στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ, ενέργειες ενίσχυσης νέων επενδύσεων, ενέργειες δημιουργίας υποδομών, ενέργειες επαγγελματικής κατάρτισης και στήριξης για ένταξη και επανένταξη στην αγορά εργασίας ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων κ.α.

3.5 ΛΟΙΠΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Από τις λοιπές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁷ κύρια πολιτική, η οποία έχει άμεσες επιπτώσεις στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, είναι αυτή των μεταφορών και των διευρωπαϊκών δικτύων. Η πολιτική αυτή διαρθρώνεται σε τρία επιμέρους επίπεδα που αφορούν τα δίκτυα των μεταφορών, τα ενεργειακά δίκτυα και τα δίκτυα τηλεπικοινωνιών. Οι βασικοί στόχοι των διευρωπαϊκών δικτύων συνοψίζονται στα εξής:

- Καλύτερη, ασφαλέστερη και φθηνότερη κυκλοφορία έτσι ώστε να βελτιωθεί η παραγωγικότητα
- Καλύτερη χωροθέτηση στον ευρωπαϊκό χώρο ώστε να αποφευχθούν συγκεντρώσεις πλούτου και πληθυσμών
- Γεφύρωση με την Ανατολική Ευρώπη, η οποία θεωρείται απαραίτητη για να υπάρξει ανταπόκριση στις εκδηλούμενες ανάγκες να αυξηθούν οι επενδύσεις και να τονωθούν οι συναλλαγές.

Τα δίκτυα μεταφορών αφορούν σχέδια με αντικείμενο τις συνδυασμένες μεταφορές, τις οδικές αρτηρίες, τις πλωτές οδούς, την κλασική σιδηροδρομική υποδομή, την υποδομή αεροδρομίων και την λιμενική υποδομή.

Η πολιτική στον τομέα ενέργειας βασίζεται κατά προτεραιότητα σε έργα κοινού ενδιαφέροντος για την ηλεκτρική ενέργεια και το αέριο, που στοχεύουν στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την αύξηση της

⁷ Βλέπε σχετικά Ν.Σ.Μούσης "Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο- Οικονομία- Πολιτική", Αθήνα 1996

ασφάλειας ανεφοδιασμού και την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

~~Η πολιτική στα δίκτυα τηλεπικοινωνιών στοχεύει στην ύπαρξη αποτελεσματικής τηλεπικοινωνιακής σύνδεσης που θα επιτρέψει την δημιουργία νέων αγορών, τον περιορισμό της αδυναμίας επικοινωνίας και την προσέλκυση άμεσων επενδύσεων.~~

Στα πλαίσια του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας προβλέπονται παρεμβάσεις που αφορούν κυρίως στην επέκταση-βελτίωση του εθνικού οδικού δικτύου και δευτερευόντως στην βελτίωση του επαρχιακού δικτύου. Ενέργειες σχετικές με τον τομέα της ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών δεν περιλαμβάνονται στο ΠΕΠ. Συμπερασματικά το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας είναι συμβατό με την πολιτική της Ε.Ε. για τις μεταφορές, ενώ για τις υπόλοιπες πολιτικές ενέργειες πραγματοποιούνται κυρίως μέσω των επιχειρησιακών προγραμμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ-ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι να εξετασθεί η επικαιρότητα και η καταλληλότητα του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος της Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999. Σκοπός είναι να εξετασθεί κατά πόσο το ΠΕΠ είναι επίκαιρο όσον αφορά τα δεδομένα (πλεονεκτήματα-μειονεκτήματα) της περιόδου πριν από την εφαρμογή του προγράμματος και τι αλλαγές έχουν συντελεστεί σε αυτά τα δεδομένα, όπως επίσης και να εξετασθεί κατά πόσο οι παρεμβάσεις του προγράμματος εξακολουθούν να είναι επίκαιρες και κατάλληλες για την επίτευξη των στόχων του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, όπως αυτοί είχαν εκφραστεί στα αρχικά κείμενα.

Ο προσδιορισμός του συνόλου των παραγόντων⁸ που προκαλούν περιφερειακό πρόβλημα σε μια περιφέρεια εμφανίζει αρκετές δυσκολίες. Γενικά όμως οι πιο σημαντικοί παράγοντες που προκαλούν τις περιφερειακές ανισότητες έχουν σχέση με τις ατέλειες και αδυναμίες του μηχανισμού της αγοράς, με την άνιση κατανομή των φυσικών πόρων, με το θεσμικό πλαίσιο της οργάνωσης του κράτους, με τη δομή της οικονομίας των περιφερειών κ.τ.λ. Μια σύντομη αναφορά αυτών των αιτιών δίνεται παρακάτω:

- ❖ **Γεωγραφικοί παράγοντες:** η απόσταση μιας περιφέρειας από τα ανεπτυγμένα κέντρα μιας χώρας και η έλλειψη μιας περιφέρειας σε φυσικούς πόρους αποτελούν αρνητικούς γεωγραφικούς παράγοντες ανάπτυξης μιας περιφέρειας. Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας βρίσκεται σε σχετικά μεγάλη απόσταση από ένα μεγάλο αστικό κέντρο (Θεσσαλονίκη), ωστόσο όμως είναι μια πλούσια σε φυσικούς πόρους και πρώτες ύλες περιφέρεια.
- ❖ **Δομή της οικονομίας της περιφέρειας:** οι περιφέρειες με παραδοσιακούς κλάδους παραγωγής, περιφέρειες με βιομηχανίες καθυστερημένης τεχνολογίας και περιφέρειες που η δομή της οικονομίας τους είναι μονοκλαδική μπορούν να αρχίζουν να παρακμάζουν με άμεσα αποτελέσματα την αύξηση των ποσοστών ανεργίας και τη μείωση του ρυθμού ανάπτυξής τους. Η οικονομία της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας είναι μονοκλαδική και εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τον δευτερογενή τομέα (ηλεκτροπαραγωγή).

⁸ Βλέπε σχετικά Ν.Κόνσολας "Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική", Αθήνα 1997

- ❖ **Η χαμηλή σχετική κινητικότητα της εργασίας και του κεφαλαίου:** και η μακρόχρονη περίοδος που απαιτείται για την βελτίωση του επιπέδου περιφερειακής ανάπτυξης των προβληματικών περιφερειών αποτελούν ~~μια ακόμα ομάδα παραγόντων που προκαλούν~~ περιφερειακές ανισότητες. Για την ~~περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας~~ έχουμε μια αρνητική κινητικότητα όσον αφορά την εργασία.
- ❖ **Θεσμικοί παράγοντες:** η περιορισμένη αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων της δημόσιας διοίκησης και οι ασήμαντες εξουσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελούν παράγοντες αναστολής της οικονομικής δραστηριότητας στις περιφέρειες και κατά συνέπεια αιτίες που δημιουργούν περιφερειακά προβλήματα. Η Ελλάδα παρουσιάζει μεγάλη καθυστέρηση της θέσπισης του Β' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης.
- ❖ **Πολιτικοί παράγοντες:** πολιτικές αποφάσεις όπως είναι οι πόλεμοι, οι βίαιες μετακινήσεις πληθυσμών, οι καταστροφές φυσικών πόρων και η ανακατανομή εδαφών προκαλούν περιφερειακά προβλήματα. Για την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας η συμβολή του πολιτικού παράγοντα ήταν αρκετά σημαντική λόγω των γεωπολικών συνθηκών που ισχύουν από το 1950 μέχρι το 1990 και οι οποίοι κατέστησαν την περιφέρεια απομονωμένη σε οικονομικούς όρους από τους βόρειους γείτονες της.
- ❖ **Εξωτερικές οικονομίες:** ο εφοδιασμός μιας περιφέρειας με τέλεια συστήματα μεταφορών και επικοινωνιών, σε συνδυασμό με τη ύπαρξη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού και σημαντικών κέντρων αποφάσεων αποτελούν αιτίες δημιουργίας σημαντικών εξωτερικών οικονομιών κοινωνικής και οικονομικής υποδομής, τεχνολογίας, κ.τ.λ. και την προσέλκυση επιχειρήσεων. Η απουσία αυτών των εξωτερικών οικονομιών από την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας είναι αρκετά έντονη.
- ❖ **Έλλειψη διάχυσης καινοτομικών δραστηριοτήτων:** η έλλειψη των προϋποθέσεων ανάπτυξης εφευρέσεων, καινοτομιών ή απορρόφησης των αποτελεσμάτων της τεχνολογικής έρευνας από τα κέντρα διάχυσης θεωρείται ως βασική αιτία δημιουργίας περιφερειακού προβλήματος.
- ❖ **Εξωτερικός έλεγχος:** περιφερειακό πρόβλημα μπορεί να δημιουργηθεί από αποφάσεις επιχειρήσεων που η διοίκηση τους βρίσκεται εκτός περιφέρειας. Η έλλειψη πληροφόρησης για τις τοπικές συνθήκες οδηγεί σε μέτρα που επηρεάζουν αρνητικά την αναπτυξιακή διαδικασία στην περιφέρεια.

❖ **Περιορισμένη επιχειρηματική πρωτοβουλία:** η έλλειψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και "επιχειρηματικού κλίματος" σε μια περιφέρεια αποτελεί αιτία δημιουργίας περιφερειακού προβλήματος.

Τα μειονεκτήματα της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας τα οποία συμβάλλουν στην δημιουργία προβλημάτων και επιδρούν αρνητικά στις αναπτυξιακές προοπτικές της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας όπως αυτά είχαν ληφθεί υπόψη κατά την διάρκεια του σχεδιασμού του περιφερειακού επιχειρησιακού προγράμματος ήταν:

- Οι μεγάλες ελλείψεις της περιφέρειας σε τεχνικές και κοινωνικές υποδομές και πιο συγκεκριμένα:
 - Στις διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές συγκοινωνιακές συνδέσεις
 - Στον τομέα της υγείας παρατηρούνται ελλείψεις τόσο σε κτίρια και εξοπλισμό όσο και σε ιατρικό προσωπικό
 - Στα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης της περιφέρειας
 - Ελλείψεις στο σιδηροδρομικό δίκτυο
- Η γεωγραφική θέση της περιφέρειας (παραμεθόριος περιοχή, σύνορα με Αλβανία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, είσοδος λαθρομεταναστών κ.α.), σε συνδυασμό με τις γεωμορφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες της περιφέρειας (το κλίμα της είναι δριμύ ηπειρωτικό, το 82% του εδάφους της καλύπτεται από ορεινές-ημιορεινές εκτάσεις και το 50% της συνολικής επιφάνειας της περιφέρειας αποτελείται από δάση).
- Φθίνουσες δημογραφικές τάσεις όπως αυτές άλλωστε έχουν αποτυπωθεί στην κοινωνικοοικονομική ανάλυση της περιφέρειας
- Η αυξημένη ανεργία που πλήττει κυρίως τους νέους και τις γυναίκες
- Ελλείψεις σε ανθρώπινο δυναμικό με υψηλή τεχνολογική και ερευνητική εξειδίκευση
- Ενδοπεριφερειακές ανισότητες με την ύπαρξη περιοχών έντονης βιομηχανικής και εξορυκτικής δραστηριότητας (περιοχή Κοζάνης-Πτολεμαΐδας-Αμυνταίου) και την υπανάπτυξη των υπολοίπων
- Διαρθρωτικά προβλήματα των παραγωγικών τομέων της περιφέρειας όπου:

- Οι κλάδοι που αποτέλεσαν το κύριο στήριγμα και μοχλό της οικονομικής προόδου αναπτύχθηκαν σε καθεστώς μονοπωλιακό (ενέργεια) ή έντονα προστατευτικό (γούνα)
 - ~~➤ Ο πρωτογενής τομέας παρέμεινε προσανατολισμένος σε παραδοσιακές καλλιέργειες, σε καλλιέργειες χαμηλών απαιτήσεων από πλευράς εργασίας και χαμηλών αποδόσεων από άποψη παραγωγής~~
 - Η κυριαρχία της φυτικής παραγωγής στην περιφέρεια αν και οι γεωμορφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες ευνοούν περισσότερο την ζωική παραγωγή
 - Οι δασικοί και αλιευτικοί πόροι της περιφέρειας παραμένουν ανεκμετάλλευτοι
 - Ο τριτογενής τομέας βρίσκεται σε σχετική υστέρηση σε σχέση με το σύνολο της χώρας
- Η αυξημένη επιβάρυνση στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον από την ύπαρξη περιοχών έντονης βιομηχανικής και εξορυκτικής δραστηριότητας, όπως επίσης και από ελλείψεις στις υποδομές για την μείωση αυτών των επιβαρύνσεων (βιολογικοί καθαρισμοί, κ.α.)
 - Η ύπαρξη μικρού αριθμού αποτελεσματικών υποστηρικτικών μηχανισμών στήριξης και προώθησης της ανάπτυξης
 - Η περιορισμένη ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων
 - Χαμηλό επίπεδο επιχειρηματικότητας και προσαρμοστικότητας στις νέες απαιτήσεις
 - Η απουσία διεθνώς ανταγωνιστικών προϊόντων (εκτός της γούνας και του φυτού κρόκου)
 - Η απουσία Ε&Τ δραστηριοτήτων και μηχανισμών στήριξης της καινοτομίας
 - Η έλλειψη δικτύων (clusters) συνεργασίας των εγκατεστημένων μονάδων

Τα πλεονεκτήματα της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας τα οποία εκτιμήθηκαν και συνοπολογίσθηκαν κατά τον σχεδιασμό του ΠΕΠ ήταν:

- Το πλούσιο υπέδαφος της περιφέρειας με τη μεγάλη ποικιλία ορυκτών (λιγνίτες, μάρμαρα, αμίαντος, χρωμίτες, άργιλος, χαλαζίες, άστρι, λευκόλιθοι, δολομίτες, αδρανή υλικά)
- Το πλούσιο υδατικό δυναμικό (διαθέτει το 60% των εσωτερικών υδάτων της χώρας) μπορεί να αξιοποιηθεί για την ανάπτυξη ποικίλων παραγωγικών δραστηριοτήτων (αλιεία, τουρισμός κ.α.)
- Τα δάση (50% περίπου της έκτασης της περιφέρειας) και τα βοσκοτόπια (48% της έκτασης της περιφέρειας)
- Ο πλούτος των τουριστικών πόλων έλξης (βιότοποι, δάση, αισθητικά τοπία, λίμνες, χιονοδρομικά κέντρα, παραδοσιακά χωριά, ιστορικοί χώροι) που παρουσιάζουν σημαντική διασπορά στο χώρο και δημιουργούν ένα πλαίσιο ευνοϊκών προϋποθέσεων για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού κυρίως στον αγροτικό και ορεινό χώρο και συνεπακόλουθες θετικές επιπτώσεις στην απασχόληση και στο εισόδημα των κατοίκων στις περιοχές αυτές.
- Η διαθέσιμη τεχνογνωσία και ειδίκευση σε επιλεγμένους κλάδους (γούνα, ενέργεια, αγροτικά προϊόντα)
- Η δυτική Μακεδονία είναι το ενεργειακό κέντρο της Ελλάδας (70 % περίπου της παραγόμενης ενέργειας της χώρας)
- Βρίσκεται σε εξέλιξη η ολοκλήρωση υποδομών διεθνών μεταφορών (Εγνατία, κάθετοι οδικοί άξονες προς Αλβανία και FYROM)
- Διαθεσιμότητα βασικών οικονομικών υποδομών (ΒΙΠΕ, ΒΙΟΠΑ)
- Συνύπαρξη ερευνητικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων για την ανάπτυξη των clusters

Από την διαπίστωση και διατύπωση αυτών των συγκριτικών μειονεκτημάτων και πλεονεκτημάτων για την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας που έγινε πριν την έναρξη εφαρμογής του περιφερειακού επιχειρησιακού προγράμματος, έχει περάσει ένα χρονικό διάστημα έξι περίπου ετών μέσα στο οποίο είχαμε την επίδραση σημαντικών εξωτερικών παραγόντων και μεταβολών που επέδρασαν σημαντικά στην προσαρμογή των στόχων του ΠΕΠ στην νέα πραγματικότητα. Έτσι σε σχέση με την επικαιρότητα των συγκριτικών μειονεκτημάτων και

πλεονεκτημάτων για την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας έχουν να γίνουν ορισμένες παρατηρήσεις.

~~Όσον αφορά τα μειονεκτήματα οι επισημάνσεις που μπορούν να γίνουν σε σχέση πάντα με το ΠΕΠ είναι:~~

- Η κατάσταση που δημιουργήθηκε στην περιφέρεια μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1995 ήταν ιδιαίτερα δυσμενής. Είχαμε επιδείνωση ορισμένων μειονεκτημάτων της περιφέρειας και αλλαγή των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων της περιφέρειας με αποτέλεσμα μια αλλαγή όσον αφορά τους στόχους του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας
- Σε σχέση με τις γειτονικές χώρες και ιδιαίτερα με την Αλβανία, η πολιτική κρίση που ξέσπασε σε αυτήν το διάστημα της εφαρμογής του ΠΕΠ οδήγησε στην μεγάλη είσοδο παράνομων μεταναστών (η περιφέρεια αποτελεί πύλη εισόδου για τους λαθρομετανάστες) με όλα τα συνεπαγόμενα προβλήματα της δημόσιας ασφάλειας και την αστάθεια στο οικονομικό-επιχειρησιακό περιβάλλον.
- Την συνεχώς αυξανόμενη επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος της περιφέρειας από την λειτουργία των ρυπογόνων βιομηχανιών της περιφέρειας (σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής της ΔΕΗ) και τις τεχνολογικά ξεπερασμένες δραστηριότητες στην γεωργία οι οποίες με την αλόγιστη χρήση των υδάτινων πόρων, των λιπασμάτων και των φυτοφαρμάκων συμβάλλουν στην περαιτέρω επιδείνωση των προβλημάτων.
- Ένταση της εκροής πολύτιμου ανθρώπινου δυναμικού στο βαθμό που η ανεργία παραμένει σε υψηλά επίπεδα
- Ο εντεινόμενος ανταγωνισμός μεταξύ των περιοχών στην προσέλκυση επενδύσεων επιδεινώνει τη θέση της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας
- Η απελευθέρωση της αγοράς αγροτικών προϊόντων- αναπροσαρμογή της ΚΑΠ και ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού- καθώς και η αρνητική επιρροή της παγκοσμιοποίησης στην ανταγωνιστικότητα των Ευρωπαϊκών εξορυκτικών επιχειρήσεων

Όσον αφορά τα πλεονεκτήματα θα πρέπει να γίνουν οι εξής επισημάνσεις όσον αφορά το ΠΕΠ:

- Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η τοπική τεχνογνωσία όσον αφορά τα ιδιαίτερα προϊόντα (π.χ. φυτό κρόκος για βαφή ενδυμάτων που παράγεται στην περιφέρεια) και τις μεθόδους καλλιέργειας
- Θα πρέπει να εκμεταλλευτεί η παρουσία της ΔΕΗ και η δυνατότητα αξιοποίησης της στην δημιουργία εξωτερικών οικονομιών κλίμακας (δορυφορικές επιχειρήσεις, ανάπτυξη και εξαγωγή τεχνογνωσίας)
- Θα πρέπει να εκμεταλλευτούν τα τοπικά ΤΕΙ σαν πόλοι διάχυσης τεχνογνωσίας και καινοτομίας αλλά και ως κέντρα παραγωγής γνώσης με εμβέλεια και πέρα από τα σύνορα της περιφέρειας

Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της περιφέρειας που επισημάνθηκαν παραπάνω δεν έχουν μεταβληθεί ριζικά. Εξακολουθούν να είναι επίκαιρα ακόμα και με την προσθήκη ή την επιδείνωση ορισμένων εξ αυτών.

Επομένως το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας με τους στόχους που έχει θέσει για την:

- Η άρση της απομόνωσης της περιφέρειας
- Η αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων. Στόχος είναι η σταδιακή μείωση του βαθμού εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας από ένα κυρίαρχο κλάδο (ενέργεια) και η ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς (π.χ. τουρισμός)
- Η άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ορεινών περιοχών με στόχο την συγκράτηση του πληθυσμού της
- Η προστασία του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσω της ανάπτυξης των κοινωνικών υποδομών των αστικών κυρίως κέντρων

και τις παρεμβάσεις που έχει υιοθετήσει για:

- Βελτίωση υποδομών μεταφορών
- Ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου
- Προστασία περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής
- Στήριξη παραγωγικών τομέων
- Αξιοποίηση Ανθρώπινου Δυναμικού

Εξακολουθεί να είναι *κατάλληλο* και *επίκαιρο* για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών. Σχετίζεται και επιδρά στις αιτίες που δημιουργούν περιφερειακό πρόβλημα, αμβλύνει τα συγκριτικά μειονεκτήματα και προσπαθεί να ενισχύσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιφέρειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΠΟ ΆΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί παράλληλα με την εφαρμογή του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος στην Δυτική Μακεδονία έχουμε την εφαρμογή και άλλων προγραμμάτων τα οποία εντάσσονται στο Εθνικό Σκέλος του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για την Ελλάδα. Αυτά τα προγράμματα είτε είναι ενταγμένα στα διάφορα επιχειρησιακά προγράμματα, είτε αφορούν κοινοτικές πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα προγράμματα αυτά εκτελούνται παράλληλα με το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας και συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Η πραγματοποίηση των στόχων του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999 εξαρτάται σε μεγάλο ποσοστό από την επιτυχία αυτών των επιχειρησιακών προγραμμάτων του Εθνικού σκέλους, των κοινοτικών πρωτοβουλιών και του Ταμείου Συνοχής, λόγω του μεγάλου βαθμού συμπληρωματικότητας και αλληλεξάρτησης που παρουσιάζει η υλοποίηση των στόχων τους.

5.1 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

5.1.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Προσβάσεις και Οδικόί Άξονες 1994-1999"

Κεντρικοί στόχοι του Επιχειρησιακού Προγράμματος που αναφέρονται σε τρεις βασικούς άξονες παρέμβασης (στις οδικές, θαλάσσιες και αεροπορικές μεταφορές) συνοψίζονται στην:

- Επέκταση και ποιοτική βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στις μεταφορές
- Ανάπτυξη των διεθνών διασυνδέσεων της χώρας για την εξυπηρέτηση της κοινοτικής αλλά και διεθνούς πρόσβασης και ζήτησης
- Ανάπτυξη των εσωτερικών (εθνικής και διαπεριφερειακής σημασίας) διασυνδέσεων

- Βελτίωση συνθηκών ασφαλείας

Από το επιχειρησιακό πρόγραμμα η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ενισχύεται μέσω του Υποπρογράμματος 1 που αφορά τους ~~οδικούς άξονες και πιο συγκεκριμένα από το Μέτρο που αφορά την~~ κατασκευή της Εγνατίας Οδού. Επίσης η περιφέρεια ενισχύεται και μέσω του Υποπρογράμματος 2 που αφορά τα λιμάνια-αεροδρόμια. Το αεροδρόμιο της Κοζάνης αρχικά εντασσόταν στο ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας αλλά τελικά απεντάχθηκε από αυτό και εντάχθηκε στο παρών επιχειρησιακό πρόγραμμα.

5.1.2 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Τηλεπικοινωνίες 1994-1999"

Βασικοί στόχοι του επιχειρησιακού προγράμματος "Τηλεπικοινωνίες 1994-1999" είναι η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων της τηλεπικοινωνιακής υποδομής, η εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με την κοινοτική, ο εκσυγχρονισμός των τηλεπικοινωνιακών υποδομών με κύριο άξονα την ψηφιοποίηση του δικτύου, η επαγγελματική κατάρτιση σε νέες τεχνολογίες και σύγχρονες μεθόδους διαχείρισης, καθώς επίσης και η αναβάθμιση-επέκταση των δικτύων προηγμένων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών. Ο ΟΤΕ αποτελεί τον φορέα υλοποίησης του προγράμματος.

Από το επιχειρησιακό πρόγραμμα η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ενισχύεται άμεσα μέσω του Υποπρογράμματος 2 "Παροχή Καθολικής υπηρεσίας και Βελτίωση των Υπηρεσιών" και πιο συγκεκριμένα Από το Μέτρο 1 "Δακτύλιος Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας". Στόχος του μέτρου αυτού αποτελεί η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός της τηλεπικοινωνιακής υποδομής, η παροχή καθολικής υπηρεσίας, η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και η εξασφάλιση της εναλλακτικότητας στους 4 νομούς της περιφέρειας. Επίσης Από το Υποπρόγραμμα 5 "Ανθρώπινοι Πόροι" εκπαιδεύτηκαν στελέχη του ΟΤΕ των τοπικών υπηρεσιών της Δυτικής Μακεδονίας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η υλοποίηση των μέτρων των άλλων Υποπρογραμμάτων που αφορούν την βελτίωση των υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών στο σύνολο της χώρας εμμέσως αφορούν και έχουν θετικές επιπτώσεις και στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

5.1.3 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Ταχυδρομεία 1994-1999"

Κύριοι στόχοι του επιχειρησιακού προγράμματος είναι η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου επενδυτικού προγράμματος για τα ΕΛΤΑ με σκοπό την βελτίωση και επέκταση των παρεχόμενων υπηρεσιών, την αναδιοργάνωση και αναβάθμιση των λειτουργιών και διαδικασιών των ΕΛΤΑ, καθώς επίσης και την αναθεώρηση του κανονιστικού πλαισίου της ταχυδρομικής αγοράς.

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα μέσω των διάφορων μέτρων του έχει επιπτώσεις πάνω στην περιφέρεια και δεδομένου ότι το πρόγραμμα βελτιώνει τις ταχυδρομικές υπηρεσίες στο σύνολο της χώρας έχει έμμεσες επιπτώσεις στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

5.1.4 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Ενέργεια 1994-1999"

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα έχει σαν στόχο να υποστηρίξει έργα που είναι αναγκαία για την κάλυψη της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας όσο και να ενισχύσει τις προσπάθειες ανάπτυξης των εναλλακτικών δυνατοτήτων αποτελεσματικότερης χρήσης της ενέργειας στην κατανάλωση, αλλά και της ευρύτερης διείσδυσης των ανανεώσιμων και λοιπών εγχώριων ενεργειακών μορφών. Οι στόχοι αυτοί έχουν σαν σκοπό τους την παραγωγή περισσότερης ηλεκτρικής ενέργειας, η εξοικονόμηση ενέργειας στην κατανάλωση, η υποκατάσταση συμβατικών με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ο εντοπισμός και προσδιορισμός των εγχώριων φυσικών πόρων.

Το επιχειρησιακό αυτό πρόγραμμα, δεδομένου ότι στην περιφέρεια συγκεντρώνεται το 75% της συνολικής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας, είναι προφανές ότι έχει άμεσες επιπτώσεις στην περιφέρεια. Πιο συγκεκριμένα η περιφέρεια ενισχύεται μέσω των Υποπρογραμμάτων 1 και 4 του επιχειρησιακού προγράμματος που αφορούν την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και τις ερευνητικές δραστηριότητες αντίστοιχα.

5.1.5 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Περιβάλλον 1994-1999"

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα Περιβάλλον στοχεύει στην ενίσχυση, ποιοτική βελτίωση, αναβάθμιση και ορθολογική διαχείριση όλων των περιβαλλοντικών μέσων του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος. Ως περιβαλλοντικά μέσα λαμβάνονται το υδάτινο περιβάλλον, τα απορρίμματα, τα τοξικά και επικίνδυνα απόβλητα, η φύση, οι βιότοποι, το έδαφος, το ατμοσφαιρικό περιβάλλον, το ακουστικό περιβάλλον-δονήσεις-ακτινοβολίες, οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, η χωροταξική-οικιστική δομή και οι πολεοδομικοί σχεδιασμοί. Μέσα στους στόχους είναι η εγκαθίδρυση μηχανισμών παρακολούθησης των περιβαλλοντικών μέσων, καθώς επίσης και υποδομών ελέγχου των έργων δραστηριοτήτων, ειδικότερα των δημοσίων, ώστε να διασφαλίζεται κατά το δυνατόν η προσαρμογή τους η προσαρμογή τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.

Η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας ενισχύεται μέσω των υποπρογραμμάτων του επιχειρησιακού προγράμματος και πιο συγκεκριμένα από το Υποπρόγραμμα 3 και το Μέτρο 3.2 που αφορά την "Δημιουργία Υποδομής για την Προστασία και Διαχείριση Σημαντικών Βιοτόπων" που έχει δράσεις για τον εθνικό δρυμό της Πίνδου, από το Υποπρόγραμμα 4 στα πλαίσια του οποίου περιλαμβάνονται έργα που αφορούν μελέτες χωροταξικών σχεδίων των Νομών και της Περιφέρειας, μια μελέτη χωρικών επιπτώσεων των κοινοτικών προγραμμάτων και πολιτικών στην Περιφέρεια, το κτηματολόγιο σε διάφορους ΟΤΑ, αναπλάσεις ιστορικών κέντρων κ.α.

5.1.6 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Υγεία-Πρόνοια 1994-1999"

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα "Υγεία-Πρόνοια" στοχεύει στον εκσυγχρονισμό των κοινωνικών υποδομών για την επίτευξη των παρακάτω στόχων:

Α. Στον τομέα της υγείας:

Ανάπτυξη της δημόσιας υγείας, αύξηση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών υγείας, μείωση των

περιφερειακών ανισοτήτων στην κατανομή των διαπεριφερειακών ροών και δημιουργία αυτοδύναμων υγειονομικών περιφερειών

B. Στον τομέα της πρόνοιας

~~Βελτίωση του επιπέδου της κοινωνικής προστασίας των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, ιδίως, μέσω μηχανισμών πρόληψης, θεραπείας και αποκατάστασης, η κοινωνική και οικονομική συνοχή των περιφερειών μέσω χωροταξικού σχεδιασμού και αποκέντρωσης των προνομιακών υπηρεσιών, ενίσχυση του εθελοντισμού και της εταιρικότητας μεταξύ κεντρικής διοίκησης, τοπικών φορέων και κοινωνικών εταίρων, αντιμετώπιση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας των ευπαθών ομάδων, άμβλυνση των περιφερειακών και κοινωνικών ανισοτήτων, ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του συστήματος πρόνοιας σε θέματα οργάνωσης, διαχείρισης και συντονισμού δραστηριοτήτων.~~

Στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος προγραμματίζεται η υλοποίηση ενός Κέντρου Κοινωνικής Υποστήριξης και Κατάρτισης στον νομό Φλώρινας και η υλοποίηση ενός Θεραπευτηρίου Χρόνιων Παθήσεων και ενός Κέντρου Αποθεραπείας-Αποκατάστασης και Κοινωνικής Υποστήριξης στον νομό Καστοριάς.

5.1.7 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Βιομηχανία και Υπηρεσίες 1994-1999"

Οι βασικότεροι στόχοι του υποπρογράμματος είναι οι εξής:

- Η αντιμετώπιση των δομικών και όχι των συγκυριακών προβλημάτων της βιομηχανίας
- Η ελαχιστοποίηση των στρεβλώσεων και η ενίσχυση των θεσμών της αγοράς
- Η ενίσχυση της κατακόρυφης και οριζόντιας ζεύξης των επιχειρήσεων
- Η ενίσχυση επιχειρηματικών αποφάσεων οι οποίες προσανατολίζουν τη βιομηχανία προς:
 - Υψηλότερη προστιθέμενη αξία
 - Μεγαλύτερο μέσο μέγεθος επιχειρήσεων
 - Εξαγωγές
 - Τεχνολογικά προηγμένες μεθόδους παραγωγής και προϊόντα
 - Φιλικότητα προς το περιβάλλον και εξοικονόμηση ενέργειας

- Ανάπτυξη υποδομών και μηχανισμών τεχνολογικής υποστήριξης οριζοντίου χαρακτήρα σε τομείς ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την ελληνική οικονομία

Μέσω των διάφορων υποπρογραμμάτων του επιχειρησιακού προγράμματος στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας προγραμματίζονται δράσεις, όπως η υλοποίηση ενός Φορέα Πιστοποίησης Ποιότητας Γούνας στον νομό Καστοριάς, επιχορηγούνται διάφορες επιχειρήσεις της περιφέρειας μέσω του μέτρου "ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων", ενισχύθηκαν διάφορες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της τεχνολογικής τους αναβάθμισης, πραγματοποιήθηκαν ημερίδες για διάφορα θέματα, ενισχύθηκε το Κλαδικό Ινστιτούτο του Κέντρου Ελληνικής Γούνας στο νομό Καστοριάς κ.α.

5.1.8 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Έρευνα- Τεχνολογία 1994-1999"

Κεντρικός στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος για την Έρευνα και την Τεχνολογία είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας και οικονομίας. Αυτό σημαίνει ενίσχυση της ικανότητας του τεχνικού-οικονομικού δικτύου της χώρας να προσελκύσει παραγωγικές επενδύσεις και να παράγει προστιθέμενη αξία με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που διαθέτει στη διεθνή αγορά.

Στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας έχουμε την ενίσχυση της έρευνας και τεχνολογίας δραστηριοτήτων στον τομέα των βιοεπιτημών με την υλοποίηση διάφορων μελετών και την εγκατάσταση ενός κέντρου Τεχνολογίας και Εφαρμογών Στερεών Καυσίμων στη Πτολεμαίδα.

5.1.9 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Γεωργία και Αγροτική Ανάπτυξη 1994-1999"

Βασικοί στόχοι του επιχειρησιακού προγράμματος είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας με παρεμβάσεις στο επίπεδο της παραγωγής, καθώς και της εμπορίας και της μεταποίησης, ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών διαρθρώσεων συμπεριλαμβανομένης της

υποδομής και των βασικών εξοπλισμών, η προστασία και αξιοποίηση των φυσικών πόρων συμπεριλαμβανομένων των δασών.

~~Η περιφέρεια μέσω των διάφορων μέτρων του υποπρογράμματος ενισχύεται και από αυτό το πρόγραμμα. Έτσι, έχουμε δράσεις στους νομούς της περιφέρειας που αφορούν την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων, την ενίσχυση μέσα από τον Κανονισμό 866/90 που αποσκοπεί στην δημιουργία κατάλληλων υποδομών στην περιφέρεια για την βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας μέσω διάφορων επενδύσεων στους τομείς του γάλακτος, κρέατος, σιτηρών ζωοτροφών, την ενίσχυση από τον Κανονισμό 867/90 που αναφέρεται σε επενδυτικές δραστηριότητες που θα αναληφθούν στον τομέα των δασών, εκσυγχρονίζονται οι εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός των υπηρεσιών του υπουργείου Γεωργίας για τον έλεγχο της παραγωγής και εμπορίας πολλαπλασιαστικού υλικού, περιλαμβάνεται η αποπεράτωση αρδευτικών έργων και τέλος περιλαμβάνονται έργα για την ανάπτυξη των δασών, την προστασία τους, καθώς και την βελτίωση της υποδομής τους.~~

5.1.10 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Άλιεία 1994-1999"

Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού εντάσσεται ένας μικρός αριθμός έργων στις λίμνες των Πρεσπών και Βεργορίτιδας και αφορούν έργα σχετικά με την υδατοκαλλιέργεια.

5.1.11 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Εκπαίδευση και Αρχική Κατάρτιση 1994-1999"

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα έχει σαν βασικούς στόχους του:

- Να αποκτήσουν όλοι οι νέοι ηλικίας 15 έως 20 ετών πρόσβαση στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση
- Να ενισχυθεί, να αναμορφωθεί, να αναβαθμισθεί και να αναπτυχθεί η εκπαίδευση και η αρχική επαγγελματική κατάρτιση, ώστε να αποκτηθεί μεγαλύτερη ευελιξία και να ληφθούν υπόψη οι πρόσφατες εξελίξεις και οι ανάγκες της αγοράς

- Να βελτιωθούν οι υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των βιβλιοθηκών και του εκπαιδευτικού εξοπλισμού που είναι απαραίτητα για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων.

Έτσι στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας έχουμε στα πλαίσια του προγράμματος την ενίσχυση σε υλικοτεχνική υποδομή και εξοπλισμό, την ενίσχυση των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης που λειτουργούν στις πρωτεύουσες των τεσσάρων νομών της περιφέρειας, ενισχύονται οι 4 σχολές μαθητείας και το ΙΕΚ που λειτουργούν από τον ΟΑΕΔ, ενισχύεται η βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Κοζάνης, ενισχύεται για την δημιουργία γραφείου διασύνδεσης της τοπικής προσφοράς εργασίας με τη ζήτηση εργασίας, ενισχύεται οικονομικά η δυνατότητα πρακτικής άσκησης των σπουδαστών στα ΤΕΙ κ.α.

5.1.12 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Συνεχιζόμενη Κατάρτιση και Προώθηση της Απασχόλησης 1994-1999"

Στόχοι του επιχειρησιακού προγράμματος είναι:

- Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης κατάρτισης μέσα από την κατοχύρωση της ποιότητας εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εκπαιδευτών και τη σύνδεση της με την αγορά εργασίας
- Η δημιουργία δομών συνεχιζόμενης εκπαίδευσης των οποίων η επιχειρησιακή προοπτική θα επεκτείνεται και πέραν του 1999
- Η βελτίωση των επαγγελματικών προσόντων των εργαζομένων στις επιχειρήσεις του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα με κύρια επιδίωξη την αύξηση της παραγωγικότητας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια αγορά
- Η υποστήριξη των ανέργων για την απόκτηση νέων επαγγελματικών προσόντων μέσω της κατάρτισης για επανειδίκευση και ενίσχυση της πρόσβασης τους στην απασχόληση και αυτοαπασχόληση
- Η υποστήριξη των απειλούμενων από ανεργία λόγω αναδιάρθρωσης.

Στην περιφέρεια υλοποιήθηκαν και υλοποιούνται διάφορα προγράμματα κατάρτισης για νέους κάτω των 25 ετών, ανέργων γυναικών και ανέργων πάνω από την ηλικία των 25 ετών.

5.1.13 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης 1994-1999"

Οι βασικοί στόχοι του προγράμματος είναι:

- Να αντιμετωπισθούν τα σημερινά λειτουργικά και οργανωτικά προβλήματα που εκφράζονται μέσα από το συγκεντρωτισμό, τη συχνή έλλειψη ορθολογισμού και επικοινωνίας, την περιφερειακή υστέρηση και τη χαμηλή κινητοποίηση των στελεχών
- Να ολοκληρωθούν τα συστήματα του δημοσιονομικού και του κοινωνικού τομέα. Όχι μόνο πρέπει να αξιοποιηθούν οι προγενέστερες προσπάθειες και επενδύσεις, αλλά και να ενισχυθεί η αποστολή των τομέων αυτών στην προοπτική της συμμετοχής στην Ευρωπαϊκή Ενιαία Αγορά και της προσπάθειας προς την Οικονομική και Νομισματική Ένωση
- Να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις συνεχούς εκσυγχρονισμού. Το μέλλον της Δημόσιας Διοίκησης στηρίζεται στην ανάπτυξη του ανθρωπίνου παράγοντα, αντιμετωπίζοντας τις στενά συνδεδεμένες αδυναμίες της τεχνολογικής υστέρησης και της ελλιπούς κατάρτισης.

Στα πλαίσια του προγράμματος οργανώθηκαν την περίοδο προγράμματα κατάρτισης στελεχών Περιφερειακού-Τοπικού Προγραμματισμού στα οποία συμμετείχαν στελέχη από τη Δυτική Μακεδονία, ενέργειες που αποσκοπούν στο σχεδιασμό και ανάπτυξη Πληροφοριακών Συστημάτων Οργανωτικού και Διοικητικού Εκσυγχρονισμού της Νομαρχιακής- Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της Περιφερειακής Διοίκησης.

5.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Οι Ευρωπαϊκές Πρωτοβουλίες αποτελούν πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αφορούν δε συμπληρωματικά προγράμματα δράσης των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης που εντάσσονται στις κατευθύνσεις του κοινοτικού ενδιαφέροντος. Παράλληλα με τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης, μέσω του Ευρωπαϊκού προϋπολογισμού την περίοδο 1994-1999 διατίθενται πόροι για την υλοποίηση των παρακάτω πρωτοβουλιών:

- Πολιτική διασυνοριακής συνεργασίας
INTERREG II
- Πολιτική αγροτικής ανάπτυξης
LEADER II
- Πολιτική ενίσχυσης της απασχόλησης
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ (NOW-HORIZON-YOUTHSTART)
- Πολιτική προώθησης της βιομηχανικής αλλαγής
RECHAR II, RETEX, RESIDER II, MME, ADAPT, CONVER
- Πολιτική ενίσχυσης της αλιείας
PESCA
- Αστική πολιτική
URBAN
- Πολιτική ενίσχυσης των απομακρυσμένων περιοχών
REGIS II

Από τις προαναφερόμενες πρωτοβουλίες, αυτές των RESIDER II, CONVER και URBAN, δεν αφορούν την Δυτική Μακεδονία λόγω προαποφασισμένων περιοχών υλοποίησης (URBAN) ή αντικειμένου παρεμβάσεων που δεν εντάσσονται στα γεωγραφικά της όρια (περιοχές που πλήττονται από την απομάκρυνση στρατιωτικών εγκαταστάσεων και τη μείωση της απασχόλησης στη βιομηχανία άμυνας, παρεμβάσεις που αφορούν την πρωτοβουλία CONVER, ενώ οι παρεμβάσεις της πρωτοβουλίας RESIDER αφορούν περιοχές σιδήρου και χάλυβα).

Από τις λοιπές πρωτοβουλίες υλοποιούνται ήδη ή προγραμματίζονται παρεμβάσεις σε αυτές των πρωτοβουλιών INTERREG II, RETEX-B' Κύκλος, LEADER II και RECHAR II.

**5.2.1 ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΑ ΔΙΚΤΥΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
INTERREG II**

**Adaption au Marche Interieur de la Progression des Agents
Commissionnaires en Douane**

Η κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG II αποτελεί συνέχεια της κοινοτικής πρωτοβουλίας INTERREG, που είχε σαν στόχο την προετοιμασία των παραμεθόριων περιφερειών ενόψει της κατάργησης των συνόρων της Ευρώπης, καθώς και της κοινοτικής πρωτοβουλίας REGEN, η οποία αποσκοπούσε στη δημιουργία συνδετικών κρίκων που έλειπαν Από το διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών και διάδοσης της ενέργειας στις περιφέρειες του Στόχου 1.

Οι κύριοι στόχοι της πρωτοβουλίας INTERREG II αφορούν:

1. Ενίσχυση των παραμεθόριων περιοχών για να άρουν τα μειονεκτήματα που γεννώνται Από την απομόνωση τους
2. Ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας με την Αλβανία, τη Βουλγαρία, καθώς και την Κύπρο και Μέση Ανατολή
3. Δημιουργία προϋποθέσεων ώστε οι εξωτερικές παραμεθόριες περιοχές να ανταποκριθούν στο ρόλο τους ως εξωτερικά σύνορα του ενοποιημένου ευρωπαϊκού χώρου

Για την επίτευξη των ανωτέρων στόχων οι άξονες πολιτικής εστιάζονται:

1. Παρεμβάσεις για δημιουργία βασικών υποδομών
2. Παρεμβάσεις για διερεύνηση της οικονομικής βάσης

Ειδικότερα επιδιώκεται:

- Η βελτίωση του δικτύου μεταφορών και επικοινωνιών το οποίο, αφενός συντελεί στην καλύτερη διασύνδεση των απομακρυσμένων περιοχών με κέντρα του εθνικού χώρου, αφετέρου αξιοποιεί την κεντρική θέση τους ως προς το σύστημα διανομής και μεταφορών του ευρύτερου βαλκανικού χώρου.
- Ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού με :
 - Ολοκληρωμένη αντιμετώπιση ειδικών περιφερειακών προβλημάτων
 - Ενίσχυση τοπικής επιχειρηματικότητας με ενθάρρυνση παραγωγικών επενδύσεων

- Ανάπτυξη συνεργειών για αξιοποίηση συμπληρωματικών δραστηριοτήτων στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα.
- ~~Αξιοποίηση τουριστικών πόρων και ενδυνάμωση πολιτιστικής ταυτότητας~~
- Προστασία και αξιοποίηση περιβάλλοντος
- Αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού μέσα από επαγγελματική κατάρτιση ώστε και οι μέσω του προγράμματος στηριζόμενες ενέργειες να καταστούν αποτελεσματικές και η συνεργασία στον σημαντικό αυτό τομέα με τις γειτονικές χώρες να προωθηθεί με ευρύτερες συνέπειες στις μεταναστευτικές πιέσεις
- Προστασία των Ευρωπαίων πολιτών με ουσιαστικότερα μέτρα στα εξωτερικά σύνορα για περιορισμό μετάδοσης επιδημιών, λαθραίας διέλευσης και κυρίως λαθραίας διακίνησης απαγορευμένων ουσιών, όπλων κλπ.

Στα πλαίσια της πρωτοβουλίας αυτής ενισχύεται η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας μέσω των νομών της Φλώρινας και Καστοριάς, που αποτελούν επιλέξιμες περιοχές για την πρωτοβουλία INTERREG II. Έτσι περιλαμβάνονται έργα οδοποιίας που αποσκοπούν στην βελτίωση των τοπικών δικτύων μεταφορών, προγραμματίζεται η κατασκευή ενός ελικοδρομίου στο Νεστόριο Καστοριάς, προτείνονται η ένταξη στο πρόγραμμα δυο ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης στις περιοχές του Γράμμου και Πρεσπών, έργα που στοχεύουν στην αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των επιλέξιμων νομών, καθώς ενέργειες για την ανάπτυξη της συνεργασίας στην παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα των ΜΜΕ.

**5.2.2 ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ
ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΕΝΔΥΣΗ ΚΑΙ
ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ
RETEX**

Το πρόγραμμα RETEX αποτελεί μια περιφερειακή και πολυκλαδική πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με έντονη κοινωνική και αναπτυξιακή διάσταση, στις περιοχές που παρουσιάζουν μεγάλη εξάρτηση Από τις δραστηριότητες του κλάδου της κλωστοϋφαντουργίας και της ένδυσης. Ειδικότερα αποσκοπεί στην ενίσχυση της βιομηχανίας, με την

αποτροπή της οικονομικής και κοινωνικής υποβάθμισης των παραπάνω περιοχών.

~~Στα πλαίσια της πρωτοβουλίας αυτής έχουμε ενίσχυση ορισμένων~~
 επιχειρήσεων της περιφέρειας για την ανάπτυξη της συνεργασίας τους στους τομείς της τεχνολογίας, του σχεδιασμού, της παραγωγής και της εμπορίας των προϊόντων, την παροχή τεχνικής βοήθειας και εξοπλισμού με στόχο την υποβοηθούμενη Από ηλεκτρονικό υπολογιστή σχεδίαση και παραγωγή προϊόντων, την υποστήριξη και τον εκσυγχρονισμό της διοικητικής και οικονομικής οργάνωσης των επιχειρήσεων, καθώς και στην προώθηση και εφαρμογή συστημάτων ηλεκτρονικής επικοινωνίας και ενημέρωσης των επιχειρήσεων. Ενέργειες που στοχεύουν στην βελτίωση των παραγωγικών διαδικασιών των επιχειρήσεων και των τεχνικών ποιοτικού ελέγχου των προϊόντων, με προσδοκώμενα αποτελέσματα τη βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, τον έλεγχο του κόστους παραγωγής και την αύξηση της παραγωγικότητας των εργαζομένων.

5.2.3 ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

“ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΑΚΟΦΟΡΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ”

RECHAR II 1994-1997

Reconversion of Coal Bassins

Η Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία RECHAR II, επιδιώκει την αντιμετώπιση των ειδικών προβλημάτων που ανακύπτουν στις περιοχές με βασική οικονομική δραστηριότητα που σχετίζεται με τα ανθρακωρυχεία εξαιτίας της :

1. Βιομηχανικής αναδιάρθρωσης
2. Μείωσης των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τα ανθρακωρυχεία, καθώς και των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων

Για την Ελλάδα επιλέξιμη περιοχή, με βάση τα κοινοτικά κριτήρια, έχει ορισθεί η περιοχή Πτολεμαΐδας του νομού Κοζάνης. Παράλληλα σύμφωνα με τις ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς τα κράτη-μέλη στις επιλέξιμες περιοχές περιλαμβάνονται και οι γεωγραφικά γειτονικές περιοχές.

Η περιφέρεια επομένως μέσω της πρωτοβουλίας αυτής ενισχύεται τόσο για την βελτίωση του περιβάλλοντος, όσο και για την αξιοποίηση των ανθρώπινου δυναμικού. Από τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί (και τα οποία αφορούν μόνο τις ενέργειες για την προστασία του περιβάλλοντος) οι δράσεις της πρωτοβουλίας στοχεύουν:

- Στην αναβάθμιση και τον εξωραϊσμό του αισθητικά υποβαθμισμένου φυσικού περιβάλλοντος των γύρω κατοικημένων περιοχών που χαρακτηρίζονται Από έλλειψη πρασίνου και χώρων αναψυχής και έχουν πληγεί Από τις δραστηριότητες των εκεί λειτουργούντων λιγνιτωρυχείων
- Η στήριξη της τεχνικής και κοινωνικής υποδομής των γύρω οικισμών που επηρεάζονται περιβαλλοντικά με ενέργειες όπως: δημιουργία χώρων αστικού πρασίνου, δημιουργία ζωνών περιαστικού πρασίνου, δημιουργία κοινόχρηστων χώρων αναψυχής, αισθητικές παρεμβάσεις και υποδομές στα κέντρα των πόλεων κι λοιπών οικισμών του βιομηχανικού άξονα κ.α..

5.2.4 ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ

ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

LEADER II 1994-1999

Liaisons Entre Actions de Developpement de l' Economie Rurale

Ο σχεδιασμός της πρωτοβουλίας ακολουθεί τις βασικές κατευθύνσεις της εθνικής αναπτυξιακής πολιτικής και συμβάλλει στη δημιουργία των προϋποθέσεων για την περιφερειακή ανάπτυξη.

Με βάση τις πολιτικές και τις κατευθύνσεις της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης της χώρας, τις επιδιώξεις, τα μέσα και το πνεύμα της πρωτοβουλίας, οι στόχοι της πρωτοβουλίας αυτής εξειδικεύονται και συνοψίζονται:

- Στη συγκράτηση του ενδογενούς δυναμικού στην ύπαιθρο με την καλύτερη αξιοποίηση του τοπικά, δημιουργώντας προοπτικές συνεχούς ανάπτυξης και παρέχοντας δυνατότητες παράκαμψης των παραγωγικών και οικονομικών πιέσεων και της διεθνούς οικονομικής ύφεσης που επηρεάζουν δυσμενέστερα τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές

- Στην πολύμορφη ανάπτυξη που στηρίζεται στην πρωτοβουλία και την καινοτόμο συμμετοχή του τοπικού στοιχείου μέσω ήπιων παρεμβάσεων με γνώμονα τη διατήρηση της φυσιογνωμίας και την ~~ενίσχυση της ταυτότητας των περιοχών~~
- Στην αξιοποίηση Από τους τοπικούς φορείς της τεχνογνωσίας, των εμπειριών και των τρόπων ανάπτυξης άλλων περιοχών, στα πλαίσια της παρεχόμενης, μέσω της πρωτοβουλίας, δυνατότητας ανταλλαγής και διάδοσης πληροφοριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Η αναπτυξιακή στρατηγική που υιοθετείται για την επίτευξη των ανωτέρων στόχων στηρίζεται στους ακόλουθους κατευθυντήριους άξονες:

- Στη βελτίωση υπαρχόντων και τη δημιουργία νέων φορέων Τοπικής Αγροτικής Ανάπτυξης, ώστε να θεμελιωθεί ουσιαστικά και κοινωνικά η υποδομή και οι διαδικασίες συνεργασίας για μια ολοκληρωμένη τοπική αγροτική ανάπτυξη
- Στην αναδιάρθρωση των κλάδων παραγωγής
- Στην παροχή δυνατοτήτων επαγγελματικού επαναπροσανατολισμού
- Στη βελτίωση του εισοδήματος και της ποιότητας ζωής
- Στη βελτίωση και προστασία του περιβάλλοντος
- Στην ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και της πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε περιοχής
- Στην αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών
- Στην μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων με τη συγκέντρωση των πόρων σε ολοκληρωμένη μορφή

Για την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας οι προς υλοποίηση στόχοι μέσω της πρωτοβουλίας LEADER II, αφορούν:

1. Την διαφοροποίηση της οικονομικής ζωής της περιοχής με την δημιουργία συνθηκών υπέρβασης του καθαρά αγροτικού χαρακτήρα της, έτσι ώστε να δοθεί απάντηση στην ανεργία που πλήττει τον αγροτικό πληθυσμό
2. Την κατά προτεραιότητα στήριξη της τοπικής επιχειρηματικής δραστηριότητας για την αύξηση του ανταγωνισμού των τοπικών επιχειρηματικών φορέων που έχουν άμεση σχέση με την αξιοποίηση της πρωτογενούς παραγωγής
3. Την σταδιακή εξισορρόπηση της εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας Από τον κυρίαρχο κλάδο της ενέργειας και η ανάπτυξη

ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς (αγροτουρισμός, επιχειρήσεις αξιοποίησης τοπικών αγροτικών προϊόντων κ.α.)

- ~~4. Την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των ορεινών αγροτικών περιοχών~~
5. Την ανάδειξη τουριστικών πόρων της περιοχής με τη δημιουργία τουριστικού ιστού στα πλαίσια ορθολογικής αξιοποίησης τους και την εφαρμογή κατάλληλης πολιτικής σεβασμού και προστασίας του περιβάλλοντος
6. Την αναβάθμιση του ανθρωπίνου δυναμικού για την καλύτερη αξιοποίηση των υπάρχουσών δυνατοτήτων και της ανάπτυξης νέων δυνατοτήτων στα πλαίσια της φιλοσοφίας του LEADER II
7. Την ενίσχυση της συλλογικής συμμετοχικής διαδικασίας και την ενεργοποίηση τοπικών φορέων
8. Την αναβάθμιση του πολιτιστικού επιπέδου της περιοχής και την διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς
9. Την προβολή της περιοχής και των προϊόντων της σε ένα επιδιωκόμενο μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών
10. Την συγκράτηση του πληθυσμού (κύρια των νέων) στους παραμεθόριους οικισμούς και την αναζωογόνηση της υπαίθρου σε μια περίοδο δύσκολη, τόσο Από κοινωνικοοικονομική όσο και Από εθνική σκοπιά
11. Την προσέλκυση-επιστροφή πολλών Από τους νέους κατοίκους που έχουν μεταναστεύσει λόγω έλλειψης θέσεων εργασίας και δυνατοτήτων επιβίωσης
12. Την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

5.3 ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ 1993-1999

~~Το ταμείο συνοχής έχει αποστολή να προωθήσει την οικονομική και κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών-μελών και να συνεισφέρει οικονομικά σε σχέδια για το περιβάλλον και τα διευρωπαϊκά δίκτυα στα κράτη μέλη από όρους: αφενός να έχουν ΑΕΠ χαμηλότερο από το 90 % του κοινοτικού μέσου όρου και αφετέρου να διαθέτουν πρόγραμμα με στόχο την εκπλήρωση των όρων της οικονομικής σύγκλισης. Μέχρι σήμερα μόνο τέσσερα κράτη-μέλη ανταποκρίνονται στο κριτήριο της συνδρομής του Ταμείου Συνοχής: η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία.~~

Στα πλαίσια του Ταμείου Συνοχής βρίσκονται στη διαδικασία υλοποίησης ή έχουν ολοκληρωθεί έργα τα οποία αφορούν το περιβάλλον και πιο συγκεκριμένα έργα ύδρευσης και έργα αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού

5.4 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΕΙΣΜΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

~~Οι σεισμοί του 1995 στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, που~~
έπληξαν τους νομούς Κοζάνης και Γρεβενών, δημιούργησαν την επιτακτική ανάγκη υλοποίησης νέων έργων τα οποία θα επιτρέψουν την αποκατάσταση των σεισμοπλήκτων περιοχών και γενικότερα να αμβλυνθούν οι επιπτώσεις του φαινομένου αυτού στις τοπικές κοινωνίες-πληθυσμούς των δυο νομών. Στα πλαίσια αυτού του στόχου καταρτίσθηκε από του τοπικούς και εγκρίθηκε από τα Νομαρχιακά Συμβούλια των νομών, ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα στο οποίο εντάσσονται έργα νομαρχιακής και περιφερειακής εμβέλειας συνολικού ύψους 80.580 χιλ δρχ. θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι το πρόγραμμα αυτό έχει προϋπολογισμό ανάλογου ύψους με το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας που ήδη υλοποιείται. Το πρόγραμμα αυτό είναι συμπληρωματικό του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΑΝΑ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΟ

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται μια αξιολόγηση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος τόσο όσο ως προς την πορεία υλοποίησης του, όσο και ως προς τον εντοπισμό των επιπτώσεων του προγράμματος πάνω στις αναπτυξιακές προοπτικές της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Χρησιμοποιώντας στοιχεία από την Τριμηνιαία Έκθεση Διαχείρισης του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας και τα οποία αναφέρονται στην πορεία υλοποίησης του προγράμματος μέχρι και τον Οκτώβριο του 1999, υπολογίζονται διάφοροι δείκτες σχετικά με την πορεία υλοποίησης του ΠΕΠ (κόστος, απορρόφηση, Overbooking-Underbooking, φυσική ολοκλήρωση των έργων) ανά υποπρόγραμμα και μέτρο και επιχειρείται επίσης, ο εντοπισμός των επιπτώσεων των προγραμμάτων και των μέτρων αυτών πάνω στις αναπτυξιακές προοπτικές της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Ακολουθεί η αξιολόγηση του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας ανά υποπρόγραμμα και μέτρο και ο εντοπισμός των επιπτώσεων στις αναπτυξιακές προοπτικές της περιφέρειας.

**6.1 ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 103.001
ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ**

Το υποπρόγραμμα 103.001 "Υποδομές Μεταφορών" αποτελεί ένα από τα βασικότερα υποπρογράμματα στα πλαίσια υλοποίησης του ΠΕΠ. Στόχος του υποπρογράμματος είναι η άρση της απομόνωσης της Περιφέρειας και η βελτίωση των μεταφορών και της συγκοινωνιακής επικοινωνίας της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Το υποπρόγραμμα αποτελείται συνολικά από 3 μέτρα:

Μέτρο 1: Εθνικό Οδικό δίκτυο

Μέτρο 2: Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο

Μέτρο 3: Αεροδρόμια

Στα μέτρα αυτά εντάσσονται έργα οδοποιίας των εθνικών και επαρχιακών οδικών δικτύων (νέες χαράξεις, βελτιώσεις, γέφυρες), καθώς και παρεμβάσεις στα υπάρχοντα αεροδρόμια (Καστοριάς, Κοζάνης). Ο συνολικός αριθμός των έργων που έχουν ενταχθεί στο υποπρόγραμμα είναι 76. Από τα έργα αυτά 43 είναι ολοκληρωμένα και έχουν πληρωθεί συνολικά 30 δις δρχ, 26 έργα υλοποιούνται με σύνολο υπογεγραμμένων συμβάσεων 24,5 δις δρχ και 7 έργα δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα με προϋπολογισμό 550 εκατ δρχ. Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων αυτών έχει ως εξής:

Πίνακας 17.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Υποπρογράμματος 103.001 "Υποδομές Μεταφορών"

Νομός	Σύνολο έργων	Ολοκληρωμένα	Υλοποιούνται	Δεν άρχισαν
Γρεβενά	21	12	7	2
Καστοριά	21	11	8	2
Κοζάνη	27	16	9	2
Φλώρινα	7	4	2	1
Περιφέρεια	76	43	26	7

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα κατανέμονται και στους τρεις νομούς τις περιφέρειας με τον νομό Φλώρινας ωστόσο να υστερεί έναντι των άλλων νομών από άποψη αριθμού έργων (στον νομό υλοποιούνται μόνο 7 έργα). Στο υποπρόγραμμα δεν προβλέπεται η ένταξη άλλων νέων έργων.

Το συνολικό κόστος του υποπρογράμματος ανέρχεται στα 97.187 ECU ή 32 δις δρχ.. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 29,7 % του συνολικού κόστους του ΠΕΠ, ποσοστό το οποίο είναι το μεγαλύτερο ανάμεσα στα διάφορα υποπρογράμματα του προγράμματος. Η κατανομή του κόστους μεταξύ των μέτρων του υποπρογράμματος έχει ως εξής: το 67 % των χρημάτων αυτών κατευθύνεται στο Μέτρο 1 "Εθνικό Οδικό Δίκτυο", το 32 % στο Μέτρο 2 "Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο" και μόλις το 1% στο Μέτρο 3 "Αεροδρόμια".

Το ποσοστό απορρόφησης του υποπρογράμματος για την εξεταζόμενη περίοδο 1994-1999 είναι 60,24% (πληρωμές 58.543 χιλ ECU). Η απορρόφηση του υποπρογράμματος είναι σαφέστατα βελτιωμένη σε σχέση με αυτήν των προηγούμενων περιόδων, που ήταν 34,8% (πληρωμές 33.854 χιλ. ECU) για την περίοδο 1994-1997 και 46,8% (πληρωμές 45.547 ECU) για την περίοδο 1994-1998.

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του υποπρογράμματος είναι 67%. Το ποσοστό αυτό είναι ελαφρά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της περιόδου 1994-1998 που ήταν 62%.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του υποπρογράμματος είναι 5% (>0 *Overbooking*) δηλ. στο υποπρόγραμμα για το σύνολο των ολοκληρωμένων έργων έχουν πληρωθεί 232,7 εκατ. δρχ περισσότερα χρήματα από τον προϋπολογισμό των έργων αυτών. Ο αντίστοιχος δείκτης για το σύνολο των έργων του υποπρογράμματος είναι 17,8 % (>0 *Overbooking*) δηλ. ο προϋπολογισμός των έργων του μέτρου ξεπερνάει τις δεσμεύσεις αυτών των έργων κατά 5.7 δις δρχ.. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο υποπρόγραμμα περιλαμβάνονται έργα μεγάλου κόστους και διάρκειας οπότε η τιμή του δείκτη δεν θα πρέπει να θεωρείται ως η πιο αντιπροσωπευτική αφού μπορεί να αλλάξει πολύ εύκολα.

Συμπερασματικά, η πορεία του υποπρογράμματος κρίνεται ικανοποιητική. Οι καθυστερήσεις που είχαν παρατηρηθεί κατά την

προηγούμενη περίοδο και που οφειλόταν στη χρονοβόρα διαδικασία απαλλοτριώσεων, ανασκαφικών εργασιών, εγκρίσεις μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων κλπ φαίνονται να έχουν αρθεί. Ο μοναδικός παράγοντας καθυστέρησης της υλοποίησης των έργων του υποπρογράμματος είναι οι εδαφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας που δυσχεραίνουν το έργο των κατασκευαστών και περιορίζουν την κατασκευαστική περίοδο.

Το υποπρόγραμμα συμβάλλει στην βελτίωση των υποδομών μεταφοράς της περιφέρειας και βρίσκεται σε άμεση σχέση με την υλοποίηση του στόχου του ΠΕΠ για την "Άρση της απομόνωσης της περιφέρειας".

6.1.1 ΜΕΤΡΟ 103.001.001 ΕΘΝΙΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Κύριος στόχος του μέτρου 103.001.001 "Εθνικό Οδικό Δίκτυο" είναι η βελτίωση της οδικής σύνδεσης της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας τόσο ενδοπεριφερειακά όσο και διαπεριφερειακά. Μέσω του μέτρου επιδιώκεται η σύνδεση των τριών μεγάλων-σημαντικών αστικών κέντρων της περιφέρειας (Κοζάνης-Πτολεμαΐδας-Φλώρινας) τόσο μεταξύ τους όσο και με την Εγνατία οδό μέσω της κατασκευής του κάθετου προς την Εγνατία άξονα Φλώρινα-Πτολεμαΐδα-Κοζάνη-Λάρισα.

Το μέτρο αποτελείται από 6 συνολικά έργα εκ των οποίων τα 2 έχουν ολοκληρωθεί (τα έργα αυτά όμως αποτελούν συνεχιζόμενα έργα από το Α' ΚΠΣ και δεν σχετίζονται τόσο πολύ με τον κύριο στόχο του μέτρου) με σύνολο πληρωμών 522 εκατ. δρχ και τα υπόλοιπα 4 έργα βρίσκονται στην φάση υλοποίησης τους και έχουν υπογραφτεί μέχρι την εξεταζόμενη περίοδο συμβάσεις αξίας 19,1 δις δρχ.. Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων του μέτρου φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 18.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.001.001 "Υποδομές Μεταφορών"

Νομός	Αριθμός έργων	Ολοκληρωμένα	Υλοποιούνται
Γρεβενά	1	1	0
Καστοριά	4	1	3
Φλώρινα	1	0	1
Περιφέρεια	6	2	4

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Το συνολικό κόστος του υποπρογράμματος είναι **65.000 ECU** ή **21,45 δις δρχ.** Το μέτρο είναι το βασικότερο από οικονομικής απόψεως τόσο μεταξύ των άλλων δυο μέτρων του υποπρογράμματος, αφού συγκεντρώνει το 67 % του συνολικού κόστους του υποπρογράμματος, όσο και μεταξύ των μέτρων του ΠΕΠ αφού συγκεντρώνει το 19,8% του συνολικού κόστους του ΠΕΠ. Το ποσοστό αυτό (19,8%) είναι μεγαλύτερο ακόμα και σε σχέση με ορισμένα υποπρογράμματα του ΠΕΠ, αφού σε αυτά κατευθύνεται μικρότερο ποσοστό από αυτό του κόστους του μέτρου. Ως επί το πλείστον το κόστος αυτό κατανέμεται στα 4 έργα τα οποία βρίσκονται σε φάση υλοποίησης και αποτελούν από τα μεγαλύτερα έργα του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας.

Το ποσοστό απορροφητικότητας του μέτρου για το διάστημα 1994-1999 είναι **50,4 %** (πληρωμές 32.785 χιλ. ECU), σαφώς πιο βελτιωμένο σε σχέση με αυτό των προηγούμενων περιόδων που ήταν 34,5 % (πληρωμές 22.456 χιλ. ECU) το διάστημα 1994-1998 και 22,4 % (πληρωμές 14.621 χιλ. ECU) για το διάστημα 1994-1997. Η βελτίωση αυτή είναι αποτέλεσμα κυρίως της επίλυσης των προβλημάτων που αντιμετώπιζαν τα μεγάλα έργα και το οποία δυσχέραιναν την ομαλή υλοποίηση των έργων του μέτρου. Μεταξύ των τριών άλλων μέτρων του υποπρογράμματος το συγκεκριμένο μέτρο παρουσιάζει την χαμηλότερη απορροφητικότητα, καθώς επίσης και μια από τις χαμηλότερες απορροφητικότητες μεταξύ των διάφορων μέτρων του ΠΕΠ.

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι **63 %**, μικρότερο από το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του υποπρογράμματος που είναι 67%, αλλά πιο βελτιωμένο από το αντίστοιχο ποσοστό της περιόδου 1994-1998 που ήταν 59 %. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι έχουν επιλυθεί αρκετά από τα

προβλήματα που υπήρχαν τις προηγούμενες περιόδους και η υλοποίηση του φυσικού αντικείμενου των έργων είναι πλέον ταχύτερη και μεγαλύτερη από αυτήν των προηγούμενων περιόδων.

Ο δείκτης *Underbooking-Overbooking* για τα δυο ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι $-0,06\%$ (<0 Underbooking) δηλ. για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου έχουν πληρωθεί 322.257 χιλ δρχ λιγότερα χρήματα από τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης *Underbooking-Overbooking* είναι $21,7\%$ (>0 Overbooking) δηλ. για το σύνολο των έργων του μέτρου οι προϋπολογισμοί τους ξεπερνούν τις δεσμεύσεις των έργων αυτών κατά 4,6 δις δρχ.

Τα έργα του μέτρου δεν αναμένεται να μεταβάλουν το συνολικό μήκος του Εθνικού Οδικού Δικτύου αφού στην ουσία τα έργα αφορούν νέες χαράξεις με πολύ καλύτερα τεχνικά χαρακτηριστικά και βελτιώσεις σε κάποια από τα υφιστάμενα τμήματα. Με την ολοκλήρωση των έργων του μέτρου το υπάρχον οδικό σύστημα της περιφέρειας δεν θα θεωρείται πια "Εθνικό Οδικό Δίκτυο" αλλά "Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο".

Το συνολικό μήκος του οδικού δικτύου που χαρακτηρίζεται ως Εθνικό είναι 621 km*. Ο δείκτης χιλιόμετρα ανά έκταση σε km² για την περιφέρεια είναι 6,57 όταν ο αντίστοιχος για το σύνολο της χώρας είναι 7,07 δηλ. έχουμε μια υστέρηση του δείκτη της περιφέρειας σε σχέση με τον αντίστοιχο της χώρας. Μέσω του μέτρου πραγματοποιούνται παρεμβάσεις στο Εθνικό Οδικό Δίκτυο δυο νομών, αυτών της Κοζάνης και της Φλώρινας. Οι παρεμβάσεις που γίνονται μέσω ΠΕΠ αφορούν την νέα χάραξη κατασκευή οδικού άξονα 77,8 χιλιομέτρων και επίσης την βελτίωση 12 χιλιομέτρων. Όταν θα ολοκληρωθεί το μέτρο θα επιτευχθεί κατά 100% ο αρχικός στόχος του ΠΕΠ που ήταν η κατασκευή 88 χιλιομέτρων Εθνικού Δικτύου.

Μέσω του ΠΕΠ θα βελτιωθεί κατά 14% το υφιστάμενο Εθνικό Δίκτυο της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, το οποίο θα αποκτήσει τα χαρακτηριστικά της "ταχείας λεωφόρου". Θα μειωθεί ο απαιτούμενος χρόνος μετακινήσεων μεταξύ των αστικών κέντρων της περιφέρειας κατά 30% περίπου και θα αυξηθεί ο κυκλοφοριακός φόρτος. Επίσης θα επιτευχθεί σημαντική βελτίωση των οδικών συνδέσεων ενδοπεριφερειακά

* Στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Μεταφορών για το έτος 1994

και διαπεριφερειακά, θα βελτιωθεί η οδική σύνδεση της περιφέρειας με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, θα επιτευχθεί η πρόσβαση της περιφέρειας σε διευρωπαϊκά δίκτυα (Εγνατία) και θα βελτιωθεί η πρόσβαση προς την Θεσσαλονίκη και Αθήνα.

Δευτερευόντως, οι επιπτώσεις του μέτρου αναμένεται να διαχυθούν και στους τρεις τομείς της περιφερειακής οικονομίας χάρη στην μείωση του κόστους μεταφοράς. Ωφελούμενες θα είναι οι εξορυκτικές, βιομηχανικές και εμπορικές επιχειρήσεις της περιφέρειας και ιδιαίτερα αυτές που αναπτύσσουν εξαγωγική δραστηριότητα. Αναμένεται ότι θα δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για νέες εξαγωγικές δραστηριότητες που μέχρι σήμερα εμποδιζονταν από το αυξημένο κόστος των διαπεριφερειακών συνδέσεων. Όπως χαρακτηριστικά προκύπτει από μελέτες-έρευνες έχουν εντοπισθεί βιομηχανικά ορυκτά αποκλειστικά προς εξαγωγή, τα οποία δεν θα είναι εκμεταλλεύσιμα όσο το κόστος μεταφοράς τους παραμένει υψηλό.

Ο ωφελούμενος πληθυσμός από την ολοκλήρωση του έργου μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε δυο κατηγορίες: τον άμεσα ωφελούμενο που είναι ο πληθυσμός των αστικών κέντρων Φλώρινας-Κοζάνης-Πτολεμαΐδας δηλ. των περιοχών που υλοποιούνται τα έργα και τον έμμεσα ωφελούμενο που είναι ο πληθυσμός ολόκληρης της περιφέρειας.

Με το μέτρο εξυπηρετείται πλήρως ο στόχος της άρσης της απομόνωσης της περιφέρειας αφού μέσα από τα έργα του επιτυγχάνεται η βελτίωση της ενδοπεριφερειακής μετακίνησης κύρια μεταξύ τριών αστικών κέντρων (Κοζάνης, Πτολεμαΐδας, Φλώρινας), επιτυγχάνεται η σύνδεση της περιφέρειας με τις γειτονικές περιφέρειες, εγκαθίσταται στην περιφέρεια ένα πλήρες δίκτυο κυρίων οδικών αρτηριών με αποτέλεσμα να ενισχύεται η προσπάθεια για άρση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

6.1.2 ΜΕΤΡΟ 103.001.002

ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Το μέτρο 103.001.002 "Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο" στοχεύει στην επίλυση των σημαντικών προβλημάτων των μεταφορών σε τοπικό επίπεδο. Κύριος στόχος του μέτρου είναι η βελτίωση της ασφάλειας των

μετακινήσεων στις ορεινές περιοχές της περιφέρειας, καθώς επίσης και η ευκολία πρόσβασης σε αυτές τις ορεινές περιοχές..

~~Τα έργα που περιλαμβάνονται στο μέτρο αφορούν νέες γαράζες και βελτιώσεις στο επαρχιακό δίκτυο, καθώς επίσης και κατασκευή, επισκευή γεφυριών. Το μέτρο αποτελείται συνολικά από 68 έργα. Από αυτά τα έργα 40 είναι ολοκληρωμένα με σύνολο ύψος πληρωμών 4,1 δις δρχ, 21 έργα βρίσκονται στην φάση της υλοποίησης τους και για τα οποία έχουν υπογραφεί μέχρι την εξεταζόμενη περίοδο συμβάσεις συνολικού ύψους 5,3 δις δρχ και τέλος, 7 έργα δεν έχουν αρχίσει ακόμα με συνολικό προϋπολογισμό 550 εκατ δρχ. Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων του μέτρου έχει ως εξής:~~

Πίνακας 19.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.001.002 "Υποδομές Μεταφορών"

Νομός	Αριθμός έργων	Ολοκληρωμένα	Υλοποιούνται	Δεν άρχισαν
Γρεβενών	20	11	7	2
Καστοριάς	19	10	7	2
Κοζάνης	23	15	6	2
Φλώρινας	6	4	1	1
Περιφέρεια	68	40	21	7

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα του μέτρου κατανέμονται και στους τέσσερις νομούς της περιφέρειας. Στον νομό Κοζάνης έχουμε την συγκέντρωση των περισσότερων έργων και ακολουθούν οι νομοί Γρεβενών και Καστοριάς. Στον νομό Φλώρινας έχουμε την συγκέντρωση πολύ μικρότερου αριθμού έργων σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της περιφέρειας.

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 31.177 ECU ή 10,2 δις δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 32,1 % του συνολικού κόστους του υποπρογράμματος, καθώς επίσης και στο 9,5 % του συνολικού κόστους του ΠΕΠ.

Το ποσοστό απορροφητικότητας του μέτρου είναι για την περίοδο 1994-1999 περίπου 80 % (πληρωμές 24.751 χιλ. ECU), ποσοστό σαφέστατα πιο βελτιωμένο σε σχέση με αυτό των προηγούμενων περιόδων που έφτανε το 70% (πληρωμές 22.102 χιλ. ECU) για την

περίοδο 1994-1998 και 59% (πληρωμές 18.310 χιλ. ECU) για την περίοδο 1994-1997.

~~Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 77%. Η τιμή αυτή είναι σαφώς πιο βελτιωμένη σε σχέση με αυτήν της περιόδου 1994-1998 που ήταν 73% (και αφορούσε επιπροσθέτως και λιγότερα έργα) και μεγαλύτερη από την αντίστοιχη τιμή του υποπρογράμματος που είναι 67 %.~~

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι 5,02 % (>0 *Overbooking*) δηλ. για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου πληρώθηκαν 197,8 εκατ. δρχ. περισσότερα χρήματα από τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* παίρνει την τιμή 10,8 % (>0 *Overbooking*) δηλ. για το σύνολο των έργων του μέτρου ο προϋπολογισμός τους ξεπερνάει τις δεσμεύσεις αυτών των έργων κατά 1,1 δις δρχ..

Το συνολικό μήκος του επαρχιακού οδικού δικτύου της περιφέρειας είναι 1.723 χιλιόμετρα, από τα οποία τα 685 χιλιόμετρα (ποσοστό 40%) χαρακτηρίζονται προβληματικά δηλ. παρουσιάζουν διάφορα προβλήματα κυκλοφορίας σε αυτούς. Η πυκνότητα του επαρχιακού δικτύου είναι 18,23 χιλ/km², ενώ η αντίστοιχη τιμή στο σύνολο της χώρας είναι 23,37 χιλ/km². Υπάρχει επομένως σημαντική διαφορά ανάμεσα στους δυο δείκτες (θα πρέπει να σημειωθεί ότι η περιφέρεια είναι κατά βάση ορεινή).

Πίνακας 20.

Επαρχιακό δίκτυο της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και παρεμβάσεις του ΠΕΠ σε αυτό.

ΝΟΜΟΣ	Μήκος επαρχιακού δικτύου	Προβλημاتيκά*		Πυκνότητα	Παρεμβάσεις ΠΕΠ στο επαρχιακό		
		κμ	% του συνόλου	επαρχιακού δικτύου	κμ	% στο σύνολο του επαρχιακού δικτύου	% στο προβληματικό του επαρχιακού δικτύου
Γρεβενά	464	223	48%	20	39,5	8,51%	17,7%
Καστοριά	432	96	22%	25	89,3	20,67%	93,02%
Κοζάνη	515	273	53%	14,65	136,9	26,58%	26,58%
Φλώρινα	312	93	30%	16,22	27	8,65%	86,50%
Περιφέρεια	1723	685	40%	18,23	292,7	16,99%	33%
Χώρα				23,37			

*στοιχεία έτους 1994

Πηγή: Έκθεση συμβούλου αξιολόγησης

Δεδομένου ότι τα 685 χιλιόμετρα του επαρχιακού δικτύου είναι προβληματικά (ποσοστό 40%), το ΠΕΠ μέσω του μέτρου στοχεύει στην βελτίωση του 33 % των προβληματικών επαρχιακών δρόμων. Μετά την ολοκλήρωση των έργων θα βελτιωθούν οι χρόνοι διαδρομής, η ασφάλεια, η άνεση και η προσπελασιμότητα των απομακρυσμένων και ορεινών περιοχών. Θα μειωθεί το κόστος μεταφοράς εντός των ορίων της περιφέρειας με εύλογα θετικά αποτελέσματα για τις επιχειρήσεις της περιφέρειας. Αν και δεν υπάρχει άμεσα ωφελούμενος πληθυσμός, αναμένεται ότι με την ολοκλήρωση του μέτρου θα ωφεληθούν οι κάτοικοι όλης της περιφέρειας (έργα περιλαμβάνονται σε όλους τους νομούς) και ιδιαίτερα οι κάτοικοι των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών.

Με το μέτρο αυτό εξυπηρετείται ο στόχος του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας που αφορά την άρση της απομόνωσης της περιφέρειας, καθώς και αυτός που αφορά στην άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, αφού με τις βελτιώσεις στο επαρχιακό οδικό δίκτυο βελτιώνονται βασικές παράμετροι όπως οι χρόνοι διαδρομής, η ασφάλεια, η άνεση και η προσπελασιμότητα των απομακρυσμένων και ορεινών περιοχών

6.1.3 ΜΕΤΡΟ 103.001.003**ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ**

Βασικοί στόχοι του μέτρου 103.001.003 "Αεροδρόμια" είναι:

- Η εξασφάλιση της ασφάλειας των πτήσεων
- Η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών των αεροδρομίων
- Η αύξηση της επιβατικής και εμπορικής κίνησης των αεροδρομίων
- Η ικανότητα πτήσεων όλο το 24ωρο

Αρχικός στόχος του μέτρου ήταν ο εκσυγχρονισμός των δυο αεροδρομίων της περιφέρειας, της Καστοριάς και της Κοζάνης. Τα έργα του αεροδρομίου της Κοζάνης όμως απεντάχθηκαν από το ΠΕΠ και υλοποιείται με την χρηματοδότηση άλλων πηγών. Το μέτρο εξυπηρετεί άμεσα τον στόχο του ΠΕΠ για την άρση της συγκοινωνιακής απομόνωσης της περιφέρειας και έμμεσα τους στόχους για την αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων και το στόχο για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Το μέτρο περιέχει 2 έργα από τα οποία το 1 έχει ολοκληρωθεί με συνολικές πληρωμές 215 εκατ δρχ και το δεύτερο έργο υλοποιείται με συνολικό προϋπολογισμό 139 εκατ δρχ (το δεύτερο αυτό έργο έχει ολοκληρώσει το φυσικό του αντικείμενο και εναπομένει η ολοκλήρωση του οικονομικού του αντικειμένου για να χαρακτηριστεί και αυτό ολοκληρωμένο).

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 1.010 χιλ. ECU ή 333,3 εκατ. δρχ.. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 1% του συνολικού κόστους του υποπρογράμματος και μόλις στο 0,3% του συνολικού κόστους του ΠΕΠ.

Το ποσοστό απορροφητικότητας του μέτρου είναι 99,7 % (πληρωμές 1.007 χιλ ECU) ποσοστό ελάχιστα διαφοροποιημένο από το αντίστοιχο της περιόδου 1994-1998 που ήταν 97% (πληρωμές 989 χιλ ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 99%. Το μέτρο επομένως είναι σχεδόν ολοκληρωμένο. Το ποσοστό αυτό φυσικής ολοκλήρωσης είναι το μεγαλύτερο μεταξύ των μέτρων του ΠΕΠ.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι 19,5% (>0 *Overbooking*) δηλ. για την ολοκλήρωση του έργου πληρώθηκαν 35,1 εκατ δρχ περισσότερα χρήματα από τους αρχικούς προϋπολογισμούς του έργου. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* είναι -20,7% (<0 *Underbooking*) δηλ. για το σύνολο των έργων του μέτρου οι προϋπολογισμοί τους υπολείπονται των αρχικών δεσμεύσεων τους κατά 69 εκατ δρχ..

Η αεροπορική διασύνδεση της περιφέρειας παρά την ύπαρξη των δυο αεροδρομίων ήταν ιδιαίτερα προβληματική. Η προβληματικότητα έγκειται στο ότι κανένα από τα δυο αεροδρόμια δεν διέθεταν φωτισήμανση, όπως επίσης και ότι παρουσίαζαν προβλήματα οι αεροδιάδρομοι. Κανένα από τα δυο δεν ήταν σ θέση να εξυπηρετήσει διεθνείς πτήσεις όπως επίσης κατά την διάρκεια του χειμώνα ήταν συνηθέστατο φαινόμενο οι ματαιώσεις πτήσεων. Τέλος, η πυκνότητα των δρομολογίων αλλά και οι ώρες αφίξεων-αναχωρήσεων δεν ήταν προγραμματισμένα ώστε να επιτρέπουν την σωστή εξυπηρέτηση των επιβατών. Έτσι οι επιβάτες εξυπηρετούνταν από το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης.

Το αεροδρόμιο της Καστοριάς θα μετατραπεί σε διεθνές μετά την ολοκλήρωση και των τελευταίων μικρών έργων και θα μπορεί να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των απευθείας διεθνών συνδέσεων, γεγονός που θα συμβάλλει στην ανάπτυξη της περιφέρειας. Με την υφιστάμενη διάρθρωση της τουριστικής υποδομής της περιφέρειας δεν διαφαίνεται μεγιστοποίηση των επιπτώσεων από την μετατροπή του αεροδρομίου σε διεθνές σε σχέση με τον τουρισμό που προέρχεται από το εξωτερικό. Δεν θα πρέπει να αναμένονται αφίξεις πτήσεων τσάρτερ από το εξωτερικό, αντίθετα η αναβάθμιση αναμένεται να τονώσει τον εσωτερικό τουρισμό.

Αντίθετα, όπως μπορεί να παρατηρήσει κανείς από τον πίνακα που ακολουθεί, αναμένεται αύξηση των εμπορευμάτων που εξάγονται μέσω αεροπλάνου. από τον πίνακα φαίνεται ότι έχουμε μια πενταπλάσια αύξηση των εμπορευμάτων που εξάγονται. Αυτό το γεγονός αναμένεται να έχει θετικές επιπτώσεις σε δυναμικούς κλάδους της περιφέρειας, όπως αυτός της γουνοποιίας, οι οποίοι τα τελευταία χρόνια βρίσκονται σε μια παρατεταμένη κρίση

Πίνακας 21.

Διακίνηση επιβατικής-εμπορευματικής-ταχυδρομικής κίνησης από το αεροδρόμιο Καστοριάς 1993-1996

ΕΤΟΣ	ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ		ΕΠΙΒΑΤΕΣ		ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ	
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ
1993	2677	3115	2182	1761	22	98
1994	4896	6339	3466	3424	35	84
1995	3203	9744	3726	3353	11	87
1996	4559	16269	3660	3428	1	47

Πηγή: Υπουργείο Μεταφορών

6.2 ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 103.002
ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ
ΧΩΡΟΥ

Κύριοι στόχοι του υποπρογράμματος 103.002 "Ανάπτυξη του Αγροτικού Χώρου" είναι:

- Ο εκσυγχρονισμός της πρωτογενούς παραγωγής
- Η αύξηση του αγροτικού εισοδήματος και η δημιουργία συμπληρωματικών εισοδημάτων
- Η ανάσχεση των δυσμενών δημογραφικών εξελίξεων

Ενδιάμεσοι στόχοι του υποπρογράμματος είναι:

- Η διασύνδεση της φυσικής με τη ζωική παραγωγή και η αναστροφή της σχέσης τους
- Η εντατικοποίηση και η ορθολογικοποίηση της δασικής εκμετάλλευσης
- Η παραγωγική αξιοποίηση των εσωτερικών υδάτων της περιφέρειας
- Η δημιουργία τουριστικής υποδομής για μια γρήγορη τουριστική ανάπτυξη
- Η βελτίωση των υποδομών του αγροτικού χώρου

Το υποπρόγραμμα αποτελείται συνολικά από 10 μέτρα τα οποία είναι:

- ❖ Μέτρο 103.002.001 : Αρδευτικά και έργα διαχείρισης υδάτων
- ❖ Μέτρο 103.002.002 : Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων
- ❖ Μέτρο 103.002.003 : Δασικά έργα
- ❖ Μέτρο 103.002.004 : Παράλληλα έργα αναδάσμου

- ❖ Μέτρο 103.002.005 : Αγροτουρισμός
 - ❖ Μέτρο 103.002.006 : Εκσυγχρονισμός κτηνοτροφικής παραγωγής
 - ❖ Μέτρο 103.002.007 : Τουριστική ανάπτυξη
 - ~~❖ Μέτρο 103.002.008 : Βελτίωση υποδομών αγροτικού χώρου~~
 - ❖ Μέτρο 103.002.009 : Συμπληρωματικές ενέργειες αγροτικής ανάπτυξης
 - ❖ Μέτρο 103.002.010 : Ενέργειες κατάρτισης
- *Το μέτρο 2.9 το 1998 καταργήθηκε

Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται αρδευτικά έργα, τουριστικά έργα, αποχετεύσεις υδρεύσεις, δασικά, έργα για την κτηνοτροφία, καθώς και σε μεταφορικά δίκτυα και έργα πολιτισμού. Ο συνολικός αριθμός των έργων που περιλαμβάνονται στο μέτρο είναι 391, από τα οποία 129 είναι ολοκληρωμένα και στα οποία έχουν πληρωθεί 4,5 δις δρχ, 191 έργα υλοποιούνται με συνολικό πόσο υπογεγραμμένων συμβάσεων 18 δις δρχ και 71 έργα δεν άρχισαν ακόμα με συνολικό ύψος προϋπολογισμού 1,8 δις δρχ. Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων του υποπρογράμματος έχει ως εξής:

Πίνακας 22.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Υποπρογράμματος 103.002 "Ολοκληρωμένο Υποπρόγραμμα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου"

	Σύνολο έργων	Ολοκληρωμένο	Υλοποιούνται	Δεν άρχισαν
Γρεβενά	96	33	58	5
Καστοριά	80	25	29	26
Κοζάνη	66	19	43	4
Φλώρινα	53	17	32	4
Περιφερειακής Εμβέλειας	96	35	29	32
Σύνολο περιφέρειας	392	129	191	71

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα του υποπρογράμματος είναι κατανεμημένα και στους τέσσερις νομούς της περιφέρειας και ορισμένα έχουν περιφερειακή εμβέλεια και δεν κατατάσσονται σε κάποιον νομό. Ο μεγαλύτερος αριθμός έργων συγκεντρώνεται στον νομό Γρεβενών και ακολουθούν ο νομός Καστοριάς, Κοζάνης και Φλώρινας.

Το συνολικό κόστος του υποπρογράμματος είναι 70.826 χιλ ECU ή 22,3 δις δρχ. το οποίο αντιστοιχεί στο 21,6 % του συνολικού κόστους του προγράμματος. Το ποσοστό αυτό είναι δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό

ανάμεσα στα διάφορα υποπρογράμματα. Η ποσοστιαία κατανομή του κόστους ανά μέτρο είναι η εξής:

Πίνακας 23.

Ποσοστιαία κατανομή του κόστους του υποπρογράμματος 103.002 "Ολοκληρωμένο Υποπρόγραμμα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου" μεταξύ των μέτρων του

Μέτρο 1	Αρδευτικά και έργα διαχείρισης υδάτων	29 %
Μέτρο 2	Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων	5 %
Μέτρο 3	Δασικά έργα	12 %
Μέτρο 4	Παράλληλα έργα αναδασμού	7 %
Μέτρο 5	Αγροτουρισμός	4 %
Μέτρο 6	Εκσυγχρονισμός κτηνοτροφικής παραγωγής	4%
Μέτρο 7	Τουριστική ανάπτυξη	16 %
Μέτρο 8	Βελτίωση υποδομών αγροτικού χώρου	19 %
Μέτρο 9	Συμπληρωματικές ενέργειες αγροτικής ανάπτυξης	0 %
Μέτρο 10	Ενέργειες κατάρτισης	5 %

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα το Μέτρο 1 είναι το πιο σημαντικό από άποψη κόστους αφού απορροφά το μεγαλύτερο μέρος του κόστους του υποπρογράμματος (29 %), ενώ ακολουθούν από άποψη κόστους το Μέτρο 8 (19 %), το Μέτρο 7 (16 %) και το Μέτρο 3 (12 %). Τα υπόλοιπα μέτρα απορροφούν λιγότερο από 7 % του κόστους του υποπρογράμματος.

Η συνολική απορρόφηση του υποπρογράμματος είναι 60,28 % (πληρωμές 42.692 χιλ ECU) για την περίοδο 1994-1999, ενώ για τις περιόδους 1994-1997 και 1994-1998 το αντίστοιχο ποσοστό απορρόφησης ήταν 33,6 % (πληρωμές 33.969 χιλ ECU) και 47,9 % (πληρωμές 23.815 χιλ ECU). Παρατηρείται μια σαφή βελτίωση του ποσοστού την εξεταζόμενη περίοδο αποτέλεσμα της ολοκλήρωσης πολλών μικρών έργων του υποπρογράμματος.

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 68,9%. Το ποσοστό αυτό είναι σαφώς πιο βελτιωμένο από το αντίστοιχο ποσοστό της περιόδου 1994-1998 που η τιμή του ήταν μόλις 46,4 %.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του υποπρογράμματος είναι -21,61 % (<0 Underbooking), δηλ. για τα ολοκληρωμένα έργα του υποπρογράμματος πληρώθηκαν 1,1 δις δρχ λιγότερα χρήματα από τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών.

Ο δείκτης Overbooking-Underbooking για το σύνολο των έργων του υποπρογράμματος είναι 17,6 % (>0 Overbooking) δηλ. οι προϋπολογισμοί των έργων του προγράμματος ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις αυτών των έργων κατά 4,1 δις δρχ.

Το μέτρο συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων του ΠΕΠ και ιδιαίτερα συμβάλλει στην υλοποίηση του στόχου για την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ορεινών περιοχών με στόχο τη συγκράτηση του πληθυσμού τους.

6.2.1 ΜΕΤΡΟ 103.002.001

ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΩΝ

Το μέτρο 103.002.001 "Αρδευτικά και Έργα Διαχείρισης Υδάτων", σε συνδυασμό και άλλα μέτρα του υποπρογράμματος αποσκοπεί στην διευκόλυνση αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών σε 155.000 στρέμματα, προς την κατεύθυνση της σύνδεσης της γεωργικής παραγωγής με την κτηνοτροφία. Στόχος είναι η δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων που θα επιτρέπουν την αποδοτική καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών-ζωοτροφών. Επιδιώκεται μια αύξηση της παραγόμενης ποσότητας κτηνοτροφικών φυτών μέσω της αντικατάστασης παραδοσιακών καλλιεργειών. Ενδεικτικά αναφέρονται η παραγωγή σίτου και καπνού (οι οποίες είναι πλεονασματικές) στην περιφέρεια, μαζί με αυτές του καλαμποκιού, ζαχαρότευτλου και πατάτας και αποτελούν τις κυρίαρχες καλλιέργειες στην περιφέρεια.

Στο μέτρο περιλαμβάνονται βελτιώσεις, επεκτάσεις και κατασκευές αρδευτικών έργων, καθώς η κατασκευή γεωφραγμάτων. Ο συνολικός αριθμός των έργων που περιλαμβάνονται στο μέτρο είναι 39. Από αυτά έχουν ολοκληρωθεί μόλις τα 4 έργα (άθροισμα πληρωμών 184,1 εκατ. δρχ), ενώ βρίσκονται στο στάδιο της υλοποίησης τους 34 έργα (συνολικού προϋπολογισμού 7,3 δις δρχ). Δεν έχει αρχίσει ακόμα η υλοποίηση 1 έργου (προϋπολογισμού 35,4 εκατ δρχ). Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων έχει ως εξής:

Πίνακας 24.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.001 "Αρδευτικά και Έργα Διαχείρισης Υδάτων"

Νομός	Αριθμός έργων	Ολοκληρωμένα	Υλοποιούνται	Δεν άρχισαν
Γρεβενά	12	3	9	0
Καστοριά	9	0	9	0
Κοζάνη	9	0	9	0
Φλώρινα	9	1	7	1
Περιφέρεια	39	4	34	1

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα του μέτρου κατανέμονται σε όλους του νομούς της περιφέρειας, με τον νομό Γρεβενών να συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο αριθμό αυτών των έργων (12). Στους υπόλοιπους νομούς έχουμε την υλοποίηση ίσου αριθμού έργων (από 9 έργα σε κάθε νομό).

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι **20.213 ECU** ή **6,6 δις δρχ.** Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 28,5 % του συνολικού κόστους του υποπρογράμματος και στο 6,2 % του συνολικού κόστους του ΠΕΠ. Το ποσοστό αυτό είναι το μεγαλύτερο μεταξύ και των άλλων μέτρων του υποπρογράμματος και δείχνει έτσι την μεγάλη βαρύτητα του μέτρου στο υποπρόγραμμα από πλευράς κόστους.

Η απορρόφηση του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι **42,2 %** (πληρωμές 8.529 χιλ ECU) . Η απορρόφηση είναι κατά πολύ πιο βελτιωμένη σε σχέση με αυτήν των προηγούμενων περιόδων που ήταν ιδιαίτερα χαμηλή, έτσι έχουμε για την περίοδο 1994-1997 απορρόφηση μόλις 12 % (πληρωμές 2.609 χιλ ECU), ενώ για την περίοδο 1994-1998 απορρόφηση 27 % (πληρωμές 5.519 χιλ ECU). Η μικρή αυτή απορροφητικότητα οφείλεται σε λόγους που έχουν αναφερθεί και στην προηγούμενη παράγραφο. Στο μέτρο κατευθύνεται, όπως έχει αναφερθεί, το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού του μέτρου με αποτέλεσμα η μικρή αυτή απορροφητικότητα του μέτρου να επηρεάζει και την γενικότερη απορροφητικότητα του υποπρογράμματος.

Λόγω του χαμηλού αριθμού ολοκληρωμένων έργων το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι χαμηλό, **55%**, χαμηλότερο από τον αντίστοιχο ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης του υποπρογράμματος που είναι 68,9%, αλλά ωστόσο είναι αρκετά υψηλότερος από τον αντίστοιχο της περιόδου 1994-1998 που ήταν 24,5%.

Η καθυστέρηση στη φυσική υλοποίηση των έργων που παρουσιάζεται στο μέτρο οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην πολυπλοκότητα που παρουσιάζει η εφαρμογή τους (γεωτρήσεις, δεξαμενές υδρομάστευσης, υδραυλική και γεωτεχνική μελέτη, τοπογραφικό, μηχανολογικά, περιβαλλοντικές επιπτώσεις) και επηρεάζει έτσι σημαντικά και τη συνολικά εικόνα του βαθμού φυσικής υλοποίησης του υποπρογράμματος (στο μέτρο κατευθύνεται το 30 % του προϋπολογισμού του υποπρογράμματος).

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα τέσσερα μέτρα που έχουν ολοκληρωθεί είναι -5,63 % (<0 *Underbooking*) δηλ. για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου έχουν πληρωθεί 10,9 εκατ. δρχ λιγότερα χρήματα από τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* είναι 41 % (>0 *Overbooking*) δηλ. για το σύνολο των έργων του μέτρου οι προϋπολογισμοί τους ξεπερνούν κατά 2,7 δις δρχ τις αρχικές δεσμεύσεις των έργων αυτών.

Οι επιπτώσεις του μέτρου μετά και την ολοκλήρωση όλων των έργων του μέτρου αναμένονται να είναι οι εξής:

- Η διασύνδεση και η μετατροπή της σχέσης φυτικής- ζωικής παραγωγής αναμένεται ότι θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα του πρωτογενούς τομέα της περιφέρειας
- Το μέτρο θα συμβάλλει θετικά στη συγκράτηση του πληθυσμού των ορεινών περιοχών (σε συνδυασμό πάντα με τα άλλα μέτρα του υποπρογράμματος)
- Η ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα θα συμβάλλει στην μείωση της εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας από έναν τομέα (ενέργεια) και στην αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης.

Με βάση αυτές τις παρατηρήσεις το μέτρο θα συμβάλλει θετικά στην υλοποίηση των στόχων του προγράμματος και ιδιαίτερα των στόχων της "Αναδιάρθρωσης της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων" και του στόχου "άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, συγκράτηση του πληθυσμού της περιφέρειας".

Το μέτρο δεν έχει καμία επίπτωση στον στόχο για "Άρση της απομόνωσης της περιφέρειας", ενώ σε σχέση με τον στόχο "Προστασία του περιβάλλοντος και βελτίωση της ποιότητας ζωής" πιθανόν το μέτρο

να έχει αρνητικές επιπτώσεις αφού η χρήση των υδάτινων πόρων ενέχει την απειλή κατασπατάλησης τους στο βαθμό που δεν έχει σταθμιστεί προσεκτικά η επάρκεια τους και στην περίπτωση που δεν έχουν γίνει οι απαραίτητες υδρολογικές μελέτες, που θα εκτιμήσουν το δυναμικό των υδροφόρων στρωμάτων, καθώς και μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

6.2.2 ΜΕΤΡΟ 103.002.002

ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ-ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΖΩΝΩΝ

Κύριος στόχος του μέτρου 103.002.002 είναι ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση της κτηνοτροφικής παραγωγής, που είναι απαραίτητος όρος για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα.

Τα έργα του μέτρου αφορούν κυρίως μετεγκαταστάσεις κτηνοτροφικών μονάδων, καθώς και εγκαταστάσεις επεξεργασίας αποβλήτων (μέχρι και την εξεταζόμενη περίοδο δεν έχουν ενταχθεί ακόμα στο μέτρο έργα επεξεργασίας αποβλήτων, έτσι το σύνολο των έργων του μέτρου αφορά μετεγκαταστάσεις κτηνοτροφικών μονάδων). Ο συνολικός αριθμός των έργων που περιλαμβάνονται στο μέτρο είναι 88. Από αυτά τα έργα έχουν ολοκληρωθεί 41 έργα και έχουν πληρωθεί συνολικά 580 εκατ δρχ., 21 έργα βρίσκονται στην φάση της υλοποίησης τους με υπογεγραμμένες συμβάσεις 400 εκατ δρχ, ενώ αναμένεται να ξεκινήσουν άλλα 26 έργα (τα έργα αυτά χωροθετούνται στον νομό Καστοριάς) συνολικού προϋπολογισμού 452 εκατ δρχ. Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων του μέτρου έχει ως εξής:

Πίνακας 25.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.002

Νομός	Αριθμός έργων	Ολοκληρωμένα	Υλοποιούνται	Δεν αρχισαν
Γρεβενά	27	18	9	0
Καστοριά	41	6	9	26
Κοζάνη	15	12	3	0
Φλώρινα	5	5	0	0
Σύνολο περιφέρειας	88	41	31	26

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα του μέτρου κατανέμονται στο σύνολο των νομών της περιφέρειας. Ο νομός Καστοριάς συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος αυτών των έργων (41) αλλά ταυτόχρονα είναι και ο νομός ο οποίος παρουσιάζει την μεγαλύτερη καθυστέρηση στην υλοποίηση των έργων αφού δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα σε αυτόν 26 επενδυτικά σχέδια (τα σχέδια αυτά εντάχθηκαν το τελευταίο έτος στο ΠΕΠ). Από άποψη αριθμού έργων ακολουθεί ο νομός Γρεβενών με 27 έργα, ο νομός Κοζάνης με 15 έργα και τέλος ο νομός Φλώρινας με μόλις 5 έργα (στον νομό αυτόν δεν υπήρχε μεγάλη κινητοποίηση των κατοίκων όσον αφορά την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων).

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 3.760 ECU ή 1,2 δις δρχ. Ο προϋπολογισμός αυτός αντιστοιχεί στο 5,3 % του συνολικού προϋπολογισμού του υποπρογράμματος και στο 1,1 % του συνολικού προϋπολογισμού του ΠΕΠ. Αν και το μέτρο είναι μικρής χρηματοοικονομικής βαρύτητας τόσο ανάμεσα στα άλλα μέτρα του υποπρογράμματος όσο και στο πρόγραμμα συνολικά, ωστόσο αναμένεται να συμβάλλει σημαντικά στην αξιοποίηση ενός συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιφέρειας (κτηνοτροφία), καθώς και στην εναρμόνιση των κτηνοτροφικών μονάδων της περιφέρειας με τους υγειονομικούς κανόνες της κοινοτικής νομοθεσίας για τα κτηνοτροφικά προϊόντα.

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του υποπρογράμματος είναι 69%. Ο δείκτης αυτός μπορεί να κριθεί ικανοποιητικός σε σχέση με τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται για την υλοποίηση των έργων. Πιο συγκεκριμένα για την μετεγκατάσταση των κτηνοτροφικών μονάδων, που αποτελούν και την πλειοψηφία των έργων του μέτρου, αν και δεν απαιτούνται τεχνικά δελτία και μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ωστόσο υπάρχει δυσκολία στην εξεύρεση των κοινόχρηστων χώρων με τις βασικές υποδομές από την πλευρά των κοινοτήτων για την μετεγκατάσταση των κτηνοτροφικών μονάδων. Η τιμή του δείκτη αναμένεται να βελτιωθεί αφού ένας αριθμός έργων εντάχθηκαν στο μέτρο το έτος 1999 και δεν έχουν αρχίσει ακόμα οι διαδικασίες υλοποίησής τους.

Η απορρόφηση του υποπρογράμματος για την περίοδο 1994-1999 είναι 64,3% (πληρωμές 2.420 χιλ ECU), σαφώς πιο βελτιωμένη έναντι των προηγούμενων περιόδων που ήταν 48 % (πληρωμές 1.806 χιλ ECU)

την περίοδο 1994-1998 και 31,8% (πληρωμές 1.180 χιλ ECU) την περίοδο 1994-1997. Η απορρόφηση αναμένεται να βελτιωθεί με την επίλυση των προβλημάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα έργα του μέτρου δεν μπορεί να υπολογιστεί λόγω της μη επάρκειας των απαραίτητων οικονομικών στοιχείων για τον υπολογισμό του.

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις του μέτρου είναι:

1. Η βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών στους οικισμούς της περιφέρειας όπου πραγματοποιούνται μετεγκαταστάσεις και ιδιαίτερα στους οικισμούς των νομών Καστοριάς και Γρεβενών οι οποίες είναι περιοχές με ιδιαίτερες απαιτήσεις διαφύλαξης των περιβαλλοντικών συνθηκών (ύπαρξη βιότοπων, δρυμού, λιμνών κ.α.)
2. Στην διατήρηση των θέσεων εργασίας στις μονάδες αυτές, καθώς σε αντίθετη περίπτωση οφείλουν οι μονάδες αυτές να κλείσουν λόγω περιβαλλοντικής όχλησης.
3. Βελτίωση των όρων υγιεινής στην παραγωγική διαδικασία των ωφελούμενων κτηνοτροφικών μονάδων και τήρησης των κανονισμών υγιεινής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
4. Έμμεσα το μέτρο αναμένεται να συμβάλει στην αναβάθμιση των δραστηριοτήτων του τριτογενή τομέα εφόσον η απομάκρυνση κάποιων μονάδων από θέσεις όπου ρυπαίνουν το περιβάλλον και οχλούν, αναμένεται να επιδράσει θετικά σε περιπτώσεις που επιδιώκεται η ανάπτυξη του τουρισμού.

Το μέτρο έτσι συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του ΠΕΠ και πιο συγκεκριμένα των στόχων για:

- Αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων
- Προστασία περιβάλλοντος και βελτίωση ποιότητας ζωής
- Άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, συγκράτηση του πληθυσμού ορεινών περιοχών

Το μέτρο έχει μηδενική συμβολή στην επίτευξη του στόχου του ΠΕΠ για:

- Άρση της απομόνωσης της περιφέρειας.

**6.2.3 ΜΕΤΡΟ 103.002.003
ΔΑΣΙΚΑ ΕΡΓΑ**

Οι παρεμβάσεις του μέτρου 103.002.003 "Δασικά Έργα" κινούνται στην κατεύθυνση της οικονομικής αξιοποίησης, της βελτίωσης και προστασίας των δασικών πόρων στην περιφέρεια.

Τα έργα που υλοποιούνται στα πλαίσια του μέτρου αφορούν την προστασία των δασών (καθαρισμός δασών, αντιπυρικές ζώνες, πυροφυλάκια, χώροι αναψυχής), στις αναδασώσεις-φυτώρια (κατασκευή βαθμίδων, διάνοιξη λάκκων, προμήθεια και φύτευση δενδρυλλίων, λειτουργία-περιποίηση δασικού φυτωρίου, ανέγερση τοίχων αντιστήριξης, κατασκευή περιφράξεων αναδασωμένων περιοχών), στη δασική οδοποιία (διανοίξεις, διαπλατύνσεις, χαλικοστρώσεις δρόμων, βελτίωση υπαρχόντων, κατασκευή) και διευθετήσεις χειμάρρων (διανοίξεις-βελτιώσεις λεκάνης απορροής, κατασκευή φραγμάτων, περιφράξεις φυτοτεχνικών έργων στους χειμάρρους, αναδασώσεις σε διαβρωμένες περιοχές). Επίσης προβλέπεται η δημιουργία μιας ελεγχόμενης κυνηγετικής περιοχής στο Βόιο, καθώς και έργα ανάδειξης και σήμανσης αξιοθέατων.

Ο συνολικός αριθμός των έργων που έχουν ενταχθεί στο μέτρο είναι 6. Από αυτά τα έργα δεν έχει ολοκληρωθεί μέχρι και την περίοδο 1994-1999 κανένα έργο (ένα μόνο έργο στον νομό Φλώρινας έχει ολοκληρώσει το φυσικό του αντικείμενο και αναμένεται η υλοποίηση και του χρηματικού του αντικειμένου για να χαρακτηριστεί ολοκληρωμένο). Βρίσκονται στην φάση της υλοποίησης τους και τα 6 έργα με σύνολο υπογεγραμμένων συμβάσεων 2,5 δις δρχ. η περιφερειακή κατανομή αυτών των έργων έχει ως εξής:

Πίνακας 26.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.003 "Δασικά Έργα"

Γρεβενά	2	585 εκατ.δρχ
Καστοριά	1	585 εκατ.δρχ
Κοζάνη	2	585 εκατ.δρχ
Φλώρινα	1	585 εκατ.δρχ
Περιφέρεια	6	2,6 δις δρχ

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Αν και οι τέσσερις νομοί της περιφέρειας συμμετέχουν με διαφορετικό βάρος στο σύνολο των δασικών εκτάσεων της περιφέρειας (η ποσοστιαία κατανομή των δασών ανάμεσα στους νομούς της περιφέρειας είναι: Καστοριά 39 %, Γρεβενά 30 %, Φλώρινα 13 %, Κοζάνη 18 %) ωστόσο η κατανομή των έργων του μέτρου και το κόστος αυτών κατανέμεται ισομερώς μεταξύ των νομών της περιφέρειας χωρίς να συνυπολογίζεται η ανισότητα αυτή.

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 8,453 χιλ. ECU ή 2,78 δις δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 12 % του συνολικού κόστους του υποπρογράμματος και στο 1,1 % του συνολικού κόστους του ΠΕΠ. Το κόστος αυτό κατανέμεται μεταξύ των νομών της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας σε ίσα μέρη δηλ. από 585 εκατ. δρχ σε κάθε νομό.

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 84,2%. Το ποσοστό αυτό είναι αισθητά πιο βελτιωμένο από το αντίστοιχο ποσοστό της περιόδου 1994-1998 που η τιμή του ήταν 71 %. Η φυσική ολοκλήρωση των έργων του μέτρου είναι η μεγαλύτερη μεταξύ των μέτρων του υποπρογράμματος. Με βάση αυτή την τιμή μπορούμε να πούμε ότι η πορεία του μέτρου είναι αρκετά ικανοποιητική και αναμένεται η ολοκλήρωση του εντός των προγραμματισμένων χρονικών ορίων.

Η συνολική απορροφητικότητα του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι αρκετά καλή και φτάνει το 75,8 % (πληρωμές 6.408 χιλ. ECU). Η απορροφητικότητα αυτή είναι αισθητά μεγαλύτερη από αυτήν των προηγούμενων περιόδων που η τιμή της για το διάστημα 1994-1998 ήταν 66 % (πληρωμές 5.583 χιλ. ECU) και για το διάστημα 1994-1997 ήταν 51,6 % (πληρωμές 4.363 χιλ. ECU).

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου δεν μπορεί να υπολογιστεί λόγω της μη ολοκλήρωσης κανενός έργου του μέτρου. Για το σύνολο των έργων που υλοποιούνται η τιμή του δείκτη είναι -7,2 % (<0 Underbooking) δηλ. για τα έργα που υλοποιούνται στο μέτρο οι προϋπολογισμοί τους ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις αυτών των έργων κατά 199 εκατ. δρχ.

Σε μια περιφέρεια με πολλά δάση κάθε σχετική ενέργεια που κατευθύνεται σε αυτόν τον παράγοντα αναμένεται να έχει

πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα προς την ανάπτυξη της. Έτσι οι επιπτώσεις του μέτρου αναμένονται να είναι οι εξής:

- ~~Βελτίωση της δασικής παραγωγής και η αύξηση του εισοδήματος των απασχολουμένων με την υλοτομία, η οποία δίνει την δυνατότητα αξιοποίησης ενός σημαντικού πλουτοπαραγωγικού πόρου της περιφέρειας και βοηθά στην διατήρηση του πληθυσμού των ορεινών περιοχών οι οποίες παρουσιάζουν και τα πλέον οξυμένα προβλήματα~~
- Ένα από τα έργα του μέτρου αφορά την ίδρυση της Ελεγχόμενης Κυνηγετικής περιοχής του Βοίου. Το έργο θεωρείται ως ένα από τα σημαντικότερα αναπτυξιακά έργα στην περιφέρεια. Η συμβολή του στην προστασία και διάσωση της άγριας πανίδας και του φυσικού περιβάλλοντος, την προστασία, ανάπτυξη και ορθολογική εκμετάλλευση του θηραματικού πλούτου της περιοχής και η δυνατότητα τουριστικής αξιοποίησης και οικονομικής ανάπτυξης τονίζεται επανειλημμένα από τους διάφορους φορείς της περιφέρειας.

Το μέτρο συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων του ΠΕΠ και πιο συγκεκριμένα στην υλοποίηση των στόχων για:

- Αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων δραστηριοτήτων για την σταδιακή μείωση του βαθμού εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας από ένα κυρίαρχο κλάδο (ενέργεια) και η ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς
- Την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ορεινών περιοχών με στόχο την συγκράτηση του πληθυσμού
- Την προστασία του περιβάλλοντος και την βελτίωση της ποιότητας ζωής

6.2.4 ΜΕΤΡΟ 103.002.004

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ

Βασικός στόχος του μέτρου 103.002.004 "Παράλληλα Έργα Αναδάσμου", όπως το υποδηλώνει και ο τίτλος του, είναι η πραγματοποίηση αναδασμών και παράλληλων έργων αναδάσμου σε έκταση 155.000 στρέμματα.

Στο μέτρο περιλαμβάνονται έργα αγροτικής οδοποιίας, εκχερσώσεις, δημιουργία τάφρων, κατασκευή οχετών και διαβάσεων, καθώς επίσης και εκτέλεση τοπογραφικών εργασιών. Ο συνολικός αριθμός των έργων αυτού του είδους που περιλαμβάνονται στο μέτρο είναι 31. Από αυτά τα έργα 5 έχουν ολοκληρωθεί με συνολικό ύψος πληρωμών 525,6 εκατ.δρχ και 26 βρίσκονται στην φάση της υλοποίησής τους με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 1 δις δρχ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι από τα 26 έργα του υποπρογράμματος που βρίσκονται στην φάση της υλοποίησης τους έχουν ολοκληρώσει το φυσικό τους αντικείμενο 13 έργα και εναπομένει η υλοποίηση του οικονομικού τους αντικείμενου για να χαρακτηριστούν και αυτά τα έργα ολοκληρωμένα. Η περιφερειακή κατανομή των προαναφερθέντων έργων έχει ως εξής:

Πίνακας 27.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.004 "Παράλληλα Έργα Αναδάσμου"

Νομός	Αριθμός έργων	Ολοκληρωμένα	Υλοποιούνται
Γρεβενά	12	1	11
Καστοριά	4	2	2
Κοζάνη	2	2	0
Φλώρινα	13	0	13
Περιφέρεια Σύνολο	31	5	26

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα του μέτρου κατανέμονται και στους τρεις νομούς της περιφέρειας, ωστόσο η κατανομή αυτή δεν είναι ισομερής. Παρατηρούμε ότι στον νομό Γρεβενών και Φλώρινας συγκεντρώνονται το μεγαλύτερο μέρος των έργων του μέτρου, ενώ στους υπόλοιπους δυο νομούς Κοζάνης και Καστοριάς έχουμε την υλοποίηση μικρού αριθμού έργων (μόλις 6 έργα).

Το συνολικό κόστος του μέτρου ανέρχεται στα 4,807 χιλ ECU ή 1,5 δις δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 6,8 % του συνολικού κόστους του μέτρου και στο 1,5% του συνολικού κόστους του ΠΕΠ.

Η συνολική απορροφητικότητα του μέτρου είναι 65,5 % για την περίοδο 1994-1999. Η αντίστοιχη απορροφητικότητα για την περίοδο 1994-1998 ήταν 52,3 % και για την περίοδο 1994-1997 ήταν 23,1 %.

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 81 %. Το ποσοστό αυτό είναι αρκετά πιο βελτιωμένο σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό της περιόδου 1994-1998 που η τιμή του ήταν μόλις 55% (αφορούσε ωστόσο 25 έργα).

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι -25,35 % (<0 *Underbooking*) δηλ. για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου πληρώθηκαν λιγότερα χρήματα, 178 εκατ. δρχ, από τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών. Για ο σύνολο των έργων του μέτρου ο αντίστοιχος δείκτης είναι 22,2 % (>0 *Overbooking*) δηλ. αναμένεται να πληρωθούν περισσότερα χρήματα, 352 εκατ δρχ, από το αρχικό κόστος των έργων αυτών.

Με την επίσπευση των διαδικασιών ολοκλήρωσης των έργων στον νομό Φλώρινας το μέτρο αναμένεται να παρουσιάσει μια πολύ καλύτερη εικόνα και να αναμένεται η ολοκλήρωση του εντός των προγραμματισμένων χρονικών ορίων.

Οι επιπτώσεις του μέτρου αυτού πάνω στις αναπτυξιακές προοπτικές και δυνατότητες της περιφέρειας με την ολοκλήρωση όλων των έργων του αναμένεται να είναι οι εξής:

- Θα πραγματοποιηθεί αναδιάρθρωση των καλλιεργειών μέσα από την αύξηση της καλλιέργειας κτηνοτροφικών φυτών και τη μείωση της παραγωγής των παραδοσιακών καλλιεργειών του σίτου και του καπνού. Θα αντικατασταθούν έτσι οι υφιστάμενες παραδοσιακές καλλιέργειες από νέες δυναμικές καλλιέργειες. Η διασύνδεση και η μετατροπή της σχέσης φυτικής- ζωικής παραγωγής αναμένεται ότι θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα του πρωτογενούς τομέα της περιφέρειας

Το μέτρο συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων του ΠΕΠ και πιο συγκεκριμένα στην επίτευξη των στόχων για:

- Αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων
- Συγκράτηση του πληθυσμού των ορεινών περιοχών

Το μέτρο ίσως έρχεται σε αντίθεση με τον στόχο του προγράμματος για την προστασία του περιβάλλοντος, αφού στα έργα του μέτρου

περιλαμβάνονται ενέργειες εκχέρσωσης φυτοφρακτών και άλλων νησίδων ακαλλιέργητης γης που δεν είναι άχρηστες όπως πριν λίγα χρόνια πιστευόταν. Σε αυτές βρίσκουν καταφύγιο είδη άγριας πανίδας (αλεπούδες, σκαντζόχοιροι, ασβόι, αρπακτικά πουλιά, ωφέλιμα έντομα κ.α.) που είναι ωφέλιμοι και όχι επιβλαβείς για τις καλλιέργειες.

6.2.5 ΜΕΤΡΟ 103.002.005

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ- ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Στόχος του μέτρου 103.002.005 είναι η αύξηση της τουριστικής κίνησης (αγροτουρισμός) στις ορεινές περιοχές, η συμπλήρωση του γεωργικού εισοδήματος και η συγκράτηση του πληθυσμού των ορεινών περιοχών.

Ο αγροτουρισμός στηρίζεται στην απλή ιδέα της σύνδεσης του τουρισμού με την αγροτική ζωή και την αγροτική-γεωργική οικονομία. Αποτελεί μια εναλλακτική μορφή τουρισμού που μπορεί να εφαρμοστεί σε χώρες όπως η Ελλάδα και ειδικά σε περιφέρειες όπως η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, όπου διαθέτουν ένα μεγάλο αγροτικό τομέα και αντιμετωπίζουν προβλήματα στην ανάπτυξη του συμβατικού τουρισμού.

Στο μέτρο περιλαμβάνονται έργα δημιουργίας αγροτουριστικών καταλυμάτων (κατασκευή των απαραίτητων εγκαταστάσεων για τη στέγαση και αναψυχή των επισκεπτών), καθώς και έργα τουριστικής αξιοποίησης και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο συνολικός αριθμός των έργων του μέτρου είναι 36. Από αυτά τα έργα 27 αφορούν έργα δημιουργίας τουριστικών καταλυμάτων και 9 αφορούν έργα αξιοποίησης και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Από το σύνολο των έργων αυτών έχουν ολοκληρωθεί 4 έργα με συνολικές πληρωμές για αυτά 82 εκατ δρχ. Τα υπόλοιπα 32 έργα βρίσκονται στην φάση της υλοποίησης τους με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 1,1 δις δρχ (7 έργα από τα 32 που υλοποιούνται έχουν ολοκληρώσει το φυσικό τους αντικείμενο και απομένει η ολοκλήρωση του οικονομικού τους αντικειμένου για να χαρακτηριστούν ολοκληρωμένα). Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων του μέτρου φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 28.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.005 "Αγροτουρισμός"

Νομός	Αριθμός έργων	Ολοκληρωμένα	Υλοποιούμενα	Τουριστικό καταλύματα	Αξιοποίηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς
Γρεβενά	15	2	13	10	5
Καστοριά	8	2	6	7	1
Κοζάνη	11	0	11	8	3
Φλώρινα	2	0	2	2	0
Περιφέρεια	36	4	33	27	9

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα κατανέμονται και στους τρεις νομούς της περιφέρειας, με τους νομούς όμως Γρεβενών και Κοζάνης να συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο αριθμό των έργων αυτών (συνολικά 26 από τα 36 έργα του μέτρου)

Το συνολικό κόστος του μέτρου φτάνει τα 3.100 χιλ ECU ή 1 δις δρχ. Το κόστος αυτός αντιστοιχεί στο 4,4 % του συνολικού κόστους του μέτρου και στο 0,9% του συνολικού κόστους του ΠΕΠ.

Το ποσοστό απορρόφησης του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 26,7% (πληρωμές 829 χιλ ECU). Η τιμή αυτή είναι ιδιαίτερα χαμηλή λόγω κυρίως της μη απορρόφησης των δεσμεύσεων από την πλευρά των έργων που αφορούν τα τουριστικά καταλύματα. Το ποσοστό απορρόφησης για την περίοδο 1994-1998 ήταν και αυτό χαμηλό και έφτανε το 11 % (πληρωμές 361 χιλ ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 φτάνει το 53,1 %. Η τιμή του δείκτη είναι αισθητά πιο βελτιωμένη Από την αντίστοιχη τιμή της περιόδου 1994-1998 που ήταν μόλις 10 % (αφορούσε ωστόσο 45 έργα). Η τιμή του δείκτη είναι βελτιωμένη λόγω της απένταξης ορισμένων έργων (κυρίως τουριστικών καταλυμάτων) Από το μέτρο, έργα που παρουσίαζαν προβλήματα κυρίως μη τήρησης των προϋποθέσεων ένταξης.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για 2 από τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου και για τα οποία υπάρχουν επαρκή στοιχεία είναι -64,14 (<0 Underbooking) δηλ. για τα 2 ολοκληρωμένα έργα του μέτρου

πληρώθηκαν λιγότερα χρήματα από τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών. Συνολικά πληρώθηκαν 32 εκατ δρχ λιγότερα χρήματα. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης Overbooking-Underbooking είναι 42,9 % (>0 Overbooking) δηλ. οι προϋπολογισμοί των έργων του μέτρου ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις τους κατά 438 εκατ δρχ.

Το μέτρο, όπως μπορεί να διαπιστώσει κανείς τόσο από την φύση των έργων όσο και από τους προϋπολογισμούς τους, περιλαμβάνει ενέργειες μικρής κλίμακας που η σημασία τους ωστόσο είναι σημαντική για την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων στον τριτογενή τομέα. Ωστόσο η μη κινητοποίηση του τοπικού πληθυσμού στην ανάληψη επενδύσεων σε τουριστικά καταλύματα (οι αρχικοί στόχοι περιλάμβαναν μεγαλύτερο αριθμό έργων) έχουν οδηγήσει στην μεταφορά των πόρων του αγροτουρισμού σε έργα τουριστικής αξιοποίησης και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Με αυτόν τον τρόπο δεν επιτυγχάνεται μεγιστοποίηση των επιπτώσεων από την ολοκλήρωση των έργων του μέτρου και αποστερείται η περιφέρεια από ένα ισχυρό εργαλείο στην προσπάθεια της για αναδιάρθρωση της παραγωγικής της δομής.

Το μέτρο συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος και πιο συγκεκριμένα στην επίτευξη των στόχων για:

- Αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων δραστηριοτήτων για την σταδιακή μείωση του βαθμού εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας από ένα κυρίαρχο κλάδο (ενέργεια) και η ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς
- Την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ορεινών περιοχών με στόχο την συγκράτηση του πληθυσμού
- Την προστασία του περιβάλλοντος και την βελτίωση της ποιότητας ζωής

6.2.6 ΜΕΤΡΟ 103.002.006

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Σκοπός του μέτρου 103.002.006 "Εκσυγχρονισμός της Κτηνοτροφικής Παραγωγής" είναι η στήριξη των κτηνοτρόφων της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για την βελτίωση της υγιεινής κατάστασης των ζώων και της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων.

Στο μέτρο περιλαμβάνονται έργα που αποσκοπούν:

- Στην αποζημίωση των κτηνοτρόφων της περιφέρειας που τα βοοειδή τους έχουν προσβληθεί από φυματίωση, βρουκέλωση και ενζωτική λεύκωση και οδηγούνται σε υποχρεωτική σφαγή
- Στην αποζημίωση των κτηνοτρόφων της περιφέρειας που τα αιγοπρόβατα τους έχουν προσβληθεί από μελιταίο πυρετό
- Έργα εκσυγχρονισμού κτηνιατρικών μονάδων για την καταπολέμηση της μαστίτιδας σε αγροτικά ζώα
- Προγράμματα τεχνητής σπερματέγχυσης, συγχρονισμού οίστρου και καταπολέμησης της στειρότητας των αγροτικών ζώων
- Στο μέτρο περιλαμβάνονταν και η κατασκευή ενός κεντρικού εργαστηρίου ελέγχου ποιότητας γάλακτος και γαλακτομικών προϊόντων στην Κοζάνη απεντάχθηκε από το πρόγραμμα.

Ο συνολικός αριθμός των έργων που έχουν ενταχθεί στο μέτρο είναι 6. Από αυτά τα έργα έχουν ολοκληρωθεί τα 2 έργα με συνολικό ύψος πληρωμών 127 εκατ δρχ., στην φάση της υλοποίησης τους βρίσκονται τα υπόλοιπα 4 έργα με σύνολο υπογεγραμμένων συμβάσεων 664 εκατ δρχ. Τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου αφορούν αποζημιώσεις και ενισχύσεις των κτηνοτρόφων. Τα έργα του μέτρου είναι περιφερειακής εμβέλειας και δεν μπορούν να εξειδικευτούν ανά νομό.

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 2.480 χιλ ECU ή 818,4 εκατ δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 3,5 % του συνολικού κόστους του μέτρου και στο 0,8 % του συνολικού κόστους του ΠΕΠ.

Το ποσοστό απορρόφησης του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 55,2% (πληρωμές 1.370 χιλ ECU). Η απορροφητικότητα την περίοδο 1994-1998 ήταν 50,1 % (πληρωμές 1.244 χιλ ECU) και την περίοδο 1994-1997 ήταν 38 % (πληρωμές 943 χιλ ECU). Το ποσοστό

απορροφητικότητας είναι ιδιαίτερα χαμηλή λόγω της μη επιλεξιμότητας των περισσότερων από τα έργα του στόχου για την καταπολέμηση των ~~αρρωστίων των ζώων και την μη κατασκευή του κτηνιατρικού εργαστηρίου~~

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 64 %. Το ποσοστό αυτό είναι ελαφρά πιο διαφοροποιημένο από το αντίστοιχο της περιόδου 1994-1998 που η τιμή του ήταν 60 %.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα 2 ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι -44,5 % (<0 *Underbooking*) δηλ. για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου έχουν πληρωθεί 104 εκατ δρχ λιγότερα χρήματα από τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* είναι 16,6 % (>0 *Overbooking*) δηλ. για το σύνολο των έργων του μέτρου οι προϋπολογισμοί τους ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις των έργων αυτών κατά 135,6 εκατ δρχ.

Λόγω της μη επιλεξιμότητας των έργων που αφορούν κυρίως την βελτίωση της υγιεινής του ζωικού κεφαλαίου της περιοχής που θα συνέβαλαν μακροπρόθεσμα στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της περιφερειακής κτηνοτροφίας και συνεπακόλουθα στην στήριξη των κτηνοτρόφων της περιφέρειας, στον εκσυγχρονισμό και βελτίωση της ζωικής παραγωγής, οι επιπτώσεις του μέτρου δεν αναμένεται να είναι οι αρχικά προβλεπόμενες.

Το μέτρο εξυπηρετεί τους στόχους του ΠΕΠ και ιδιαίτερα τους στόχους για:

- Αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων δραστηριοτήτων για την σταδιακή μείωση του βαθμού εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας από ένα κυρίαρχο κλάδο (ενέργεια) και η ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς
- Την άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ορεινών περιοχών με στόχο την συγκράτηση του πληθυσμού

Σε σχέση με τους υπόλοιπους στόχους το μέτρο έχει έμμεση ή και μηδενική σχέση.

**6.2.7 ΜΕΤΡΟ 103.002.007
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

Στόχος του μέτρου 103.002.007 "Τουριστική Ανάπτυξη", όπως άλλωστε το υποδηλώνει και ο τίτλος του, είναι η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιφέρεια.

Στο μέτρο περιλαμβάνονται έργα ανάδειξης και προβολής της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (ανακατασκευές εκκλησιών, ανασκαφές αρχαιολογικών χώρων, σχέδια αναστηλώσεων αρχιτεκτονικών μνημείων), υποδομές χιονοδρομικών κέντρων, υποδομές υδροθεραπευτηρίων, κολυμβητήρια, οδικό δίκτυο προσέγγισης τουριστικών κέντρων. Όπως μπορεί να διαπιστωθεί από την φύση των έργων, αρκετά από τα έργα που εντάσσονται στο μέτρο συναντώνται και σε άλλα μέτρα του ΠΕΠ (έργα ανάδειξης πολιτιστικής κληρονομιάς, οδικό δίκτυο κ.α.). Ο συνολικός αριθμός των έργων του μέτρου είναι 28. Από αυτά τα έργα έχουν ολοκληρωθεί 8 έργα με συνολικό ύψος πληρωμών 705,2 εκατ δρχ, 18 έργα βρίσκονται στην φάση της υλοποίησης τους με σύνολο υπογεγραμμένων συμβάσεων 2,3 δις δρχ και τέλος 2 έργα δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα με σύνολο προϋπολογισμών 116 εκατ δρχ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι 2 από τα 18 έργα που υλοποιούνται έχουν ολοκληρώσει το φυσικό τους αντικείμενο και απομένει η ολοκλήρωση του οικονομικού τους αντικείμενου για να χαρακτηριστούν και αυτά ολοκληρωμένα. Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων του μέτρου φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 29.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.007 "Τουριστική Ανάπτυξη"

Γρεβενά	7	1	6	0
Καστοριά	2	1	1	0
Κοζάνη	5	0	5	0
Φλώρινα	14	6	6	2
Περιφέρεια σύνολο	28	8	18	2

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα κατανέμονται στο σύνολο των νομών της περιφέρειας, με το 50 % αυτών των έργων να υλοποιούνται στον νομό Φλώρινας.

Ακολουθεί ο νομός Γρεβενών με 7 έργα και τέλος ο νομός Κοζάνης με 5 έργα και ο νομός Καστοριάς με μόνο 2 έργα.

~~Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 11.255 χιλ. ECU ή 3,7 δις δρχ.~~ Το κόστος αυτό αντιστοιχεί 15,9 % του κόστους του μέτρου και στο 3,4 % του συνολικού κόστους του ΠΕΠ.

Το ποσοστό απορρόφησης του μέτρου είναι για την περίοδο 1994-1999 είναι 58,6 % (πληρωμές 6.599 χιλ. ECU), ποσοστό ελαφρά πιο διαφοροποιημένο από το ποσοστό της περιόδου 1994-1998 που ήταν 53 % (πληρωμές 5.918 χιλ. ECU), και της περιόδου 1994-1997 που ήταν 44 % (πληρωμές 4.963 χιλ. ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 73 %. Το ποσοστό αυτό ολοκλήρωσης είναι αρκετά ικανοποιητικό δεδομένου ότι δεν έχουν αρχίσει ακόμα 2 έργα του μέτρου. Το αντίστοιχο ποσοστό για την περίοδο 1994-1998 ήταν χαμηλότερο και έφτανε το 47,4 %.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι -0,08 % (<0 Underbooking) δηλ. για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου πληρώθηκαν 532 χιλ δρχ λιγότερα χρήματα από τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* είναι -2,6 % (<0 Underbooking) δηλ. για την ολοκλήρωση των έργων του μέτρου οι προϋπολογισμοί τους ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις κατά 98 εκατ δρχ.

Το μέτρο αποσκοπεί στην τουριστική ανάπτυξη της περιφέρειας. Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας διαθέτει όλα εκείνα τα στοιχεία που αν αξιοποιηθούν σωστά θα την οδηγήσουν στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ωστόσο το μέτρο που ρητά αναφέρεται στην τουριστική ανάπτυξη της περιφέρειας δεν περιλαμβάνονται έργα προς αυτήν την κατεύθυνση, αλλά έργα μαζικού τουρισμού (χιονοδρομικά κέντρα) και ορισμένα έργα άσχετα με την επίτευξη των στόχων του μέτρου (κολυμβητήρια). Επίσης θα πρέπει να τονιστεί ότι μια Από τις βασικές αιτίες της χαμηλής ανάπτυξης του τουρισμού στην περιφέρεια είναι οι σημαντικές ελλείψεις που υπάρχουν σε ξενοδοχειακές κλίνες. Αν και αυτό το μειονέκτημα επισημαίνεται και στο αρχικό κείμενο του ΠΕΠ

το μέτρο δεν φαίνεται να κάνει σοβαρές παρεμβάσεις προς αυτήν την κατεύθυνση.

~~Παρόλα τα προβλήματα αναμένεται ότι το μέτρο θα έχει θετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη του τουρισμού, την αύξηση της τουριστικής κίνησης στις ορεινές περιοχές, την συμπλήρωση του γεωργικού εισοδήματος και την συγκράτηση του ορεινού πληθυσμού.~~

Το μέτρο συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος και πιο συγκεκριμένα στην επίτευξη των στόχων για:

- Αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων δραστηριοτήτων για την σταδιακή μείωση του βαθμού εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας από ένα κυρίαρχο κλάδο (ενέργεια) και η ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς
- Την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ορεινών περιοχών με στόχο την συγκράτηση του πληθυσμού

6.2.8 ΜΕΤΡΟ 103.002.008

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Στόχος του μέτρου 103.002.008 "Βελτίωση των Υποδομών του Αγροτικού Χώρου" είναι κυρίως η κατασκευή έργων υποδομής στις προβληματικές περιοχές της περιφέρειας και ιδιαίτερα των κοινοτήτων που βρίσκονται σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές (οι ορεινές και ημιορεινές περιοχές αποτελούν το 80% περίπου της έκτασης της περιφέρειας).

Τα έργα που περιλαμβάνονται στο μέτρο αφορούν: έργα αγροτικού εξηλεκτρισμού, διακοινοτικό οδικό δίκτυο (νέες χαράξεις, βελτιώσεις), υδρεύσεις (νέο δίκτυο, βελτίωση υφιστάμενου), αποχετεύσεις (νέο δίκτυο, βελτίωση υφιστάμενου). Ο συνολικός αριθμός αυτών των έργων είναι 67. Από αυτά τα έργα 32 έχουν ολοκληρωθεί με συνολικό ύψος πληρωμών 2 δις δρχ, 25 έργα βρίσκονται στην φάση της υλοποίησης τους με σύνολο υπογεγραμμένων συμβάσεων 2,3 δις δρχ και τέλος 10 έργα δεν έχουν

ξεκινήσει ακόμα με συνολικό ύψος προϋπολογισμού 554 εκατ δρχ. (τα έργα αυτά εντάχθηκαν στο ΠΕΠ το τελευταίο διάστημα και δεν έχουν δημοπρατηθεί ακόμα). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι 11 έργα από τα έργα που υλοποιούνται έχουν ολοκληρώσει το φυσικό τους αντικείμενο και εναπομένει και η ολοκλήρωση του οικονομικού τους αντικειμένου για να χαρακτηριστούν και αυτά ολοκληρωμένα. Τα έργα του μέτρου είναι μικρά και η ένταξη τους δικαιολογείται από την φύση του μέτρου και τις περιοχές στις οποίες εφαρμόζεται (ορεινές). Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων αυτών έχει ως εξής:

Πίνακας 30.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.008 "Βελτίωση Υποδομών Αγροτικού Χώρου"

Νομός	Αριθμός έργων	Ολοκληρωμένα	Υλοποιούνται	Δεν αρχισαν
Γρεβενά	21	8	8	5
Καστοριά	15	14	1	0
Κοζάνη	22	5	13	4
Φλώρινα	9	5	3	1
Περιφέρεια σύνολο	67	32	25	10

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα του μέτρου κατανέμονται και στους τρεις νομούς της περιφέρειας με το μεγαλύτερο αριθμό των έργων αυτών να υλοποιούνται στους νομούς Γρεβενών και Κοζάνης (πάνω από το 50 % των έργων).

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 13.561 χιλ ECU ή 4,4 δις δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 19,1 % του συνολικού κόστους του υποπρογράμματος και στο 4,1 % του συνολικού κόστους του ΠΕΠ.

Η συνολική απορρόφηση του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 86 % (πληρωμές 11.661 χιλ. ECU), απορρόφηση που είναι μια από τις υψηλότερες ανάμεσα στα διάφορα μέτρα του ΠΕΠ. Η αντίστοιχη απορροφητικότητα την περίοδο 1994-1998 ήταν 74,5 % (πληρωμές 10.108 χιλ. ECU) και την περίοδο 1994-1997 ήταν 56,8 % (πληρωμές 7.703 χιλ. ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 81%. Το ποσοστό αυτό είναι αρκετά υψηλό (το υψηλότερο ανάμεσα στα μέτρα του υποπρογράμματος) και δικαιολογείται λόγω της φύσης των έργων που περιλαμβάνει και τα οποία είναι έχουν μικρό φυσικό

αντικείμενο και είναι εύκολα υλοποιήσιμα από τους τοπικούς φορείς. Το αντίστοιχο ποσοστό την περίοδο 1994-1998 ήταν ελάχιστα χαμηλότερο 80 % αλλά περιλάμβανε όμως μικρότερο αριθμό έργων (53 έργα).

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι -23,53 % (<0 *Underbooking*) δηλ. για τα ολοκληρωμένα έργα πληρώθηκαν λιγότερα χρήματα, 626 εκατ δρχ, από τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* παίρνει την τιμή 24 % (>0 *Overbooking*) δηλ. για το σύνολο των έργων του μέτρου οι προϋπολογισμοί τους ξεπερνούν κατά 1 δις δρχ τις αρχικές δεσμεύσεις των έργων αυτών.

Το μέτρο θα συμβάλλει με την ολοκλήρωση των έργων του, που αναμένονται να ολοκληρωθούν εντός των προγραμματισμένων χρονικών ορίων αν συνεχιστούν με τους ίδιους ρυθμούς, στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της περιφέρειας, στην συγκράτηση του πληθυσμού και στην άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Συμβάλλει έτσι στην επίτευξη των αντίστοιχων στόχων του ΠΕΠ.

6.2.9 ΜΕΤΡΟ 103.002.009

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Στόχος του μέτρου 103.002.009 "Συμπληρωματικές Ενέργειες Αγροτικής Ανάπτυξης" είναι :

1. Η προώθηση και μια σειρά επενδύσεων που αφορούσαν τα τοπικά ή περιφερικά γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα ποιότητας
2. Η στήριξη της δυνατότητας άσκησης πολλαπλών δραστηριοτήτων ή απόκτησης εναλλακτικών εισοδημάτων

Με απόφαση της Επιτροπής Παρακολούθησης ο δεύτερος στόχος θεωρήθηκε συναφής με το Μέτρο 103.002.007 "Τουριστική Ανάπτυξη" και ενσωματώθηκε σε αυτό. Το μέτρο τελικά απεντάχθηκε από το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας το 1998.

Η κατάργηση του μέτρου έχει ως συνέπεια να χαθεί μια καλή ευκαιρία προώθησης των τοπικών προϊόντων. Σαν τέτοια αναφέρονται τα ~~φασόλια γίγαντες που δεν μπορούν να καλλιεργηθούν σε άλλες περιοχές της χώρας εκτός των νομών Καστοριάς και Φλώρινας (απολαμβάνουν ενός καλού ονόματος στην αγορά και δεν είναι ευπαθή), του φυτού κρόκου όπου καλλιεργείτε στον νομό Κοζάνης και αποτελεί ένα ακόμα αποκλειστικό προϊόν της περιφέρειας καθώς και της βιοτεχνίας παραγωγής γούνας όπου η περιφέρεια παρουσιάζει μια υψηλή τεχνογνωσία.~~

6.2.10 ΜΕΤΡΟ 103.002.010 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Ο αρχικός στόχος του μέτρου 103.002.010 "Ενέργειες Κατάρτισης" ήταν η υλοποίηση ενεργειών που αφορούσαν σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης, επανένταξης των γυναικών στην αγορά εργασίας, η προώθηση τοπικών πρωτοβουλιών απασχόληση και δημιουργίας δικτύων μεταφοράς τεχνογνωσίας. Ο τρέχων στόχος του μέτρου ωστόσο αφορά μόνο ενέργειες κατάρτισης για τους κατοίκους των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών που απασχολούνται κυρίως στον πρωτογενή τομέα.

Το σύνολο των ενεργειών του μέτρου είναι 90. Απ αυτές τις ενέργειες έχουν ολοκληρωθεί 33 με συνολικό ύψος πληρωμών 279 εκατ δρχ. βρίσκονται στην φάση της υλοποίησης τους 25 ενέργειες με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 414 εκατ δρχ, ενώ δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα 32 ενέργειες με συνολικό ύψος προϋπολογισμού 400 εκατ δρχ.. Οι ενέργειες αυτές έχουν εφαρμογή στο σύνολο της περιφέρειας.

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 3.197 ECU ή 1 δις δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 4,5 % του συνολικού κόστους του μέτρου και στο 1 % του συνολικού κόστους του ΠΕΠ.

Το ποσοστό απορρόφησης του μέτρου είναι χαμηλό και φτάνει το 54 % (πληρωμές 1.728 χιλ. ECU). Ωστόσο το ποσοστό αυτό είναι αρκετά μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό των προηγούμενων περιόδων 1994-1998

και 1994-1997 που ήταν 28,5% (πληρωμές 914 χιλ. ECU). Το ποσοστό αυτό αναμένεται να βελτιωθεί με την έναρξη των διαδικασιών υλοποίησης των 32 ενεργειών που δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα σε επίπεδο μέτρου.

~~Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των ενεργειών του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 63,4 %. Το ποσοστό αυτό είναι αισθητά πιο βελτιωμένο σε σχέση με αυτό της περιόδου 1994-1998 που ήταν 52,2 % (αφορούσε ωστόσο μόνο 58 ενέργειες).~~

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι 25,91 % (>0 *Overbooking*) δηλ. για τις ολοκληρωμένες ενέργειες του μέτρου πληρώθηκαν 112 εκατ δρχ περισσότερα χρήματα από τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών. Για το σύνολο των ενεργειών του μέτρου η τιμή του δείκτη *Overbooking-Underbooking* είναι -59 % (<0 *Underbooking*) δηλ. για την ολοκλήρωση του συνόλου των ενεργειών του μέτρου οι προϋπολογισμοί τους αναμένεται να ξεπεράσουν κατά 622,5 εκατ δρχ. τις αρχικές δεσμεύσεις του μέτρου.

Τα προγράμματα κατάρτισης που έχουν ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα αφορούσαν:

- Ενέργειες κατάρτισης στην αναδιάρθρωση των καλλιεργειών-νέες καλλιέργειες-ορθολογική διαχείριση του νερού για αρδευτικές χρήσεις
- Ενέργειες για την εκπαίδευση των κτηνοτρόφων σε θέματα ζωικής παραγωγής (διατροφή, ενσταυλισμός ζώων, πρόληψη ασθενειών, υγιεινή γάλακτος, εφαρμογή ολοκληρωμένου προγράμματος γενετικής βελτίωσης)
- Ενέργειες για την οργάνωση, λειτουργία, διαχείριση κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων
- Ενέργειες για την κατάρτιση των δασεργατών σε συγκομιστήκες τεχνικές, για την προστασία των δασών, την πρόληψη ατυχημάτων και την ενημέρωση σε κοινοτικούς κανονισμούς
- Ενέργειες για την προώθηση της βιολογικής γεωργίας και των οικολογικών προϊόντων
- Ενέργειες για τις τεχνικές αλιείας και τον εμπλουτισμό και προώθηση της παραγωγής
- Ενέργειες για την αναδιάρθρωση της κροκοκαλλιέργειας μέσα από την ενθάρρυνση για βιολογικές και οικολογικές καλλιέργειες (ο κρόκος είναι τοπικό φυτό που δεν συναντάται σε άλλο μέρος της Ελλάδας)

- Ενέργειες για την αξιοποίηση των μεγάλων αναπτυξιακών έργων της περιφέρειας με την δημιουργία παράπλευρων δραστηριοτήτων (αξιοποίηση της τηλεθέρμανσης σε θερμοκήπια)
- Ενέργειες για την τοποποίηση-μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων ονομασίας προελεύσεως

Στις ολοκληρωμένες αυτές ενέργειες του μέτρου είχαμε την κατάρτιση 643 ατόμων. Αναλυτικά τα στοιχεία έχουν ως εξής:

Πίνακας 31.

Καταρτιζόμενοι του μέτρου 102.002.010 "Ενέργειες Κατάρτισης"

ΕΤΟΣ	ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ	ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ	ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ	ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ	ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ	ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ	ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ	ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ	ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ
1996	179	36 %	324	64 %	217	43 %	286	57 %	503
1997	38	27 %	102	73 %	52	37 %	88	63 %	140
ΣΥΝΟΛΟ	217	34 %	426	66 %	269	42 %	374	58 %	643

Πηγή: Έκθεση αξιολόγησης

Αρχικός στόχος του μέτρου ήταν να καταρτισθούν 500 άτομα, στόχος ο οποίος έχει ξεπεραστεί κατά πολύ μόνο και μόνο από την ολοκλήρωση ορισμένων ενεργειών του μέτρου.

Το μέτρο αναμένεται να έχει επιπτώσεις στην αύξηση των θέσεων εργασίας σε μη γεωργικές δραστηριότητες και στην αύξηση του αριθμού των αγροτών που έχουν λάβει τις απαραίτητες γνώσεις για την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών.

Το μέτρο έχει επιπτώσεις στους στόχους του ΠΕΠ και ιδιαίτερα των στόχων για:

- Αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων δραστηριοτήτων για την σταδιακή μείωση του βαθμού εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας από ένα κυρίαρχο κλάδο (ενέργεια) και η ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς
- Την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ορεινών περιοχών με στόχο την συγκράτηση του πληθυσμού
- Προστασία του περιβάλλοντος

**6.3 ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 103.003
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ**

Το υποπρόγραμμα 103.003 "Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής" του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας στοχεύει:

- Στην μείωση της βιομηχανικής ρύπανσης και τη σταδιακή αποκατάσταση του περιβάλλοντος στον άξονα Κοζάνη-Πτολεμαίδα-Αμύνταιο
- Στην εξυγίανση των αποδεκτών της αστικής και βιομηχανικής ρύπανσης (λίμνες Καστοριάς Βεγορίτιδος) και τη μείωση της αστικής ρύπανσης μέσα από την ολοκληρωμένη διαχείριση των αστικών υγρών και στερεών αποβλήτων σε περιφερειακό επίπεδο

Το υποπρόγραμμα αποτελείται από 3 μέτρα:

Μέτρο 1: Υδρευση-Αποχέτευση

Μέτρο 2: Κοινωνικές υποδομές (Υγεία-Πρόνοια)

Μέτρο 3: Πολιτισμός

Στα τρία αυτά μέτρα περιλαμβάνονται έργα προστασίας των λιμνών, έργα ύδρευσης και αποχέτευσης, έργα βελτίωσης των προσφερόμενων υπηρεσιών υγείας, καθώς και έργα διάσωσης-αξιοποίησης των ιστορικών μνημείων της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Ο συνολικός αριθμός των έργων αυτών είναι 98. Από αυτά τα έργα 49 έχουν ολοκληρωθεί με συνολικό ύψος πληρωμών 2,8 δις δρχ, 44 έργα βρίσκονται στην φάση της υλοποίησης τους με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 17,6 δις δρχ και τέλος, 5 έργα δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα με συνολικό ύψος προϋπολογισμού 242,7 εκατ δρχ. Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων αυτών έχει ως εξής:

Πίνακας 32.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Υποπρογράμματος 103.003 "Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής"

Νομός	Αριθμός έργων	Ποσοστό	Μέτρο 1	Μέτρο 2	Μέτρο 3
Γρεβενά	22	22,4 %	17	1	4
Καστοριά	44	44,8 %	28	0	16
Κοζάνη	23	23,4 %	12	2	9
Φλώρινα	9	9,1 %	3	2	4
Περιφέρεια σύνολο	98	100 %	60	5	33

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα του υποπρογράμματος κατανέμονται και στους τέσσερις νομούς της περιφέρειας, με τον νομό Καστοριάς (παρόλο που δεν περιλαμβάνονται έργα στον νομό από το Μέτρο 2) να συγκεντρώνει διπλάσιο αριθμό έργων σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς.

Το συνολικό κόστος του υποπρογράμματος είναι 50.018 χιλ ECU ή 16,5 δις δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 15,2 % του συνολικού κόστους του ΠΕΠ. Το κόστος αυτό επιμερίζεται μεταξύ των μέτρων του υποπρογράμματος ως εξής: το Μέτρο 1 "Υδρευση-Αποχέτευση" απορροφά το 63 % του κόστους, το Μέτρο 2 "Κοινωνικές Υποδομές" απορροφά το 29 % και τέλος το Μέτρο 3 "Πολιτισμός" απορροφά το 15% του κόστους του υποπρογράμματος.

Το ποσοστό απορροφητικότητας του υποπρογράμματος είναι το μεγαλύτερο μεταξύ των διάφορων υποπρογραμμάτων του ΠΕΠ, φτάνοντας την περίοδο 1994-1999 το ποσοστό απορρόφησης 96,9 % (πληρωμές 48.471 χιλ. ECU). Το ποσοστό αυτό είναι βελτιωμένο σε σχέση με αυτό των προηγούμενων περιόδων που κυμαίνονταν σε χαμηλότερα επίπεδα, την περίοδο 1994-1998 ήταν 62,2 % (πληρωμές 31.139 χιλ. ECU) και την περίοδο 1994-1997 ήταν 44,4 % (πληρωμές 22.247 χιλ. ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του υποπρογράμματος για την περίοδο 1994-1999 είναι 79 %. Η τιμή αυτή είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη της περιόδου 1994-1998 που ήταν 70 %. Το μεγαλύτερο ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης μεταξύ των μέτρων του υποπρογράμματος παρουσιάζει το Μέτρο 1 "Υδρευση-Αποχέτευση" με ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης 84 % και ακολουθούν το Μέτρο 3 "Πολιτισμός" με ποσοστό 72 % και το Μέτρο 2 "Κοινωνικές Υποδομές" με ποσοστό 69 %.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του υποπρογράμματος είναι -21,61 % (<0 *Underbooking*) δηλ. για τα ολοκληρωμένα έργα του υποπρογράμματος πληρώθηκαν 167,1 εκατ δρχ λιγότερα χρήματα από τους προϋπολογισμούς των έργων αυτών. Για το σύνολο των έργων του υποπρογράμματος η τιμή του δείκτη *Overbooking-Underbooking* είναι 30,1 % (>0 *Overbooking*) δηλ. οι προϋπολογισμοί των έργων του υποπρογράμματος αναμένεται να ξεπεράσουν τις αρχικές δεσμεύσεις των έργων αυτών κατά 4,9 δις δρχ.

Συμπερασματικά, το υποπρόγραμμα υλοποιείται με κανονικούς ρυθμούς και αναμένεται η υλοποίηση του 100 % του φυσικού του αντικείμενου εντός των χρονικών ορίων του ΠΕΠ.

6.3.1 ΜΕΤΡΟ 103.003.001 ΥΔΡΕΥΣΗ-ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ

Το μέτρο 103.003.001 "Υδρευση -Αποχέτευση" έχει σαν στόχους του την :

- Επίλυση των στοιχειωδών αναγκών ύδρευσης
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Προστασία της δημόσιας υγείας και του περιβάλλοντος

Για την υλοποίηση αυτών των στόχων περιλαμβάνονται στο μέτρο ολοκληρωμένα σχέδια προστασίας των λιμνών (λίμνη Καστοριάς και Βεγορίτιδος), έργα προστασίας των ποταμών (επιχωματώσεις, φράγματα), νέο δίκτυο τηλεθέρμανσης, έργα διαχείρισης απορριμμάτων, υδρεύσεις (νέο δίκτυο, βελτίωση υφιστάμενου), έργα αποχέτευσης (νέο δίκτυο, βελτίωση υφιστάμενου, νέες δεξαμενές) καθώς και σχέδια αναβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος. Ο συνολικός αριθμός των έργων του μέτρου είναι 60. Από αυτά τα έργα έχουν ολοκληρωθεί 38 με συνολικό ύψος πληρωμών 2,5 δις δρχ. άλλα 20 έργα βρίσκονται στην φάση της υλοποίησης τους με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 12,2 δις δρχ και 2 έργα δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα με συνολικό ύψος προϋπολογισμού 121 εκατ δρχ. θα πρέπει να σημειωθεί ότι 4 έργα από τα 38 που υλοποιούνται έχουν ολοκληρώσει το φυσικό τους αντικείμενο και απομένει η ολοκλήρωση του οικονομικού τους αντικείμενου για να χαρακτηριστούν και αυτά ολοκληρωμένα. Η κατανομή των έργων μεταξύ των νομών της περιφέρειας έχει ως εξής:

Πίνακας 33.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.003.001 "Υδρευση-Αποχέτευση"

Γρεβενά	17	16	1	0
Καστοριά	28	16	10	2
Κοζάνη	12	6	6	0
Φλώρινα	3	0	3	0
Περιφέρεια σύνολο	60	38	20	2

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα του μέτρου κατανέμονται και στους τρεις νομούς της περιφέρειας. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των έργων βρίσκονται στον νομό Καστοριάς (28 έργα) ενώ στον νομό Φλώρινας έχουμε την υλοποίηση μόνο 3 έργων.

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 31.331 χιλ ECU ή 10,3 δις δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 62,6 % του κόστους του υποπρογράμματος και στο 9,6% του συνολικού κόστους του ΠΕΠ.

Το ποσοστό απορροφητικότητας του μέτρου είναι για την περίοδο 1994-1999 117,9% (πληρωμές 36.963 χιλ. ECU) δηλ. το μέτρο παρουσιάζει υπεραπορροφητικότητα. Το φαινόμενο αυτό είναι απόρροια του γεγονότος της μεγάλης σημασίας του μέτρου για τις τοπικές κοινωνίες και την μεγάλη δραστηριοποίηση των τοπικών φορέων για την υλοποίηση των έργων αυτών. Το μέτρο είναι και το μοναδικό μεταξύ των μέτρων του ΠΕΠ που παρουσιάζει υπεραπορροφητικότητα. Το ποσοστό απορρόφησης των προηγούμενων περιόδων ήταν 65,8 % (πληρωμές 20.635 χιλ. ECU) για την περίοδο 1994-1998 και 48,8 % (πληρωμές 15.293 χιλ. ECU) για την περίοδο 1994-1997.

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 83%, που είναι το μεγαλύτερο ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης μεταξύ των μέτρων του υποπρογράμματος. Η τιμή του ποσοστού είναι σαφώς πιο βελτιωμένη από αυτήν των προηγούμενων περιόδων και πιο συγκεκριμένα από την περίοδο 1994-1998 που ήταν 72 %.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι -5,87 % (<0 Underbooking) δηλ. για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου έχουν πληρωθεί 156 εκατ δρχ λιγότερα χρήματα από

τους προϋπολογισμούς των έργων αυτών. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης Overbooking-Underbooking είναι 39,1 % (>0 Overbooking) δηλ. οι προϋπολογισμοί των έργων του μέτρου ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις κατά 4 δις δρχ.

Μετά την ολοκλήρωση των έργων του μέτρου αναμένεται να έχουμε αύξηση της δυναμικότητας των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την επίλυση των προβλημάτων ύδρευσης που αντιμετωπίζουν ορισμένες περιοχές, την βελτίωση της προστασίας της δημόσιας υγείας, του περιβάλλοντος, των υδάτινων πόρων και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιφέρειας.

Οι επιπτώσεις στην προστασία του περιβάλλοντος αναμένονται να είναι σημαντικές καθώς, δύο από τα έργα του μέτρου αφορούν σημαντικές παρεμβάσεις στις λίμνες της περιφέρειας δηλ. της λίμνης της Καστοριάς και της Βεγορίτιδος. Όσον αφορά την λίμνη της Καστοριάς τα έργα έχουν την μορφή ολοκληρωμένης παρέμβασης για την προστασία του οικοσυστήματος, την ανάπλαση και ανάδειξη των παράλιων της, με επιπτώσεις στο βιοτικό επίπεδο των κατοίκων αλλά και στην τουριστική ανάδειξη της ιστορικής πόλης. Σε συνδυασμό με τα έργα της λίμνης, ένας σημαντικός αριθμός έργων αποχετεύσεων και βιολογικού καθαρισμού ου βρίσκονται πολύ κοντά στην λίμνη, θα συμβάλλουν στην περαιτέρω μείωση της επιβάρυνσης της οικοσυστήματος της λίμνης. Όσον αφορά την λίμνη Βεγορίτιδα η οποία έχει ιδιαίτερη σημασία για την τοπική αγροτική οικονομία στον νομό Φλώρινας, τα έργα εξυγίανσης της και σταθεροποίησης της στάθμης του νερού αναμένονται να συμβάλλουν σημαντικά στην αποκατάσταση του οικοσυστήματος της.

6.3.2 ΜΕΤΡΟ 103.003.002

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ (ΥΓΕΙΑ-ΠΡΟΝΟΙΑ)

Στόχος του μέτρου 103.003.002 "Κοινωνικές Υποδομές" είναι η βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και η εξυπηρέτηση μεγαλύτερου αριθμού ασθενών στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Ενώ αρχικά προβλέπονταν η κατασκευή ενός νέου νοσοκομείου στα Γρεβενά και η επέκταση-ολοκλήρωση των υφιστάμενων νοσοκομείων στην Καστοριά, Φλώρινα και Κοζάνη, σήμερα το μέτρο περιλαμβάνει την κατασκευή του νοσοκομείου στα Γρεβενά, την επέκταση-ολοκλήρωση του νοσοκομείου της Φλώρινας καθώς και την ολοκλήρωση του Κέντρου Αποκατάστασης Αμυνταίου το οποίο είχε ξεκινήσει στα πλαίσια του Α ΚΠΣ. Ο συνολικός αριθμός των έργων του μέτρου είναι 5. Από αυτά τα έργα έχει ολοκληρωθεί 1 έργο (μια μικρή μελέτη για το νοσοκομείο Κοζάνης) και έχουν πληρωθεί 33 εκατ δρχ, άλλα 3 έργα βρίσκονται στην φάση της υλοποίησης τους με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 4,2 δις δρχ και 1 έργο δεν έχει ξεκινήσει με συνολικό προϋπολογισμό 36 εκατ δρχ. Θα πρέπει να τονιστεί ότι όλα τα έργα του μέτρου χρηματοδοτούνται ταυτόχρονα και από άλλες πηγές.

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 14.383 χιλ ECU ή 4,7 δις δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 29 % του κόστους του υποπρογράμματος και στο 4,4 % του συνολικού κόστους του ΠΕΠ.

Το ποσοστό απορρόφησης του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 54,5 % (πληρωμές 7.839 χιλ. ECU). Το ποσοστό αυτό απορροφητικότητας είναι ιδιαίτερα χαμηλό, όπως χαμηλό ήταν και της προηγούμενες περιόδους που ήταν 51 % (πληρωμές 7.327 χιλ. ECU) την περίοδο 1994-1998 και 34% (πληρωμές 4.884 χιλ. ECU) την περίοδο 1994-1997.

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 69%. Το ποσοστό αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί σημαντικό γιατί ουσιαστικά το μέτρο περιλαμβάνει την υλοποίηση ενός μόνο μεγάλου έργου (νοσοκομείου Γρεβενών). Το αντίστοιχο ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης για την περίοδο 1994-1998 ήταν ελαφρά μικρότερο και έφτανε το 68 %.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για το σύνολο των έργων του μέτρου είναι 18,3 % (>0 *Overbooking*) δηλ. οι προϋπολογισμοί των έργων ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις κατά 869,3 εκατ. δρχ.

Η περιφέρεια παρουσιάζει αποκλίσεις σε σχέση με την χώρα τόσο όσον αφορά τις νοσοκομειακές κλίνες όσο και όσο αφορά τους γιατρούς. Έτσι ενώ ο δείκτης νοσοκομειακές κλίνες ανά 1.000 κατοίκους στην

περιφέρεια είναι 3,7 σε επίπεδο χώρας ο δείκτης είναι 4,97. Επίσης ενώ ο δείκτης γιατροί ανά 1.000 κατοίκους στην περιφέρεια είναι 1,82 ο αντίστοιχος δείκτης σε επίπεδο χώρας είναι 3,9. Μετά την ολοκλήρωση των έργων του μέτρου αναμένεται ότι η τιμή του δείκτη κλίνες ανά 1.000 κατοίκους να βελτιωθεί και να φτάσει το 4,7, παρουσιάζοντας έτσι μια σημαντική αύξηση. Είναι προφανές ότι και ο δείκτης γιατροί ανά 1.000 κατοίκους θα βελτιωθεί και αυτός αφού για την λειτουργία των νέων νοσοκομείων και τις επεκτάσεις των παλαιών θα απαιτηθεί επιπλέον ιατρικό προσωπικό.

Θετικές αναμένεται να είναι και οι επιπτώσεις του μέτρου στην απασχόληση αφού για την λειτουργία των νοσοκομείων πέρα από ιατρικό προσωπικό θα απαιτηθεί και νοσηλευτικό, διοικητικό και βοηθητικό προσωπικό.

Το μέτρο γενικότερα θα βοηθήσει στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιφέρειας και θα συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του ΠΕΠ για:

- Την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ορεινών περιοχών με στόχο την συγκράτηση του πληθυσμού
- Την βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσω της ανάπτυξης των κοινωνικών υποδομών των αστικών κέντρων.

6.3.3 ΜΕΤΡΟ 103.003.003 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Στόχος του μέτρου 103.003.003 "Πολιτισμός" είναι η διάσωση και ανάδειξη των ιστορικών μνημείων, η αξιοποίηση του ιστορικού και αρχιτεκτονικού πλούτου και η ενίσχυση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η περιφέρεια διαθέτει πλούσια αρχιτεκτονική και πολιτιστική κληρονομιά, η διατήρηση της οποίας συμβάλλει στην προσπάθεια της τοπικής κοινωνίας για κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

Τα έργα που περιλαμβάνονται στο μέτρο αφορούν έργα διάσωσης και ανάδειξης παλιών εκκλησιών, ανακατασκευές παλαιών αρχοντικών,

ανασκαφές και αναδείξεις αρχαιολογικών χώρων, έργα αναστήλωσης παραδοσιακών γεφυριών και ενισχύσεις πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Ο συνολικός αριθμός των έργων που περιλαμβάνονται στο μέτρο είναι 33. Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων αυτών καθώς και το είδος της παρέμβασης φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 34.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.003.003 "Πολιτισμός"

Νομός	Αριθμός έργων	Αναστήλωση εκκλησιών	Αναστήλωση αρχοντικών	Αναστήλωση γεφυριών	Ανασκαφές, αναπλάσεις αναδείξεις
Γρεβενά	4	4	0	0	0
Καστοριά	16	10	4	0	2
Κοζάνη	9	6	1	1	1
Φλώρινα	4	0	0	0	4
Περιφέρεια	33	20	5	1	7

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Από αυτά τα έργα έχουν ολοκληρωθεί 10 έργα (τα οποία αφορούν κυρίως αναστηλώσεις εκκλησιών) με συνολικό ύψος πληρωμών 269,9 εκατ δρχ, 21 έργα βρίσκονται στην φάση της υλοποίησης τους με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 1,1 δις δρχ και 2 έργα δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα με συνολικό ύψος προϋπολογισμού 85 εκατ δρχ.

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 4.304 χιλ ECU ή 1,4 δις δρχ. το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 8,6 % του συνολικού κόστους του υποπρογράμματος και στο 1,3 % του συνολικού κόστους του ΠΕΠ.

Το ποσοστό απορρόφησης του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 85,2% (πληρωμές 3.669 χιλ. ECU). Η απορρόφηση αυτή είναι βελτιωμένη σε σχέση με αυτήν της περιόδου 1994-1998 που ήταν 73,8 % (πληρωμές 3.177 χιλ. ECU) και της περιόδου 1994-1997 που ήταν 48 % (πληρωμές 2.070 χιλ. ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 72%, ποσοστό αρκετά ικανοποιητικό. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ποσοστό αυτό δεν έχει μεταβληθεί σε σχέση με αυτό της περιόδου 1994-1998 που είχε ακριβώς την ίδια τιμή.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι για την περίοδο 1994-1999 $-3,94\%$ (<0 *Underbooking*) δηλ. οι πληρωμές των ολοκληρωμένων έργων υλοποιούνται των προϋπολογισμών τους κατά 11 εκατ δρχ. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* παίρνει την τιμή $4,3\%$ (>0 *Overbooking*) δηλ. για το σύνολο των έργων του μέτρου οι προϋπολογισμοί τους ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις κατά 60 εκατ δρχ.

Με την ολοκλήρωση των έργων του μέτρου αναμένεται να αυξηθεί ο αριθμός των τουριστικών πόλων της περιφέρειας, γεγονός που θα έχει θετικές επιπτώσεις στην τουριστική ελκυστικότητα της περιφέρειας. Έτσι θα έχουμε μια ενίσχυση του εισοδήματος των κατοίκων, ιδιαίτερα των περιοχών που παρουσιάζουν τουριστικό ενδιαφέρον.

Το μέτρο συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων του ΠΕΠ και ιδιαίτερα των στόχων για:

- Την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ορεινών περιοχών με στόχο την συγκράτηση του πληθυσμού
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής

6.4 ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 103.004 ΣΤΗΡΙΞΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Κύριος στόχος του υποπρογράμματος 103.004 "Στήριξη των Παραγωγικών Επενδύσεων" είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων της περιφέρειας και η εξάλειψη της μονομέρειας του δευτερογενή τομέα. Μέσω του μέτρου επιδιώκεται η στήριξη του τοπικού βιομηχανικού και βιοτεχνικού δυναμικού, η μείωση του κόστους ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, η ενδυνάμωση της περιφέρειας σαν περιοχής εγκατάστασης νέων επιχειρήσεων κλπ.

Το υποπρόγραμμα "Στήριξη Παραγωγικών Επενδύσεων" βρίσκεται σε απόλυτη σχέση και εξυπηρετεί τον στόχο του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας για αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων για την σταδιακή μείωση του

βαθμού εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας από ένα κυρίαρχο κλάδο (ενέργεια) και την ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς.

Το υποπρόγραμμα αποτελείται συνολικά από 4 μέτρα:

Μέτρο 1. Αξιοποίηση πόρων υπεδάφους

Μέτρο 2. Οικονομικές υποδομές

Μέτρο 3. Ενέργειες στήριξης ΜΜΕ

Μέτρο 4. Ιδιωτικές επενδύσεις

Στα 4 αυτά μέτρα περιλαμβάνονται συνολικά 86 έργα. Από αυτά έχουν ολοκληρωθεί μόνο 8 έργα (8 έργα στο Μέτρο 4) με συνολικό ύψος πληρωμών 3 δις δρχ. Από τα υπόλοιπα έργα 21 έργα υλοποιούνται με σύνολο υπογεγραμμένων συμβάσεων 3,8 δις δρχ και 57 έργα δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα (56 από αυτά τα έργα ανήκουν στο Μέτρο 3 «Ενέργειες Στήριξης ΜΜΕ») με συνολικό ύψος προϋπολογισμού αυτών των έργων τα 1,3 δις δρχ. Τα έργα του μέτρου έχουν περιφερειακή εμβέλεια και δεν εξειδικεύονται ανά νομό.

Το συνολικό κόστος του υποπρογράμματος είναι 26.212 χιλ. ECU ή 8,6 δις δρχ. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο 8% του συνολικού προϋπολογισμού του ΠΕΠ. Η ποσοστιαία κατανομή αυτών των χρημάτων μεταξύ των διάφορων μέτρων του υποπρογράμματος έχει ως εξής: Μέτρο 1 «Αξιοποίηση πόρων υπεδάφους» 7 % του κόστους, Μέτρο 2 «Οικονομικές Υποδομές» 27 %, Μέτρο 3 «Ενέργειες Στήριξης ΜΜΕ» 20 %, Μέτρο 4 «Ιδιωτικές Επενδύσεις» 45 %.

Το ποσοστό απορρόφησης του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 61,9% (πληρωμές 16.244 χιλ. ECU). Το ποσοστό αυτό είναι σαφώς πιο βελτιωμένο σε σχέση με το αντίστοιχο των προηγούμενων περιόδων που ήταν 55,1 % (πληρωμές 14.463 χιλ. ECU) και της περιόδου 1994-1998 που ήταν 39,1 % (πληρωμές 10.273 χιλ. ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 79%. Το ποσοστό αυτό βελτιωμένο σε σχέση με αυτό της περιόδου 1994-1998 που η τιμή του ήταν 70%.

6.4.1 ΜΕΤΡΟ 103.004.001
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΡΩΝ ΥΠΕΔΑΦΟΥΣ

Το μέτρο 103.004.001 ~~“Αξιοποίηση Πόρων Υπεδάφους”~~ περιλαμβάνει 6 έρευνες-μελέτες που υλοποιεί το ΙΓΜΕ. Αντικείμενο των ερευνών είναι: (α) η συγκέντρωση, επεξεργασία και αξιολόγηση των υδρολογικών δεδομένων της περιοχής με σκοπό την προστασία του υδάτινου δυναμικού αλλά και η πιθανή εκμετάλλευση και ορθολογική αξιοποίηση των υδάτινων πόρων της περιφέρειας (στην περιφέρεια συγκεντρώνεται το 65% των επιφανειακών υδάτων της χώρας), (β) ολοκληρωμένη μελέτη για τον εντοπισμό και αξιολόγηση του μαρμαρικού δυναμικού της περιφέρειας, (γ) ο προσδιορισμός και αξιοποίηση των βιομηχανικών ορυκτών και της γεωθερμικής ενέργειας της περιοχής.

Έτσι, σε συνάρτηση με τα παραπάνω, περιλαμβάνονται στο μέτρο 6 έργα-μελέτες που αφορούν:

- (1) την αξιοποίηση των επιφανειακών υδατικών πόρων με μικρά φράγματα και εξωποτάμιες δεξαμενές,
 - (2) υδρογεωλογικές μελέτες αξιοποίησης και ορθολογικής διαχείρισης των υδατικών πόρων,
 - (3) εδαφογεωμηχανική - εδαφολογική μελέτη περιοχής λιγνιτωρυχείου Κοζάνης - Πτολεμαΐδας,
 - (4) μελέτη του μαρμαρικού δυναμικού της περιφέρειας,
 - (5) κοιτασματολογικές μελέτες,
 - (6) γεωθερμική έρευνα περιοχής Κοζάνης.
- Όλες αυτές οι μελέτες βρίσκονται σε εξέλιξη.

Το συνολικό κόστος των μελετών αυτών είναι **1.905 χιλ. ECU ή 628 εκατ. δρχ.** Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 7,3 % του συνολικού κόστους του υποπρογράμματος και επίσης στο 0,6 % του συνολικού κόστους του προγράμματος.

Η απορροφητικότητα του μέτρου είναι αρκετά ικανοποιητική και φτάνει το **85,8%** (πληρωμές 1.635 χιλ. ECU). Το ποσοστό αυτό είναι σαφώς πιο βελτιωμένο σε σχέση με αυτό της περιόδου 1994-1998 που ήταν 76 % (πληρωμές 1.460 χιλ. ECU) και αυτό της περιόδου 1994-1997 που ήταν 54 % (πληρωμές 1.030 χιλ. ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων-μελετών του μέτρου είναι επίσης σε πολύ καλά επίπεδα και φτάνει το 84%. Το αντίστοιχο ποσοστό για την περίοδο 1994-1998 ήταν 79%.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα-μελέτες δεν μπορεί να εξαχθεί γιατί όλες οι μελέτες είναι στη φάση της υλοποίησής τους. Ο αντίστοιχος δείκτης για το σύνολο των έργων του μέτρου είναι -1,4 % (<0 *Underbooking*) δηλ. ο προϋπολογισμός των έργων του μέτρου υπολείπεται των αρχικών δεσμεύσεων του μέτρου κατά 8,6 εκατ. δρχ.

Οι μελέτες που περιλαμβάνονται στο μέτρο κρίνονται πολύ σημαντικές δεδομένου ότι στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας συγκεντρώνεται το 65% των επιφανειακών υδάτων της χώρας. Οι έρευνες αξιολόγησης του υδατικού δυναμικού θα επιτρέψουν την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου διαχείρισης σε επίπεδο περιφέρειας, με θετικές επιπτώσεις στην αγροτική οικονομία, στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και γενικά, στην προστασία του περιβάλλοντος και την διατήρηση των φυσικών πόρων.

Επίσης, λόγω της επερχόμενης μείωσης της βαρύτητας του λιγνίτη με την εισαγωγή του φυσικού αερίου, ο εντοπισμός άλλων μεταλλοφόρων ή μη κοιτασμάτων και κοιτασμάτων μαρμάρου (στην περιοχή Τρανόβαλτου του νομού Κοζάνης έχουμε την παρουσία αρκετών εργοστασίων μαρμάρου με εξαγωγικό χαρακτήρα) μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στη διαφοροποίηση της εξορυκτικής δραστηριότητας και στη μείωση της εξάρτησης της περιφέρειας από το λιγνίτη.

Επίσης, μέσα από τις έρευνες-μελέτες για την γεωθερμική ενέργεια στην περιφέρεια, θα έχουμε τον εντοπισμό γεωγραφικών περιοχών στις οποίες θα μπορούν να αναπτυχθούν σύγχρονα θερμοκήπια χρησιμοποιώντας αυτή την ενέργεια. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της περιφερειακής αγροτικής οικονομίας με την προώθηση δυναμικών καλλιεργειών και μεθόδων εκμετάλλευσης και επίσης την αύξηση του αγροτικού εισοδήματος.

Από τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα που προκύπτουν από τις μελέτες του ΗΓΜΕ, η έρευνα μαρμαρικού δυναμικού έχει κινητοποιήσει ιδιωτικά κεφάλαια για την δημιουργία 5 επιχειρήσεων εξόρυξης και

επεξεργασίας (με όλα τα συνεπακόλουθα αποτελέσματα της αύξησης της απασχόλησης) και επίσης έχουν εντοπισθεί εξαγωγίμα βιομηχανικά ορυκτά, τα οποία όμως δεν θα είναι εκμεταλλεύσιμα μέχρι την ολοκλήρωση μιας από τις νέες οδικές διεξόδους της περιφέρειας λόγω μεγάλου κόστους μεταφοράς.

Επομένως το μέτρο συμβάλλει κατά ένα μεγάλο βαθμό στην υλοποίηση των στόχων του ΠΕΠ και πιο συγκεκριμένα στην υλοποίηση των στόχων για:

- αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων με στόχο τη σταδιακή μείωση του βαθμού εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας από ένα κυρίαρχο κλάδο (ενέργεια) και την ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς,
- την προστασία του περιβάλλοντος και
- άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μέσω της οικονομικής ανασυγκρότησης.

6.4.2 ΜΕΤΡΟ 103.004.002 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Το μέτρο 103.004.002 "Οικονομικές Υποδομές" στοχεύει στην δημιουργία χώρων εγκατάστασης βιοτεχνικών δραστηριοτήτων (χειροτεχνικά κέντρα, βιομηχανικό πάρκο, βιομηχανικές ζώνες) για να συμβάλλει έτσι στην αύξηση της ελκυστικότητας της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας για την υλοποίηση νέων επενδύσεων αλλά και για την υποστήριξη των υπάρχοντων βιομηχανιών-βιοτεχνιών.

Το μέτρο περιλαμβάνει συνολικά 7 έργα. Από αυτά τα έργα τα 6 βρίσκονται στη φάση της υλοποίησής τους με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 2,5 δις δρχ., ενώ 1 έργο βρίσκεται σε φάση δημοπράτησης με συνολικό ύψος προϋπολογισμού τα 30 εκατ. δρχ. (έργο μικρού προϋπολογισμού και σημαντικότητας εκπλήρωσης των στόχων του μέτρου).

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 7.046 χιλ. ECU ή 2,3 δις δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 27% του συνολικού κόστους του

υποπρογράμματος και επίσης στο 2,2 % του συνολικού κόστους του προγράμματος.

~~Η απορρόφηση του μέτρου είναι 68,1% (πληρωμές 4.805 χιλ. ECU), ποσοστό αρκετά ικανοποιητικό. Το αντίστοιχο ποσοστό την περίοδο 1994-1998 ήταν 58,5% (πληρωμές 4.125 χιλ. ECU) ποσοστό αρκετά χαμηλότερο. Την περίοδο 1994-1997 το ποσοστό απορρόφησης ήταν 34,6% (πληρωμές 2.442 χιλ. ECU).~~

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 59%. Το ποσοστό αυτό είναι ιδιαίτερα χαμηλό, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και το ποσοστό απορρόφησης, λόγω των προβλημάτων και των καθυστερήσεων που παρουσιάζονται για την υλοποίηση ορισμένων έργων (καθυστερήσεις λόγω κακοτεχνιών, επαναδημοπράτηση, κλπ.).

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου δεν μπορεί να υπολογιστεί λόγω της μη ολοκλήρωσης κανενός έργου του μέτρου. Ο αντίστοιχος δείκτης για το σύνολο των έργων του μέτρου είναι 41,8 % (>0 *Overbooking*) δηλ. ο προϋπολογισμός των έργων του μέτρου ξεπερνάει τις αρχικές δεσμεύσεις των έργων αυτών κατά 970,8 εκατ. δρχ.

Οι επιπτώσεις από την ολοκλήρωση των έργων του μέτρου αναμένονται να είναι οι εξής:

- Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με την κάλυψη των αυξανόμενων αναγκών σε υποδομές και αύξηση της ελκυστικότητας των περιοχών στις οποίες χωροθετούνται τα έργα,
- Αύξηση των επενδύσεων στη μεταποίηση,
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ήδη υπαρχόντων επιχειρήσεων,
- Διατήρηση και περαιτέρω αύξηση των θέσεων εργασίας στη βιομηχανία και βιοτεχνία,
- Βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων παραγωγής γούνας και περαιτέρω αύξηση των εξαγωγών,
- Ευρύτερες επιπτώσεις στην προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος μέσω της συγκέντρωσης των μεταποιητικών

επιχειρήσεων σε οργανωμένους χώρους με κατάλληλες υποδομές.

~~Το μέτρο συμβάλλει στην πραγματοποίηση των στόχων του ΠΕΠ και πιο συγκεκριμένα την επίτευξη των στόχων για:~~

- Σταδιακή μείωση βαθμού εξάρτησης της οικονομίας από ένα κυρίαρχο κλάδο και την ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς.
- Άρση της απομόνωσης της περιφέρειας.

6.4.3 ΜΕΤΡΟ 103.004.003 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΜΜΕ

Στόχος του μέτρου 103.004.003 'Ενέργειες Στήριξης των ΜΜΕ' είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των δυναμικών επιχειρήσεων της περιοχής με την εισαγωγή νέας τεχνολογίας και νέων μεθόδων οργάνωσης της τυποποίησης, πρόσβαση σε νέες αγορές και ιδίως στις αγορές των ανατολικών χωρών.

Το μέτρο περιλαμβάνει ενέργειες όπως κλαδικές εκθέσεις εξωτερικού, κλαδικές πολιτικές προώθησης προϊόντων, κοινά προγράμματα τυποποίησης και μεμονωμένες ενέργειες επιδότησης, βελτίωση παραγωγικότητας, προώθηση προϊόντων κλπ., καθώς επίσης και ενέργειες στήριξης ΜΜΕ για μείωση του κόστους ανάπτυξης νέων επιχειρησιακών σχεδίων, οργάνωσης, συνεργασίας με επιχειρήσεις στην Ελλάδα.

Ο συνολικός αριθμός των έργων του μέτρου είναι 62. Από αυτά τα έργα κανένα δεν έχει ολοκληρωθεί (το μέτρο άρχισε να ενεργοποιείται με καθυστέρηση το Α' εξάμηνο του 1997 όπου και δημιουργήθηκε ενδιάμεσος φορέας υλοποίησης του μέτρου). Από τον υπόλοιπο αριθμό των έργων μόλις 6 επενδυτικά σχέδια έχουν εγκριθεί με σύνολο υπογεγραμμένων συμβάσεων 283 εκατ. δρχ., ενώ τα υπόλοιπα επενδυτικά σχέδια βρίσκονται σε φάση δημοπράτησης με συνολικό ύψος προϋπολογισμού 1,3 δις δρχ. (αναμένεται η υπογραφή των συμβάσεων αυτών των έργων μέχρι τον Νοέμβριο του 1999).

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 5.348 χιλ. ECU ή 1,7 δις δρχ. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο 20% του συνολικού κόστους του μέτρου και στο 1,6 % του συνολικού κόστους του προγράμματος.

Η απορροφητικότητα του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι η χαμηλότερη μεταξύ διάφορων μέτρων του ΠΕΠ και φτάνει μόλις το 0,67% (αποτέλεσμα της καθυστέρησης δημιουργίας του ενδιαμέσου φορέα υλοποίησης του μέτρου).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 87,8% (η τιμή είναι υψηλή διότι αφορά την υλοποίηση μόνο 6 έργων για τα οποία έχουν υπογραφτεί συμβάσεις). Το αντίστοιχο ποσοστό την περίοδο 1994-1998 ήταν μόλις 3%, αφού όπως έχει αναφερθεί η έναρξη υλοποίησης των έργων του μέτρου άρχισε το πρώτο εξάμηνο του 1997.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου δεν μπορεί να υπολογιστεί, αφού δεν έχουμε την ολοκλήρωση κανενός έργου του μέτρου. Ο αντίστοιχος δείκτης για το σύνολο των έργων του μέτρου είναι -6,5 % (<0 Underbooking) δηλ. ο προϋπολογισμός των έργων του μέτρου υπολείπεται των αρχικών δεσμεύσεων κατά 114 εκατ. δρχ.

Οι επιπτώσεις του μέτρου για τις τοπικές επιχειρήσεις που θα εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες που τους δίνονται αναμένεται να είναι σημαντικές. Το μέτρο θα βοηθήσει στην ανάπτυξη και στον εκσυγχρονισμό των παραγωγικών τους διαδικασιών, στην αναβάθμιση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων.

Το μέτρο συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων του ΠΕΠ και πιο συγκεκριμένα στην υλοποίηση των στόχων για:

- σταδιακή μείωση του βαθμού εξάρτησης της οικονομίας από ένα κυρίαρχο κλάδο και την ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς,
- άρση της απομόνωσης της περιφέρειας.

**6.4.4 ΜΕΤΡΟ 103.004.004
ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ**

Στόχος του μέτρου 103.004.004 "Ιδιωτικές Επενδύσεις" είναι η αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων τόσο κατά κλάδο όσο και κατά νομό, η δημιουργία νέων θέσεων εξειδικευμένης εργασίας στην μεταποίηση και στην αξιοποίηση τομέων της περιφέρειας με συγκριτικό πλεονέκτημα (μάρμαρο, γούνα, μεταποίηση αγροτικών προϊόντων).

Στο μέτρο έχουν ενταχθεί 11 επενδυτικά σχέδια. Από αυτά τα επενδυτικά σχέδια έχουν ολοκληρωθεί 8 με συνολικό ύψος πληρωμών 3 δις δρχ. (αυτά τα έργα είναι και τα μοναδικά ολοκληρωμένα έργα του υποπρογράμματος), ενώ τα υπόλοιπα 3 επενδυτικά σχέδια είναι στη φάση της υλοποίησής τους με συνολικό ύψος συμβάσεων 440 εκατ. δρχ. Τα επενδυτικά αυτά σχέδια αφορούν επιχειρήσεις του δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 11.913 χιλ. ECU ή 3,9 δις δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 45,4 % του συνολικού κόστους του υποπρογράμματος, καθώς επίσης και στο 3,6 % του συνολικού κόστους του ΠΕΠ.

Η απορροφητικότητα του μέτρου είναι 81,8 % (πληρωμές 9.746 χιλ. ECU), σαφώς πιο βελτιωμένη από την αντίστοιχη απορροφητικότητα των προηγούμενων περιόδων που ήταν 74 % το 1994-1998 (πληρωμές 8.842 χιλ. ECU) και 57 % την περίοδο 1994-1997 (πληρωμές 6.801 χιλ. ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 93,6%, ποσοστό που είναι από τα υψηλότερα ανάμεσα στα μέτρα του προγράμματος. Το αντίστοιχο ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων ήταν την περίοδο 1994-1998 85,8%.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για το σύνολο των έργων του μέτρου παίρνει την τιμή 20,1 % (>0 *Overbooking*) δηλ. οι προϋπολογισμοί των έργων του μέτρου ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις των συγκεκριμένων έργων κατά 788,7 εκατ. δρχ.

Το μέτρο θα έχει θετικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των τοπικών επιχειρήσεων, στην αύξηση της απασχόλησης και στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος, ιδιαίτερα των στόχων για:

- αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής με την ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων για σταδιακή μείωση του βαθμού εξάρτησης της οικονομίας της περιφέρειας από ένα κυρίαρχο κλάδο και την ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς,
- άρση της απομόνωσης της περιφέρειας.

**6.5 ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 103.005
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΟΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

Στόχος του υποπρογράμματος 103.005 "Ενίσχυση των Δομών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης" είναι η ενίσχυση της αποκέντρωσης με την ίδρυση του θεσμού της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, η ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η αναβάθμιση της Περιφέρειας.

Το υποπρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις που έχουν σαν στόχο την ενίσχυση των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης ώστε να διαδραματίζουν ένα σημαντικότερο ρόλο στην αναπτυξιακή διαδικασία. Το υποπρόγραμμα αποτελείται από 3 μέτρα:

Μέτρο 1 Βασικές Υποδομές

Μέτρο 2 Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής

Μέτρο 3 Υποστήριξη Τοπικής Οικονομίας

Το υποπρόγραμμα περιλαμβάνει έργα που αφορούν την βελτίωση του εσωτερικού και διακοινοτικού δικτύου, την ανάδειξη και επαναχρησιμοποίηση κοινόχρηστων χώρων, την τακτοποίηση ζητημάτων χωροταξικού και πολεοδομικού χαρακτήρα, την ανάπτυξη των κοινωνικών υποδομών για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, την τουριστική αξιοποίηση, προστασία και ανάδειξη των ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων και χώρων, καθώς και έργα τοπικών δικτύων συνεργασίας των επιχειρήσεων και της προβολής, προώθησης των προϊόντων τους. Ο συνολικός αριθμός των έργων του

υποπρογράμματος είναι 167. Από αυτά τα έργα έχουν ολοκληρωθεί τα 70 με συνολικό ύψος πληρωμών τα 3,7 δις δρχ., 71 έργα βρίσκονται στη φάση της υλοποίησής τους με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 5,2 δις δρχ. και 26 έργα βρίσκονται στη φάση της δημοπράτησής τους και δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα με συνολικό προϋπολογισμό 1 δις δρχ. Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων αυτών έχει ως εξής:

Πίνακας 35.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Υποπρογράμματος 103.005 "Ενίσχυση Δομών τοπικής Αυτοδιοίκησης"

Νομός	Αριθμός έργων	Ολοκληρωμένα	Υλοποιούνται	Δεν άρχισαν
Γρεβενά	28	11	14	3
Καστοριά	27	15	10	2
Κοζάνη	73	25	36	12
Φλώρινα	39	19	11	9
Περιφέρεια	167	70	71	26

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα του υποπρογράμματος κατανέμονται σε όλους τους νομούς της περιφέρειας, με τον νομό Κοζάνης να συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο αριθμό των έργων αυτών (73 έργα πάνω από το 50% των συνολικών έργων του μέτρου).

Το συνολικό κόστος του υποπρογράμματος είναι 29.163 χιλ. ECU ή 9,6 δις δρχ. Τα ποσά αυτά αντιστοιχούν στο 9% των συνολικών δεσμεύσεων του προγράμματος. Η ποσοστιαία κατανομή των δεσμεύσεων μεταξύ των μέτρων του υποπρογράμματος έχει ως εξής: Μέτρο 1 «Βασικές Υποδομές» 40 % των δεσμεύσεων του υποπρογράμματος, Μέτρο 2 «Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής» 31% και τέλος, Μέτρο 3 «Υποστήριξη Τοπικής Οικονομίας» 29 % των δεσμεύσεων του υποπρογράμματος.

Η απορροφητικότητα του υποπρογράμματος για την περίοδο 1994-1999 φτάνει το 86,5 % (πληρωμές 25.253 χιλ. ECU). Ένα ποσοστό απορροφητικότητας αρκετά ικανοποιητικό δεδομένου ότι 71 έργα βρίσκονται στη φάση της υλοποίησής τους και δεν έχουν απορροφήσει έτσι το σύνολο των δεσμεύσεών τους. Το αντίστοιχο ποσοστό απορροφητικότητας την περίοδο 1994-1998 ήταν ιδιαίτερα χαμηλό και

έφτανε το 71% (πληρωμές 20.756 χιλ. ECU) και την περίοδο 1994-1997 ήταν 56,8 % (πληρωμές 16.579 χιλ ECU).

~~Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του υποπρογράμματος είναι 80%. Το ποσοστό αυτό είναι βελτιωμένο σε σχέση με αυτό της περιόδου 1994-1998 που το ποσοστό ήταν 76%. Το ποσοστό αυτό αναμένεται να βελτιωθεί σημαντικά αφού από το σύνολο των 71 έργων που βρίσκονται στη φάση της υλοποίησής τους αναμένονται να ολοκληρωθούν το αμέσως προσεχές διάστημα αρκετά από αυτά.~~

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του υποπρογράμματος είναι 8,29 (>0 *Overbooking*) δηλ. οι πληρωμές των ολοκληρωμένων έργων ξεπέρασαν τους προϋπολογισμούς τους κατά 286 εκατ. δρχ. Για το σύνολο των έργων του υποπρογράμματος ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* είναι 1,9 % (>0 *Overbooking*) δηλ. για το σύνολο των έργων του υποπρογράμματος ο προϋπολογισμός των έργων αυτών ξεπερνάει τις δεσμεύσεις των μέτρων αυτών κατά 184 εκατ. δρχ.

Το υποπρόγραμμα περιλαμβάνει έργα σημειακού χαρακτήρα και μικρού προϋπολογισμού και τα οποία σχετίζονται κατά κύριο λόγο με τη βελτίωση της τοπικής σημασίας υποδομών.

Τα έργα εξυπηρετούν τους στόχους του ΠΕΠ και πιο συγκεκριμένα τους στόχους για:

- προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής,
- αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής,
- άρση της απομόνωσης της περιφέρειας.

6.5.1 ΜΕΤΡΟ 103.005.001 ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Στόχος του μέτρου 103.005.001 "Βασικές Υποδομές" είναι η ταχύτερη, ασφαλέστερη και οικονομικότερη διακίνηση των επιβατών και των προϊόντων, καθώς και η ευκολότερη πρόσβαση των οικισμών της περιφέρειας.

Τα έργα που περιλαμβάνονται στο μέτρο αφορούν έργα δημοτικής, κοινοτικής και διακοινοτικής οδοποιίας (νέες χαράξεις, βελτιώσεις), ~~παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης (έργα οδοποιίας, αναπλάσεις χώρων και φυσικού περιβάλλοντος, πολεοδομικές μελέτες κ.α.). Τα έργα αυτά υποστηρίζουν τις τοπικές κοινωνίες και τις πρωτοβουλίες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ώστε να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής των κατοίκων των δήμων και των κοινοτήτων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Ο συνολικός αριθμός των έργων του μέτρου είναι 76. Από αυτά τα έργα 36 έχουν ολοκληρωθεί με συνολικό ύψος πληρωμών 1,8 δις δρχ., 25 έργα βρίσκονται στη φάση της υλοποίησής τους με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 2 δις δρχ. και 15 έργα δεν έχουν ξεκινήσει ακόμη με συνολικό ύψος προϋπολογισμού 619 εκατ. δρχ. Η περιφερειακή κατανομή των έργων έχει ως εξής:~~

Πίνακας 36.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.005.001 "Βασικές Υποδομές"

ΝΟΜΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΡΓΩΝ	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ	ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ	ΔΕΝ ΑΡΧΙΣΕ
ΓΡΕΒΕΝΑ	9	3	5	1
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	11	6	3	2
ΚΟΖΑΝΗ	32	15	11	6
ΦΛΩΡΙΝΑ	24	12	6	6

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα είναι κατανεμημένα σε όλους τους νομούς της περιφέρειας, με τον νομό Κοζάνης να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό αυτών των έργων.

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 11.663.000 ECU ή 3,6 δις δρχ. Οι δεσμεύσεις αυτές αντιστοιχούν στο 40% (το μεγαλύτερο μεταξύ των μέτρων του υποπρογράμματος) των δεσμεύσεων.

Το ποσοστό απορροφητικότητας του μέτρου είναι 92% (ένα από τα μεγαλύτερα μεταξύ των μέτρων του ΠΕΠ) με συνολικές πληρωμές 10.734 χιλ. ECU. Το ποσοστό αυτό είναι σαφώς πιο βελτιωμένο από το αντίστοιχο της περιόδου 1994-1998 που ήταν 75,8 % (πληρωμές 8.849 χιλ. ECU) και της περιόδου 1994-1997 που ήταν 60,1 % (πληρωμές 7.019 χιλ ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 77%, ποσοστό αρκετά ικανοποιητικό δεδομένου ότι δεν έχουν

δημοπρατηθεί - ξεκινήσει 15 έργα του προγράμματος, η έναρξη των εργασιών των έργων αυτών θα ωθήσει το ποσοστό σε υψηλότερα επίπεδα. Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων για την προηγούμενη περίοδο 1994-1998 ήταν επίσης 77 %, αλλά το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης αυτής της περιόδου αφορούσε μόνο 63 έργα.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι 7,72 % (>0 *Overbooking*) δηλ. το σύνολο των πληρωμών των ολοκληρωμένων έργων του προγράμματος ξεπέρασε τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών κατά 130 εκατ. δρχ. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* είναι 11,5 % (>0 *Overbooking*) δηλ. οι προϋπολογισμοί των έργων του μέτρου ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις κατά 443 εκατ. δρχ.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το μέτρο θα συμβάλλει στη διαμόρφωση και βελτίωση των απαραίτητων συνθηκών στις τοπικές κοινωνίες για την αναβάθμιση του επιπέδου ζωής, την ταχύτερη και ασφαλέστερη επικοινωνία και την διευκόλυνση γενικά της παραγωγικής και κοινωνικής δραστηριότητας των κατοίκων.

Το μέτρο επομένως συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του ΠΕΠ για:

- άρση της απομόνωσης των περιοχών της περιφέρειας,
- άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και την ενίσχυση των αγροτικών περιοχών της περιφέρειας,
- προστασία του περιβάλλοντος και βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιφέρειας.

6.5.2 ΜΕΤΡΟ 103.005.002

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Στόχος του μέτρου 103.005.002 "Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής" είναι:

- ❖ η ικανοποίηση των στοιχειωδών αναγκών ύδρευσης και αποχέτευσης στους Ο.Τ.Α.,
- ❖ η προστασία και η ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων,

- ❖ η μείωση των απωλειών και του κόστους από την ύδρευση (πότισμα χωραφιών),
- ❖ αναβάθμιση της ποιότητας του περιβάλλοντος,
- ❖ η μείωση της ρύπανσης στους φυσικούς και ιδιαίτερα στους υδάτινους πόρους,
- ❖ η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων,
- ❖ η προστασία των τουριστικών πόρων της περιφέρειας.

Τα έργα που περιλαμβάνονται στο μέτρο αφορούν κυρίως έργα ύδρευσης (δεξαμενές, υδρευτικές γεωτρήσεις), έργα αποχέτευσης (εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων), μελέτες διαχείρισης λυμάτων, καθώς και έργα διαχείρισης απορριμμάτων (νέοι χώροι υγειονομικής ταφής, εγκαταστάσεις αποκομιδής απορριμμάτων, εξοπλισμός αποκομιδής απορριμμάτων με απορριματοφόρα και κάδους). Ο συνολικός αριθμός αυτών των έργων είναι 38. Από αυτά τα έργα 18 έχουν ολοκληρωθεί με συνολικό ύψος πληρωμών 1,2 δις δρχ., 17 έργα βρίσκονται στη φάση υλοποίησής τους με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 1,6 δις δρχ., ενώ 3 έργα δεν έχουν δημοπρατηθεί-ξεκινήσει ακόμα με συνολικό ύψος προϋπολογισμού 52 εκατ. δρχ. Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων αυτών φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 37.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.005.002 "Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής"

ΝΟΜΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΡΓΩΝ	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ	ΥΛΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ	ΔΕΝ ΑΡΧΙΣΑΝ
ΓΡΕΒΕΝΑ	9	4	4	1
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	9	5	4	0
ΚΟΖΑΝΗ	14	6	7	0
ΦΛΩΡΙΝΑ	6	3	2	2
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	38	18	17	3

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα κατανέμονται στο σύνολο των νομών της περιφέρειας, με το νομό Κοζάνης να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό αυτών των έργων.

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 9.000 χιλ. ECU ή 2,9 δις δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 31 % του κόστους του μέτρου και στο 2,7 % του συνολικού κόστους του προγράμματος.

Το ποσοστό απορρόφησης του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 89,2 % (πληρωμές 8.033 χιλ. ECU) , ποσοστό αρκετά ικανοποιητικό. Το αντίστοιχο ποσοστό απορρόφησης την περίοδο 1994-1998 ήταν 70% (πληρωμές 6.310 χιλ. ECU), ποσοστό αρκετά χαμηλότερο. Την περίοδο 1994-1997 το ποσοστό απορρόφησης του μέτρου ήταν 55 % (πληρωμές 4.987 χιλ. ECU) .

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι για την περίοδο 1994-1999 89 % (ποσοστό αρκετά ικανοποιητικό), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό απορρόφησης την περίοδο 1994-1998 ήταν 82 %.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι (>0 *Overbooking*). Για τα 18 ολοκληρωμένα έργα του μέτρου πληρώθηκαν συνολικά 83,8 εκατ. δρχ., περισσότερα χρήματα από τον αρχικό προϋπολογισμό των έργων αυτών. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* είναι -7,4 % (<0 *Underbooking*) δηλ. ο προϋπολογισμός των έργων του μέτρου υπολείπεται των αρχικών δεσμεύσεων κατά 220,9 εκατ. δρχ.

Η ολοκλήρωση των έργων του μέτρου θα συμβάλλει στην βελτίωση των απαραίτητων συνθηκών στις τοπικές κοινωνίες για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής. Εξυπηρετούνται μέσω των στόχων του μέτρου οι αρχικοί στόχοι του ΠΕΠ για:

- προστασία του περιβάλλοντος και βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιφέρειας,
- άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και την ενίσχυση των αγροτικών περιοχών της περιφέρειας.

**6.5.3 ΜΕΤΡΟ 103.005.003
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

Στόχος του μέτρου 103.005.003 ~~Υποστήριξη της Τοπικής Οικονομίας~~ είναι:

- ❖ Η ανάδειξη και η προστασία των τουριστικών πόρων της περιφέρειας, η βελτίωση των παρεχομένων τουριστικών υπηρεσιών, η προώθηση νέων μορφών τουρισμού, η ενδυνάμωση του εσωτερικού και εξωτερικού τουρισμού και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- ❖ Η διάσωση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας ορισμένων αρχοντικών και η σωτηρία του σπάνιου λαογραφικού πλούτου.
- ❖ Η στήριξη των πολυάριθμων πολιτιστικών συλλόγων, κύριο έργο των οποίων είναι η διατήρηση και ανάδειξη των τοπικών ηθών και εθίμων, των παραδοσιακών χορών, της παραδοσιακής μουσικής και κατά συνέπεια η δημιουργική απασχόληση των νέων στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που έχουν επισημανθεί.
- ❖ Η αξιοποίηση των τοπικών παραγωγικών πόρων, η τόνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, η προώθηση της συνεργασίας των Ο.Τ.Α. και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Με βάση τους προαναφερόμενους στόχους, το μέτρο περιλαμβάνει έργα τα οποία αφορούν την τουριστική αξιοποίηση, προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών και ιστορικών μνημείων και χώρων, καθώς και έργα οργάνωσης τοπικών δικτύων συνεργασίας επιχειρήσεων και προβολής – προώθησης των προϊόντων τους. Ο συνολικός αριθμός των έργων αυτών είναι 53. Από αυτά τα έργα, τα 16 έχουν ολοκληρωθεί με συνολικό ύψος πληρωμών 689,6 εκατ. δρχ., 29 βρίσκονται στη φάση της υλοποίησής τους με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 1,5 δις δρχ. και 8 έργα δεν έχουν δημοπρατηθεί-ξεκινήσει ακόμα με συνολικό ύψος προϋπολογισμού 388 εκατ. δρχ. Η περιφερειακή κατανομή των έργων αυτών έχει ως εξής:

Πίνακας 38.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.005.003 "Υποστήριξη Τοπικής Οικονομίας"

ΝΟΜΟΣ	ΕΡΓΑ	ΘΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ	ΥΛΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ	ΔΕΝ ΑΡΧΙΣΑΝ
ΓΡΕΒΕΝΑ	10	4	5	1
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	7	4	3	0
ΚΟΖΑΝΗ	28	4	18	6
ΦΛΩΡΙΝΑ	8	4	3	1
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	53	16	29	8

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Τα έργα κατανέμονται και στους 3 νομούς της περιφέρειας, με τον μεγαλύτερο αριθμό αυτών των έργων να συγκεντρώνεται στην Κοζάνη (πάνω από 50%).

Το συνολικό κόστος του μέτρου ανέρχεται σε 8.500 χιλ. ECU ή 2,8 δις δρχ. Το κόστος αυτό αντιστοιχεί στο 29 % του συνολικού κόστους του μέτρου και στο 2,6% του συνολικού κόστους του προγράμματος.

Το ποσοστό απορροφητικότητας για την περίοδο 1994-1999 είναι 76,3 % (πληρωμές 6.486 χιλ. ECU). Το ποσοστό αυτό είναι βελτιωμένο σε σχέση με αυτό των προηγούμενων περιόδων που ήταν 65,8 % (πληρωμές 5.597 χιλ. ECU) την περίοδο 1994-1998 και 53,8 % (πληρωμές 4.573 χιλ. ECU) για την περίοδο 1994-1997.

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 75%. Το ποσοστό είναι βελτιωμένο σε σχέση με αυτό της περιόδου 1994-1998 που ήταν 70 % και αφορούσε μόνο 50 έργα (3 έργα λιγότερα).

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου είναι 11,58 % (>0 *Overbooking*), δηλαδή οι πληρωμές των ολοκληρωμένων έργων του μέτρου ξεπέρασαν τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών κατά 71,5 εκατ. δρχ. Ο αντίστοιχος δείκτης για το σύνολο των έργων του μέτρου είναι 1,9 % (>0 *Overbooking*) δηλ. οι προϋπολογισμοί των έργων του μέτρου ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις κατά 184 εκατ. δρχ..

Αν και το μέτρο περιλαμβάνει στους αρχικούς του σχεδιασμούς έργα δημιουργίας δικτύων συνεργασίας των επιχειρήσεων και προβολής-προώθησης των προϊόντων τους, ωστόσο τέτοια έργα τελικά δεν

περιλήφθηκαν στο μέτρο. Έτσι αναμένεται ότι οι αρχικοί στόχοι του μέτρου, όπως αυτοί έχουν προαναφερθεί θα υλοποιηθούν, εκτός από τον στόχο που αφορούσε τις τοπικές επιχειρήσεις.

Με το μέτρο αυτό υλοποιούνται οι στόχοι του ΠΕΠ και πιο συγκεκριμένα οι στόχοι για:

- προστασία του περιβάλλοντος και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιφέρειας,
- άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

6.6 ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 103.006 ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Βασικοί στόχοι του υποπρογράμματος 103.006 "Αξιοποίησης Ανθρώπινου Δυναμικού" είναι:

- η διευκόλυνση της προσαρμογής των εργαζομένων στις μεταβολές της βιομηχανίας και στην εξέλιξη των συστημάτων παραγωγής,
- η επαγγελματική ένταξη και αποκατάσταση ατόμων που ανήκουν σε κατηγορίες ανέργων μακράς διάρκειας, καθώς και ατόμων που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό από την αγορά εργασίας,
- η βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των ενεργειών ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού,
- η βελτίωση του συστήματος υλοποίησης προγραμμάτων κατάρτισης.

Το υποπρόγραμμα αποτελείται συνολικά από τέσσερα μέτρα:

Μέτρο 1 Υποδομές εκπαίδευσης

Μέτρο 2 Δομές συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης

Μέτρο 3 Ενέργειες συνεχιζόμενης κατάρτισης για ανέργους

Μέτρο 4 Ενέργειες καταπολέμησης του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας.

*Το Μέτρο 2 είναι μέχρι σήμερα ανενεργό.

Το συνολικό κόστος του υποπρογράμματος είναι 40.211 χιλ. ECU ή 13,2 δις δρχ. Οι δεσμεύσεις αυτές αντιστοιχούν στο 12,3% των συνολικών δεσμεύσεων του προγράμματος. Η κατανομή των δεσμεύσεων αυτών ανά μέτρο έχει ως εξής: στο Μέτρο 1 κατευθύνεται το 72,2 % των δεσμεύσεων του υποπρογράμματος ή 28.894 χιλ. ECU, το Μέτρο 2 είναι ανενεργό και οι δεσμεύσεις του έχουν μεταφερθεί σε άλλα μέτρα, στο Μέτρο 3 κατευθύνεται το 26,4% των δεσμεύσεων του υποπρογράμματος ή 10,617 χιλ. ECU, στο Μέτρο 4 κατευθύνεται το 1,7% των δεσμεύσεων ή 700 χιλ. ECU. Το Μέτρο 1 «Υποδομές Εκπαίδευσης» απορροφά το μεγαλύτερο μέρος των πόρων, ενώ σε μεγάλη απόσταση από άποψη πόρων βρίσκονται τα υπόλοιπα μέτρα.

Τα έργα που περιλαμβάνονται στο υποπρόγραμμα αφορούν σχολικά κτίρια και υποδομές για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τα ΤΕΙ, καθώς και προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης. Ο συνολικός αριθμός των έργων αυτών είναι 340. Από τα έργα αυτά έχουν ολοκληρωθεί 109 με συνολικό ύψος πληρωμών 4,5 δις δρχ., 99 έργα βρίσκονται στη φάση της υλοποίησής τους με σύνολο υπογεγραμμένων συμβάσεων 6,6 δις δρχ. και 132 δεν έχουν αρχίσει ακόμα με συνολικό ύψος προϋπολογισμού τους 2,6 δις δρχ. Η κατανομή των έργων αυτών ανά μέτρο έχει ως εξής:

Πίνακας 39.

Κατανομή των έργων του υποπρογράμματος 103.006 "Αξιοποίηση Ανθρώπινου Δυναμικού" ανά μέτρο

	Σύνολο Έργων	Ολοκληρωμένα	Υλοποιούνται	Δεν αρχίζουν
Μέτρο 1	55	19	25	11
Μέτρο 3	284	90	74	120
Μέτρο 4	1	0	0	1
Υποπρόγραμμα	340	109	99	132

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Η συνολική απορροφητικότητα του υποπρογράμματος είναι για το 1994-1999 64,4 % (πληρωμές 25.903 χιλ. ECU). Ποσοστό σαφώς πιο βελτιωμένο από το αντίστοιχο της περιόδου 1994-1998 που ήταν 51,8 % (πληρωμές 20.858 χιλ. ECU) και της περιόδου 1994-1997 που ήταν 40,5 % (πληρωμές 16.296 χιλ. ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 67,7 %. Το ποσοστό αυτό είναι βελτιωμένο σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό την περίοδο 1994-1998 που ήταν 55,7 %.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα έργα του υποπρογράμματος είναι -16,49 % (<0 Underbooking). Για τα ολοκληρωμένα έργα του υποπρογράμματος πληρώθηκαν 1 δις δρχ. λιγότερα χρήματα από τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών. Για το σύνολο των έργων του υποπρογράμματος ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* είναι 8,9 % (>0 Overbooking) δηλ. οι προϋπολογισμοί των έργων του υποπρογράμματος ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις τους κατά 1,1 δις δρχ.

Το υποπρόγραμμα συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του ΠΕΠ και πιο συγκεκριμένα των στόχων για:

- άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων,
- βελτίωση της ποιότητας ζωής,
- η ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης και σε άλλους τομείς.

6.6.1 ΜΕΤΡΟ 103.006.001 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στόχος του μέτρου 103.006.001 "Υποδομές Εκπαίδευσης" είναι η καλύτερη λειτουργία των σχολείων της περιοχής και η αναβάθμιση του επιπέδου εκπαίδευσης στην περιοχή.

Το μέτρο περιλαμβάνει έργα όπως: την κατασκευή νέων και τη συντήρηση και επέκταση των υφιστάμενων κτιριακών σχολικών συγκροτημάτων (ΑΕΙ, ΤΕΙ, σχολικά συγκροτήματα, ΤΕΛ-ΤΕΣ, Γυμνάσια), καθώς και αιθουσών πολλαπλών χρηστών στους νομούς Κοζάνης, Καστοριάς και Φλώρινας. Ο συνολικός αριθμός αυτών των έργων είναι 55. Από αυτά τα έργα 19 έχουν ολοκληρωθεί με συνολικό ύψος πληρωμών 3,5 δις δρχ., 25 βρίσκονται στη φάση της υλοποίησής τους με συνολικό ύψος υπογεγραμμένων συμβάσεων 5,3 δις δρχ. και 11 έργα δεν έχουν δημοπρατηθεί-ξεκινήσει ακόμα με συνολικό ύψος προϋπολογισμού 1,3 δις δρχ. Η διανομαρχιακή κατανομή των έργων έχει ως εξής:

Πίνακας 40.

Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.006.001 "Υποδομές Εκπαίδευσης"

ΝΟΜΟΣ	ΕΡΓΑ	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΑΝ	ΥΛΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ	ΔΕΝ ΑΡΧΙΣΑΝ
ΓΡΕΒΕΝΑ	3	0	2	1
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	22	9	11	2
ΚΟΖΑΝΗ	25	8	10	7
ΦΛΩΡΙΝΑ	5	2	2	1
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	55	19	25	11

Πηγή: Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Οκτώβριος 1999

Το σύνολο των έργων του μέτρου εκτελούνται στον νομό Καστοριάς και Κοζάνης (47 έργα από τα 55 έργα του μέτρου).

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 28.894 χιλ. ECU ή 9,5 δις δρχ. Οι δεσμεύσεις αυτές αντιστοιχούν στο 71,9 % των δεσμεύσεων του υποπρογράμματος και στο 8,8 % των δεσμεύσεων του ΠΕΠ.

Το ποσοστό απορρόφησης του μέτρου είναι 66,6% (πληρωμές 1.417 χιλ. ECU), ποσοστό το οποίο είναι λίγο μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της περιόδου 1994-1998 που ήταν 64% (πληρωμές 1.351 χιλ. ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του μέτρου είναι 68,5%. Σύγκριση με το αντίστοιχο ποσοστό της περιόδου 1994-1998 δεν μπορεί να γίνει γιατί το δεύτερο αφορά την φυσική ολοκλήρωση 36 έργων.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για το σύνολο των ολοκληρωμένων έργων του μέτρου είναι 3,56 % (>0 *Overbooking*). Οι πληρωμές των ολοκληρωμένων έργων ξεπέρασαν τους αρχικούς προϋπολογισμούς των έργων αυτών κατά 121 εκατ. δρχ. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* είναι 8,1 % (>0 *Overbooking*) δηλ. οι προϋπολογισμοί των έργων του μέτρου ξεπερνούν τις αρχικές δεσμεύσεις κατά 773 εκατ. δρχ..

Με την ολοκλήρωση των έργων του μέτρου αναμένεται η λειτουργία όλων των σχολείων της περιφέρειας σε πρωινή βάρδια. Οι νέες αίθουσες και τα σχολικά κτίρια αναμένεται να βελτιώσουν τις συνθήκες λειτουργίας του συστήματος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι πολλές από τις νέες αίθουσες και

κτίρια βρίσκονται εκτός των αστικών περιοχών, αναμένεται να συμβάλλουν στη συγκράτηση του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών. Επίσης, μέσω των έργων αυτών αναβαθμίζεται το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών των σπουδαστών του ΤΕΙ Κοζάνης και του παιδαγωγικού τμήματος του Πανεπιστημίου Φλώρινας.

Το μέτρο συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του ΠΕΠ και πιο συγκεκριμένα στην επίτευξη των στόχων για:

- άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων (δημιουργούνται συνθήκες παραμονής των οικογενειών των μαθητών στις περιοχές εργασίας και διαμονής),
- βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσω της ανάπτυξης των κοινωνικών υποδομών.

6.6.2 ΜΕΤΡΟ 103.006.002

ΔΟΜΕΣ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Στόχος του μέτρου 103.006.002 "Δομές Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης" ήταν η δημιουργία των απαραίτητων δομών για τη βελτιστοποίηση του συστήματος κατάρτισης.

Το μέτρο είναι ανενεργό και οι δεσμεύσεις του μεταφέρθηκαν σε άλλα μέτρα.

6.6.3 ΜΕΤΡΟ 103.006.003

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΕΡΓΩΝ

Στόχος του μέτρου 103.006.003 "Ενέργειες Συνεχιζόμενης Κατάρτισης Ανέργων" είναι:

- ❖ η προσφορά υψηλού επιπέδου τεχνογνωσίας σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα στα διάφορα γεωγραφικά σημεία της περιφέρειας, ενταγμένα πάντοτε σε μηνύματα της αγοράς εργασίας και στις νέες ανάγκες,

- ❖ η κάλυψη του χάσματος μεταξύ της τακτικής εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας,
- ~~❖ η αύξηση των ενεργειών απασχόλησης του άνεργου δυναμικού και η βελτίωση της πρόσβασής τους στην απασχόληση,~~
- ~~❖ η μακροχρόνια αντιμετώπιση των αναγκών συνεχιζόμενης κατάρτισης.~~

Το μέτρο περιλαμβάνει διάφορα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης που ο συνολικός αριθμός τους φτάνει τα 284. Από αυτά τα προγράμματα κατάρτισης 90 έχουν ολοκληρωθεί με σύνολο πληρωμών 966,2 εκατ. δρχ., 74 βρίσκονται στη φάση της υλοποίησής τους με σύνολο υπογεγραμμένων συμβάσεων 1,3 δις δρχ. και 120 δεν άρχισαν ακόμα με σύνολο προϋπολογισμού αυτών των προγραμμάτων 1 δις δρχ.

Το συνολικό κόστος του μέτρου είναι 10.617 χιλ. ECU ή 3,5 δις δρχ. Οι δεσμεύσεις αυτές αντιστοιχούν στο 26,4 % των δεσμεύσεων του υποπρογράμματος και στο 3,2 % των συνολικών δεσμεύσεων του ΠΕΠ.

Το ποσοστό απορροφητικότητας του μέτρου για την περίοδο 1994-1999 είναι 49,6 % (πληρωμές 5.272 χιλ. ECU), ποσοστό ιδιαίτερα χαμηλό λόγω των καθυστερήσεων που παρατηρούνται για την έναρξη των 120 προγραμμάτων. Το ποσοστό αυτό για τις περιόδους 1994-1998 και 1994-1997 ήταν 29,8% (πληρωμές 3.165 χιλ. ECU).

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των προγραμμάτων κατάρτισης του μέτρου είναι 69,9 %. Το ποσοστό αυτό είναι αρκετά ικανοποιητικό δεδομένου ότι αρκετά έργα δεν έχουν αρχίσει ακόμα. Το αντίστοιχο ποσοστό την περίοδο 1994-1998 (και το οποίο αφορούσε 168 προγράμματα κατάρτισης) ήταν μόλις 51,8%.

Ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* για τα ολοκληρωμένα προγράμματα κατάρτισης είναι -40,98 % (<0 Underbooking). Για τα ολοκληρωμένα έργα του μέτρου πληρώθηκαν λιγότερα χρήματα από τον αρχικό προϋπολογισμό αυτών. Το ποσό αυτό είναι 1,2 δις δρχ. Για το σύνολο των έργων του μέτρου ο δείκτης *Overbooking-Underbooking* είναι -20,1 % (<0 Underbooking) δηλ. οι προϋπολογισμοί των έργων του μέτρου υπολείπονται των αρχικών τους δεσμεύσεων κατά 703,6 εκατ. δρχ..

Το μέτρο αναμένεται να συμβάλλει σημαντικά στην καταπολέμηση της ανεργίας στην περιφέρεια και στην επίτευξη έτσι των στόχων του προγράμματος για βελτίωση της απασχόλησης, της αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού της περιφέρειας και στην άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

**6.6.4 ΜΕΤΡΟ 103.006.004
ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΤΑΘΕΛΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

Στόχος του μέτρου 103.006.004 είναι η αύξηση του ποσοστού του εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού της περιφέρειας, η αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης του άνεργου ή ανειδίκευτου δυναμικού και η βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση των ομάδων που έχουν χαρακτηριστικά κοινωνικού αποκλεισμού.

Το μέτρο δεν έχει εξειδικευθεί ακόμα σε ενέργειες-έργα και παραμένει ανενεργό. Η μη-υλοποίηση του μέτρου θα αποδυναμώσει ακόμα περισσότερο τα οξυμένα προβλήματα της ανεργίας που αντιμετωπίζει η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Οι ανάγκες για κατάρτιση των ανέργων και των άλλων κατηγοριών του πληθυσμού που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό (άτομα με ειδικές ανάγκες) είναι μεγάλες για την περιφέρεια και η μη-υλοποίηση του μέτρου είναι ταφόπλακα σε όποιες προσπάθειες προς την κατεύθυνση της επίλυσης των προβλημάτων.

**6.7 ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 103.007
ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ**

Το υποπρόγραμμα αφορά την στήριξη-παρακολούθηση-προβολή των έργων και των δράσεων του Ε.Τ.Π.Α. και Ε.Γ.Τ.Π.Ε., καθώς και την στήριξη-παρακολούθηση-δημοσιότητα των προγραμμάτων του Ε.Κ.Τ.. Το υποπρόγραμμα αποτελείται από τρία μέτρα τα οποία αφορούν και τα προαναφερόμενα διαρθρωτικά ταμεία.

Το συνολικό κόστος του υποπρογράμματος είναι 2.947 χιλ ECU. Το κόστος αυτό κατανέμεται μεταξύ των μέτρων ως εξής: Στήριξη Ε.Τ.Π.Α 2.127 χιλ ECU, Στήριξη Ε.Κ.Τ 420 χιλ ECU και Στήριξη Ε.Γ.Τ.Π.Ε. 400 χιλ ECU.

Η συνολική απορροφητικότητα του υποπρογράμματος είναι 52,39%. Η απορροφητικότητα μεταξύ των τριών μέτρων του υποπρογράμματος έχει ως εξής: Στήριξη Ε.Τ.Π.Α απορροφητικότητα 66,6 %, Στήριξη Ε.Κ.Τ απορροφητικότητα 21,5% και Στήριξη Ε.Γ.Τ.Π.Ε. απορροφητικότητα 9,1 %.

Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των ενεργειών του υποπρογράμματος ανά μέτρο έχει ως εξής: Στήριξη Ε.Τ.Π.Α ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των ενεργειών 85 %, Στήριξη Ε.Κ.Τ ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των ενεργειών 15 % και Στήριξη Ε.Γ.Τ.Π.Ε. ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των ενεργειών μόλις 10 %.

Το υποπρόγραμμα έχει την ιδιαιτερότητα ότι παρά την μικρή χρηματοοικονομική βαρύτητα που παρουσιάζει (0,8 % του συνολικού προϋπολογισμού του προγράμματος), οι δράσεις που περιλαμβάνει μπορούν να επηρεάσουν άμεσα την πορεία υλοποίησης του Π.Ε.Π. Περιλαμβάνει δράσεις που μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στη βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων από την ολοκληρωμένη δράση όλων των ταμείων.

6.8 ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 103.008 ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΩΝ Α' ΚΠΣ

Το υποπρόγραμμα 103.008 "Ολοκλήρωση Έργων Α' ΚΠΣ" αφορά, όπως άλλωστε το υποδηλώνει και ο τίτλος του, την ολοκλήρωση έργων από το Α' ΚΠΣ.

Το υποπρόγραμμα αποτελείται από ένα μέτρο στο οποίο περιλαμβάνονται συνολικά 52 έργα. Ο συνολικός προϋπολογισμός του υποπρογράμματος είναι 8.470 χιλ ECU.

Το υποπρόγραμμα έχει ολοκληρωθεί και η απορροφητικότητα του έφτασε το 100 %.

**6.9 ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 103.009
ΤΟΠΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (Τ.Σ.Α.) ΝΟΜΟΥ
ΚΟΖΑΝΗΣ- ΝΟΜΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ**

Το Τοπικό Σύμφωνο Απασχόλησης Ν.Κοζάνης-Ν.Φλώρινας, εντάχθηκε στο ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας τον Ιούνιο και Ιούλιο του 1998.

Το υποπρόγραμμα αποτελείται από τρία μέτρα:

Μέτρο 1 Ενέργειες Ε.Τ.Π.Α.

Μέτρο 2 Ενέργειες Ε.Γ.Τ.Π.Ε.

Μέτρο 3 Ενέργειες Ε.Κ.Τ.

Στο υποπρόγραμμα έχουν καταρχήν ενταχθεί 13 ενέργειες από τον νομό Κοζάνης και 8 ενέργειες από τον νομό Φλώρινας. από αυτές τις ενέργειες παρουσιάζουν ετοιμότητα τέσσερις ενέργειες στον νομό Κοζάνης και δυο ενέργειες στον νομό Φλώρινας.

Οι ενέργειες αυτές αφορούν για τον νομό Κοζάνης:

- δημιουργία συνεταιρισμού αρωματικών φυτών
- δίκτυο ανάπτυξης βιβλίου. Μέσω αυτής της ενέργειας επιδιώκεται η ηλεκτρονική διαχείριση όλων των βιβλιοθηκών και η διασύνδεση τους, η ένταξη στο δίκτυο και εξειδικευμένων βιβλιοθηκών, οργάνωση εκθέσεων βιβλίου και προώθηση τοπικών εκδόσεων μέσω των βιβλιοθηκών και η δημιουργία κάρτας μέλους δικτύου δανειστικών βιβλιοθηκών

Οι αντίστοιχες ενέργειες για τον νομό Φλώρινας αφορούν:

- την δημιουργία κέντρου τυποποίησης-επεξεργασίας-προώθησης τοπικών αγροτικών προϊόντων
- δημιουργία γραφείου για το συντονισμό των δραστηριοτήτων στον τομέα του τουρισμού

Μέχρι σήμερα δεν υπήρξε εξέλιξη στην ανάπτυξη του Τ.Σ.Α. Η τοπική κοινωνία δεν κατανόησε την αναγκαιότητα και την σπουδαιότητα της εφαρμογής του. Οι κοινωνικοί εταίροι δεν συντονίζουν τις δράσεις τους και τις προτεραιότητες τους. Οι κεντρικοί φορείς δεν τροποποίησαν το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο ώστε να υποκινήσουν και να ενεργοποιήσουν την εφαρμογή του Τ.Σ.Α. Σχετικά με τα προγράμματα κατάρτισης του Τ.Σ.Α., σύμφωνα με απόφαση του Υπουργείου Εργασίας, θα υλοποιηθούν με ανάθεση στα νομαρχιακά Κ.Ε.Κ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ

7.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΟΜΕΛΙΩΣΗ

Η μέθοδος ανάλυσης της διακύμανσης⁹ κατά ένα παράγοντα είναι μερική περίπτωση του γραμμικού υποδείγματος. Χρησιμοποιείται όταν οι ερμηνευτικές μεταβλητές είναι διακριτές (δεν μετρώνται σε αριθμητική κλίμακα). Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την εφαρμογή της ανάλυσης της διακύμανσης είναι ανάλογα με εκείνα της γραμμικής παλινδρόμησης. Ελέγχεται δηλαδή ο έλεγχος της ύπαρξης επίδρασης ενός παράγοντα στο φαινόμενο που ερευνάται. Αυτός ο παράγοντας/ερμηνευτική μεταβλητή αναπαριστάται από διακριτή μεταβλητή και για αυτό το λόγο είναι αδύνατη η χρήση της γραμμικής παλινδρόμησης.

Στο υπόδειγμα του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας θα πραγματοποιηθούν δυο αναλύσεις προκειμένου να εξεταστεί:

1. Η επίδραση των κατηγοριών των φορέων υλοποίησης των έργων στην υλοποίηση του φυσικού αντικειμένου των έργων του ΠΕΠ
2. Η επίδραση του χωρικού παράγοντα δηλαδή η χωρική κατανομή των έργων στην υλοποίηση το φυσικού αντικειμένου των έργων του ΠΕΠ

Η κατηγορία του φορέα στην πρώτη ανάλυση και ο νομός στην δεύτερη ανάλυση είναι οι ερμηνευτικοί παράγοντες των αναλύσεων. Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων (όπως δίνονται από τον σύμβουλο διαχείρισης) αποτελούν τις ερμηνευμένες μεταβλητές του υποδείγματος. Με αυτόν τον τρόπο ελέγχουμε την ύπαρξη ή όχι ισομερούς κατανομής των έργων μεταξύ των φορέων και των τεσσάρων νομών της περιφέρειας. Έτσι με έμμεσο τρόπο ελέγχουμε την αποτελεσματικότητα της υλοποίησης του προγράμματος ανά φορέα και νομό.

Η ανάλυση διακύμανσης προϋποθέτει ότι οι ερμηνευμένες μεταβλητές πρέπει να είναι ανεξάρτητες τυχαίες μεταβλητές που

⁹ Βλέπε Η. Σιδηρόπουλος- Κ. Ράνος, σημειώσεις "Εφαρμογή και αξιολόγηση σχεδίων περιφερειακής ανάπτυξης", Αθήνα 1992

ακολουθούν την κανονική κατανομή με διάφορες μέσες τιμές και κανονική διακύμανση. Αν θεωρήσουμε ότι ο παράγων διαφορισμού- στο συγκεκριμένο υπόδειγμα η κατηγορία του φορέα ή η χωρική διαίρεση σε νομούς- συμβολίζεται με A και οι υποδιαίρεσεις του με A_1, A_2, \dots, A_n και τα αποτελέσματα αυτής της διαφοροποίησης με Y_{ij} , τότε καταρτίζουμε έναν πίνακα της μορφής:

	A_1	A_2	...	A_n
Y_{11}	Y_{11}	Y_{21}	...	Y_{1n}
Y_{12}	Y_{12}	Y_{22}	...	Y_{2n}
...
Y_{1m}	Y_{1m}	Y_{2m}	...	Y_{nm}

Μαθηματικά το υπόδειγμα εκφράζεται:

$$Y_{ij} = M_i + U_{ij}$$

Όπου, M_i είναι ο μέσος της εξαρτημένης μεταβλητής στην κάθε κατηγορία της ερμηνευτικής και U_{ij} είναι ο τυχαίος όρος που ακολουθεί προφανώς την κανονική κατανομή. Επιπλέον, αν τα στοιχεία του παράγοντα A αποτελούν το στατιστικό πληθυσμό, τότε το υπόδειγμα καλείται υπόδειγμα ανάλυσης της διακύμανσης σταθερών επιδράσεων. Έτσι σύμφωνα με τα παραπάνω τα συγκεκριμένα υποδείγματα για την Δυτική Μακεδονία είναι υποδείγματα σταθερών επιδράσεων, καθώς τόσο στην πρώτη ανάλυση οι 3 κατηγορίες των φορέων (κεντρικός, περιφερειακός, τοπικός) απαρτίζουν όλους τους φορείς, όσο και στην δεύτερη ανάλυση και οι 4 νομοί απαρτίζουν τον πληθυσμό των νομών της Δυτικής Μακεδονίας.

Με το υπόδειγμα ανάλυσης της διακύμανσης αποσκοπείται ο έλεγχος της υπόθεσης ότι δεν υπάρχει επίδραση, αντίθετα με την υπόθεση ότι υπάρχει επίδραση του παράγοντα A στα αποτελέσματα του υπό έρευνα φαινομένου. Με λίγα λόγια ερευνούμε αν οι μέσοι όροι των περιπτώσεων που εμπίπτουν στις κατηγορίες του ερμηνευτικού παράγοντα A_1, A_2, \dots, A_n διαφέρουν στατιστικά μεταξύ τους. Η διαφορά αυτή σημαίνει ότι το φαινόμενο ακολουθεί διαφορετική κατανομή στην κάθε κατηγορία και συνεπώς ο ερμηνευτικός παράγων επιδρά επάνω του. Τέλος ο στατιστικός έλεγχος αυτής της υπόθεσης γίνεται με τη χρήση της κατανομής F . Οι

θεωρητικές τιμές αυτής της κατανομής δίνονται από στατιστικούς πίνακες.

~~Ακολουθεί η ανάλυση τόσο σε επίπεδο νομού όσο και σε επίπεδο~~
φορέα.

7.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΑ ΝΟΜΟ

Με την εφαρμογή της ανάλυσης διακύμανσης ελέγχεται η υπόθεση H_0 ότι οι μέσοι προέρχονται από τον ίδιο πληθυσμό (δηλ. έχουμε μια ομοιομορφία όσον αφορά την επίδραση του χωρικού παράγοντα πάνω στην φυσική υλοποίηση των έργων του ΠΕΠ, έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης H_1 ότι οι μέσοι προέρχονται από διαφορετικούς πληθυσμούς (η φυσική υλοποίηση των έργων του προγράμματος επηρεάζεται από τον χωρικό παράγοντα).

Ο πίνακας ανάλυσης διακύμανσης είναι:

Πηγή μεταβλητότητας	Άθροισμα τετραγώνων	Μέσος όρος τετραγώνων	F-ratio
Μεταξύ των νομών	15578,842	5192,947	3,905
Εντός των νομών	784688,931	1329,981	
Περιφέρεια	800267,773		

Νομός	Αριθμός έργων	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση
Γρεβενά	138	72,9565	38,4679
Καστοριά	151	84,4040	30,4003
Κοζάνη	197	74,9036	37,8424
Φλώρινα	108	70,3889	38,9886
Περιφέρεια	594	76,0455	36,7359

Νομός	Ελάχιστο	Μέγιστο	CV (coefficient of variation)
Γρεβενά	0	100	0,527272
Καστοριά	0	100	0,360176
Κοζάνη	0	100	0,505215
Φλώρινα	0	100	0,553903
Περιφέρεια	0	100	0,483078

Το στατιστικό F που υπολογίζεται (3,905) είναι μεγαλύτερο από την θεωρητική τιμή που δίνουν οι πίνακες (2,62-5 % διάστημα εμπιστοσύνης) επομένως απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση H_0 ότι έχουμε μια ομοιομορφία όσον αφορά την επίδραση του χωρικού παράγοντα στην φυσική ολοκλήρωση των έργων του ΠΕΠ. Γίνεται δεκτή η εναλλακτική υπόθεση H_1 ότι ο χωρικός παράγοντας επιδρά στην φυσική υλοποίηση των έργων του προγράμματος, δηλαδή μεταξύ των νομών της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας υπάρχει διαφορά όσον αφορά την υλοποίηση των έργων του ΠΕΠ. Από τον παραπάνω πίνακα ανάλυσης διακύμανσης παρατηρούμαι ότι οι μέσοι όροι υλοποίησης των έργων του ΠΕΠ διαφέρουν από νομό σε νομό. Έτσι ο νομός Καστοριάς παρουσιάζει τον μεγαλύτερο μέσο όρο φυσικής υλοποίησης των έργων του ΠΕΠ και είναι 84,4 % που είναι και μεγαλύτερος από τον μέσο όρο της περιφέρειας (76,04 %). Τον χαμηλότερο μέσο όρο φυσικής υλοποίησης έργων παρουσιάζει ο νομός Φλώρινας 70,38 %. Ο συντελεστής διακύμανσης CV (coefficient of variation) που υπολογίζεται με την διαίρεση της τυπικής απόκλισης και του μέσου όρου, είναι αρκετά υψηλός για όλους τους νομούς της περιφέρειας. Αυτό σημαίνει ότι η φυσική υλοποίηση των έργων μέσα σε κάθε νομό δεν είναι ομοιόμορφη και παρουσιάζονται σημαντικές αποκλίσεις.

7.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΑ ΦΟΡΕΑ

Με την εφαρμογή της ανάλυσης διακύμανσης ελέγχεται η υπόθεση H_0 ότι οι μέσοι προέρχονται από τον ίδιο πληθυσμό (δηλ. έχουμε μια ομοιομορφία όσον αφορά την επίδραση των φορέων πάνω στην φυσική υλοποίηση των έργων του ΠΕΠ, έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης H_1 ότι οι μέσοι προέρχονται από διαφορετικούς πληθυσμούς (η φυσική υλοποίηση των έργων του προγράμματος επηρεάζεται από τους φορείς υλοποίησης των έργων. Οι κατηγορίες των φορέων που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση είναι: οι κεντρικοί (υπουργεία κ.α.), οι περιφερειακοί (νομαρχίες, υπηρεσίες νομαρχίας) και τοπικοί (ΟΤΑ, ιδιώτες, επιμελητήρια κ.α.).

Ο πίνακας ανάλυσης διακύμανσης είναι:

Πηγή μεταβλητότητας	Άθροισμα τετραγώνων	Μέσος όρος τετραγώνων	F-ratio
Μεταξύ των φορέων	3119,140	1339,570	1,173
Εντός των φορέων	807028,646	1329,536	
Περιφέρεια	810147,785		

Νομός	Αριθμός έργων	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση
Κεντρικός	28	67,0714	32,6326
Περιφερειακός	334	77,5629	35,5714
Τοπικός	248	75,3831	38,0137
Περιφέρεια	610	76,1951	36,4732

Νομός	Ελάχιστο	Μέγιστο	CV (coefficient of variation)
Κεντρικός	0	100	0,486535
Περιφερειακός	0	100	0,458614
Τοπικός	0	100	0,504274
Περιφέρεια	0	100	0,478682

Το στατιστικό F που υπολογίζεται (1,173) είναι μεγαλύτερο από την θεωρητική τιμή που δίνουν οι πίνακες (2,62-5 % διάστημα εμπιστοσύνης) επομένως απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση H_0 ότι έχουμε μια ομοιομορφία όσον αφορά την επίδραση των φορέων υλοποίησης στην φυσική ολοκλήρωση των έργων του ΠΕΠ. Γίνεται δεκτή η εναλλακτική υπόθεση H_1 ότι ο φορέας επιδρά στην φυσική υλοποίηση των έργων του προγράμματος, δηλαδή μεταξύ των διάφορων φορέων της υλοποίησης των έργων του ΠΕΠ της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας υπάρχει διαφορά όσον αφορά την υλοποίηση των έργων του ΠΕΠ. Από τον παραπάνω πίνακα ανάλυσης διακύμανσης παρατηρούμαι ότι οι μέσοι όροι υλοποίησης των έργων του ΠΕΠ διαφέρουν από φορέα σε φορέα. Παρατηρούμαι ότι οι περιφερειακοί φορείς έχουν μεγαλύτερο μέσο όρο φυσικής υλοποίησης των έργων που έχουν αναλάβει (77,5 %). Αυτός ο μέσος όρος είναι μεγαλύτερος και από τον αντίστοιχο του συνόλου που είναι 76,1 %. Ακολουθούν οι τοπικοί φορείς με μέσο όρο 75,3% και στην τελευταία θέση με διαφορά από τους υπόλοιπους δυο φορείς όσον αφορά την φυσική υλοποίηση των έργων είναι οι κεντρικοί φορείς με 67%. Ο συντελεστής διακύμανσης CV (coefficient of variation) που υπολογίζεται

με την διαίρεση της τυπικής απόκλισης και του μέσου όρου, είναι αρκετά υψηλός για όλους τους φορείς της περιφέρειας. Αυτό σημαίνει ότι η φυσική υλοποίηση των έργων μέσα σε κάθε φορέα δεν είναι ομοιόμορφη και παρουσιάζονται σημαντικές αποκλίσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999 έχει σαν κύρια στρατηγική του την ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη που θα επιδιώκει τη σταδιακή μείωση των μεγάλων ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. Η στρατηγική του ΠΕΠ (όπως εξειδικεύεται μέσω των παρεμβάσεων του ΠΕΠ) δίνει ιδιαίτερη σημασία στην δημιουργία των απαραίτητων βασικών υποδομών και την αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής των περιοχών της περιφέρειας. Η στρατηγική αυτή λαμβάνει υπόψη και τις παρεμβάσεις που αναμένονται να γίνουν στα πλαίσια του εθνικού σκέλους, του Ταμείου Συνοχής και των κοινοτικών πρωτοβουλιών έτσι ώστε να επιτευχθεί μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων.

Το ΠΕΠ χρησιμοποιεί για την επίτευξη των στόχων του τα παραδοσιακά μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτικής¹⁰ (βελτίωση των υποδομών στις μεταφορές, των κοινωνικών υποδομών, των οικονομικών υποδομών, κίνητρα, κατάρτιση εργαζομένων) για την επίτευξη των στόχων του. Δεν περιλαμβάνει νέα καινοτόμα¹¹ μέσα άσκησης της περιφερειακής πολιτικής (ΜΜΕ επιχειρήσεις, νέα τεχνολογία, κ.α.).

Η διάγνωση των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων από την πλευρά του ΠΕΠ είναι επιτυχής τόσο από άποψη ορθής αντιμετώπισης των πλέον ζωτικών από αυτά τα προβλήματα, όσο και από άποψη των αιτιών που έχουν προκαλέσει αυτά τα προβλήματα. Επιβεβαιώνονται έτσι οι προτάσεις και οι επισημάνσεις που έχουν γίνει κατά καιρούς από τοπικούς και κεντρικούς φορείς σχετικά με την πολιτική αντιμετώπισης των προβλημάτων αυτών και την ακολουθητέα στρατηγική ανάπτυξης της περιφέρειας. Η αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων γίνεται με σαφείς παρεμβάσεις από το ΠΕΠ και οι οποίες δικαιολογούν τις προτεραιότητες και τους καταμερισμούς των πόρων του ΠΕΠ.

Οι στόχοι του ΠΕΠ έχουν διατυπωθεί με σαφήνεια, είναι επίκαιροι και υπάρχει πλήρης διασύνδεση των στόχων αυτών με τα υποπρογράμματα και τα μέτρα του ΠΕΠ. Έτσι δεν δημιουργείται καμία

¹⁰ Βλέπε, Ν.Κόνσολας, "Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική", Αθήνα 1997

¹¹ Βλέπε, Ν.Κόνσολας, "Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική", Αθήνα 1997

αμφιβολία ή σύγχυση μεταξύ τους. Τα μέτρα του ΠΕΠ κρίνονται επαρκή και αποτελεσματικά και αναμένεται να βελτιώσουν ικανοποιητικά την κοινωνικοοικονομική κατάσταση της περιφέρειας. Με αυτόν τον τρόπο οι πιθανότητες υλοποίησης των στόχων του ΠΕΠ είναι αυξημένες.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η επιτυχία των στόχων του ΠΕΠ θα εξαρτηθεί και από την επιτυχία των λειτουργικών προγραμμάτων του εθνικού σκέλους, των κοινοτικών πρωτοβουλιών και του Ταμείου συνοχής λόγω της μεγάλης εξάρτησης και συμπληρωματικότητας μεταξύ των στόχων αυτών των προγραμμάτων. Ιδιαίτερα στους τομείς των μεταφορών και προστασίας του περιβάλλοντος η εξάρτηση και από τις εθνικές και από τις κοινοτικές πολιτικές αναμένεται να είναι αρκετά μεγάλη.

Επίσης η επιτυχία συγκεκριμένων παρεμβάσεων του ΠΕΠ, όπως αυτή στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης της περιφέρειας, θα εξαρτηθεί κατά μεγάλο ποσοστό από την εναρμόνιση τους με τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο συγκεκριμένο παράδειγμα από την εναρμόνιση με την Κοινή Αγροτική Πολιτική.

Όσον αφορά την πορεία υλοποίησης του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας θα πρέπει να γίνουν οι εξής επισημάνσεις: το έτος 1999 ήταν ιδιαίτερα σημαντικό για την πορεία υλοποίησης του προγράμματος, αφού, ξεπεράστηκαν τα σημαντικότερα προβλήματα καθυστερήσεων, είχαμε την έναρξη της πλειοψηφίας των προγραμματισμένων έργων, έχουν δημοπρατηθεί το σύνολο των μεγάλων έργων του προγράμματος και έχει ολοκληρωθεί ένας σημαντικός αριθμός έργων (έτσι η εικόνα στους ρυθμούς απορρόφησης αλλά και στους δείκτες φυσικής υλοποίησης των έργων του προγράμματος βελτιώθηκε σημαντικά και αναμένεται σημαντική βελτίωση της εικόνας με την ολοκλήρωση του 1999).

Συνοπτικά το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας μέχρι και τα μέσα του 1999 παρουσιάζει την παρακάτω εικόνα:

- Από τα εννέα υποπρογράμματα του ΠΕΠ βρίσκονται σε εξέλιξη τα οχτώ υποπρογράμματα (έχει ολοκληρωθεί το υποπρόγραμμα 8)
- Το ποσοστό απορρόφησης του προγράμματος φτάνει το 66,7 % (το αντίστοιχο ποσοστό την περίοδο '94-'98 ήταν 51,3 %)

- Το ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης των έργων του προγράμματος φτάνει το 75 %

~~Τα στοιχεία αυτά κρίνονται ικανοποιητικά και αναμένεται η παραπέρα βελτίωση τους αφού το έτος 1999 είναι ιδιαίτερα κρίσιμο όσον αφορά την ολοκλήρωση σημαντικού αριθμού έργων.~~

Με την ολοκλήρωση του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999 βελτιώνονται οι υποδομές, αναβαθμίζεται και κινητοποιείται το ανθρώπινο δυναμικό της περιφέρειας, αξιοποιούνται τα τοπικά πλεονεκτήματα της περιφέρειας και γενικά μπαίνουν οι βάσεις για να ξεφύγει η περιφέρεια από την απομόνωση και τις απομονωτικές λογικές που συντήρησαν την καθυστέρηση για πολλές δεκαετίες. Αντιμετωπίζονται συγκροτημένα και δυναμικά τα μεγάλα θέματα της ανάπτυξης, της απασχόλησης και του ανθρώπινου δυναμικού.

Η περιφέρεια στην νέα δεκαετία που έρχεται πρέπει να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες που της παρουσιάζονται.

Με την εφαρμογή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε χωρικό και τομεακό επίπεδο, με την βελτίωση των συνθηκών και των προοπτικών απασχόλησης στον αγροτικό χώρο, εκσυγχρονίζοντας τον παραγωγικό ιστό, αξιοποιώντας τα φυσικά πλεονεκτήματα και τη δυναμική της στην ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού με παρεμβάσεις φιλικές στο περιβάλλον, δημιουργώντας και ενισχύοντας τους πόλους ανάπτυξης που θα προκαλέσουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στην ευρύτερη περιοχή, ανοίγοντας τους ορίζοντες επικοινωνίας προς τον Βορρά και την Δύση και εκμεταλλευόμενη τα νέα μέσα περιφερειακή ανάπτυξης (εφαρμογή καινοτόμων δράσεων, διάδοση νέων τεχνολογιών) θα μπορέσει να αποκτήσει ένα πρωταγωνιστικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή και να γίνει έτσι η περιφέρεια ένας τόπος δημιουργίας για τους κατοίκους της.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Όλα τα χρηματοοικονομικά στοιχεία που αφορούν το ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας προέρχονται από την τριμηνιαία Έκθεση Διαχείρισης για το γ' τρίμηνο του 1999. Αναφέρονται συνολικά στην πορεία υλοποίησης του προγράμματος από την έναρξη του μέχρι τις 30.09.1999.

Η μετατροπή των ECU σε δραχμές γίνεται με σταθερή ισοτιμία (330 δρχ).

Στην αξιολόγηση του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας χρησιμοποιούνται ορισμένοι δείκτες-ποσοστά, ο τρόπος υπολογισμού των οποίων θεωρείται απαραίτητος να αναλυθεί για την επίλυση τυχών αποριών του αναγνώστη

Ποσοστό απορροφητικότητας

Ο υπολογισμός του ποσοστού απορροφητικότητας γίνεται με την διαίρεση των συνολικών πληρωμών δια των δεσμεύσεων (χρησιμοποιούνται τα χρηματοοικονομικά στοιχεία σε ECU- η χρησιμοποίηση δραχμών θα οδηγήσει σε ελαφρά διαφορετική τιμή του δείκτη)

Μεθοδολογία υπολογισμού φυσικής προόδου σε επίπεδο μέτρου και υποπρογράμματος

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό της φυσικής προόδου σε επίπεδο μέτρου (πρόοδος-εξέλιξη ως προς το φυσικό αντικείμενο) έχει ως εξής:

Τα έργα του μέτρου διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

- Έργα που ολοκληρώθηκαν με συνολικό προϋπολογισμό το τελικό κόστος τους
- Έργα που είναι σε εξέλιξη με συνολικό προϋπολογισμό το σύνολο των συμβάσεων που έχουν υπογραφτεί
- Έργα που δεν ξεκίνησε η υλοποίησης τους (σε φάση δημοπράτησης, σε στάδιο μελετών) με συνολικό προϋπολογισμό τη ΣΠΑ περαίωσης

Το σύνολο των έργων της κάθε κατηγορίας πολλαπλασιάζεται με το ποσοστό φυσικής υλοποίησης τους όπως προκύπτει από την επικοινωνία με τους επιβλέποντες φορείς. Η φυσική υλοποίηση των ολοκληρωμένων έργων είναι η ακέραια μονάδα. Η φυσική υλοποίηση των έργων που δεν

ξεκίνησαν εμπεριέχει την πορεία των διαδικασιών που συντελούν στην ωριμότητα των έργων και στην ετοιμότητα των φορέων υλοποίησης.

~~Το άθροισμα των γινομένων της κάθε κατηγορίας διαιρείται με το συνολικό προϋπολογισμό όλων των κατηγοριών των έργων του μέτρου. Το άθροισμα των ποσοστών που προκύπτουν αποτελούν τη φυσική υλοποίηση σε επίπεδο μέτρου.~~

Ο δείκτης φυσικής υλοποίησης σε επίπεδο υποπρογράμματος προκύπτει με την ίδια φιλοσοφία όπως και προηγούμενος.

Δείκτης Overbooking-Underbooking

Στην παρούσα εργασία υπολογίζονται δυο δείκτες Overbooking-Underbooking, ένας για τα ολοκληρωμένα έργα και ένας για το σύνολο των έργων.

Ο δείκτης για τα ολοκληρωμένα έργα δείχνει κατά πόσο οι πληρωμές των έργων αυτών ξεπέρασαν ή υπολείπονται των προϋπολογισμών. Υπολογίζεται ως εξής:

$$((\text{Άθροισμα πληρωμών} - \text{προϋπολογισμό έργων}) / \text{προϋπολογισμό έργων}) * 100$$

Ο δεύτερος δείκτης υπολογίζεται για το σύνολο των προγραμματισθέντων έργων και δείχνει κατά πόσο ο προϋπολογισμός ξεπερνάει ή υπολείπεται των δεσμεύσεων. Υπολογίζεται ως εξής:

$$((\text{Άθροισμα προϋπολογισμών} / \text{δεσμεύσεις}) - \text{δεσμεύσεις}) * 100.$$

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1. Διανομαρχιακή κατανομή του πληθυσμού της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας '71, '81, '91 και ποσοστιαία μεταβολή του.....8

~~Πίνακας 2. Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού των περιφερειών της Ελλάδας, '71, '81, '91.....9~~

Πίνακας 3. Πυκνότητα του πληθυσμού περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας '71, '81, '91.....11

Πίνακας 4. Βαθμός αστικοποίησης του πληθυσμού περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας '71, '81, '91.....11

Πίνακας 5. Ποσοστό γεννητικότητας, θνησιμότητας και φυσικής κίνησης του πληθυσμού της περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας τα έτη '71, '81, '91.....12

Πίνακας 6. Ποσοστιαία διάρθρωση ΑΕΠ στην περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας.....14

Πίνακας 7. Κατανομή του ΑΕΠ στην περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας ανά τομέα παραγωγής '71, '81, '91.....15

Πίνακας 8. Ποσοστιαία κατανομή ΑΕΠ στην περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας τα έτη '71, '81, '91.....16

Πίνακας 9. Κατά κεφαλήν εισόδημα κατά νομό και κατά τομέα παραγωγής στην Δυτ. Μακεδονία '81, '91.....18

Πίνακας 10. Μέσοι ετήσιοι ρυθμοί αύξησης του κατά κεφαλήν προϊόντος (%) κατά τομέα παραγωγής στην Δυτ. Μακεδονία (σταθερές τιμές 1970).....19

Πίνακας 11. Απασχόληση και ποσοστιαία κατανομή ανά τομέα παραγωγής στην Δυτ. Μακεδονία '81, '91, '94, '95, '96, '97.....20

Πίνακας 12. Απασχόληση κατά τομέα παραγωγής και φύλο στην Δυτ. Μακεδονία '94, '95, '96, '97.....20

Πίνακας 13. Εργατικό δυναμικό στην Δυτ. Μακεδονία 1988-1997.....21

Πίνακας 14. Απασχόληση στην Δυτ. Μακεδονία ανά ηλικία.....22

Πίνακας 15. Ταξινόμηση των νομών της περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας ως προς τον δυναμισμό τους στο κατά κεφαλήν εισόδημα το 1991.....23

Πίνακας 16. Ταξινόμηση των νομών της περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας με βάση το κριτήριο Boudeville.....25

Πίνακας 17. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Υποπρογράμματος 103.001 "Υποδομές Μεταφορών".....74

Πίνακας 18. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.001.001 "Υποδομές Μεταφορών".....	77
Πίνακας 19. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.001.002 "Υποδομές Μεταφορών".....	80
Πίνακας 20. Επαρχιακό δίκτυο της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και παρεμβάσεις του ΠΕΠ σε αυτό.....	82
Πίνακας 21. Διακίνηση επιβατικής-εμπορευματικής-ταχυδρομικής κίνησης από το αεροδρόμιο Καστοριάς 1993-1996.....	85
Πίνακας 22. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Υποπρογράμματος 103.002 "Ολοκληρωμένο Υποπρόγραμμα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου".....	86
Πίνακας 23. Ποσοστιαία κατανομή του κόστους του υποπρογράμματος 103.002 "Ολοκληρωμένο Υποπρόγραμμα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου" μεταξύ των μέτρων του.....	87
Πίνακας 24. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.001 "Αρδευτικά και Έργα Διαχείρισης Υδάτων".....	89
Πίνακας 25. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.002.....	91
Πίνακας 26. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.003 "Δασικά Έργα".....	94
Πίνακας 27. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.004 "Παράλληλα Έργα Αναδασμού".....	97
Πίνακας 28. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.005 "Αγροτουρισμός".....	100
Πίνακας 29. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.007 "Τουριστική Ανάπτυξη".....	104
Πίνακας 30. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου 103.002.008 "Βελτίωση Υποδομών Αγροτικού Χώρου".....	107
Πίνακας 31. Καταρτιζόμενοι του μέτρου 102.002.010 "Ενέργειες Κατάρτισης".....	111
Πίνακας 32. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Υποπρογράμματος 103.003 "Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής".....	112

Πίνακας 33. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου	103.003.001
“Υδρευση-Αποχέτευση”	115

Πίνακας 34. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου	103.003.003
“Πολιτισμός”	119

Πίνακας 35. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Υποπρογράμματος	103.005
“Ενίσχυση Δομών τοπικής Αυτοδιοίκησης”	130

Πίνακας 36. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου	103.005.001
“Βασικές Υποδομές”	132

Πίνακας 37. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου	103.005.002
“Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής”	134

Πίνακας 38. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου	103.005.003
“Υποστήριξη Τοπικής Οικονομίας”	137

Πίνακας 39. Κατανομή των έργων του υποπρογράμματος	103.006
“Αξιοποίηση Ανθρώπινου Δυναμικού” ανά μέτρο	139

Πίνακας 40. Διανομαρχιακή κατανομή των έργων του Μέτρου	103.006.001
“Υποδομές Εκπαίδευσης”	141

Πίνακας 41. Πίνακας Overbooking-Underbooking των έργων του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας ανά μέτρο και υποπρόγραμμα	165
---	-----

Πίνακας 42. Φυσική πρόοδος των έργων του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας ανά μέτρο και υποπρόγραμμα	166
---	-----

Πίνακας 43. Απορροφητικότητα των έργων του μέτρου ανά μέτρο και υποπρόγραμμα	167
--	-----

Πίνακας 44. Κατανομή των έργων του μέτρου ανά μέτρο και νομό	168
--	-----

Πίνακας 45. Χρηματοοικονομικά στοιχεία των έργων του ΠΕΠ Δυτ. Μακεδονίας	169
--	-----

ΜΕΡΟΣ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΕΩΣ ΕΚΔΕΚΟΜΕΝΩΝ	ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΑΡΧ. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΙΜΕΣ 94	ΠΡΟ-ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΙΜΕΣ 94 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΡΓΩΝ	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ 94 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΟΥΒΕΡΒΟΚΙΝΓ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΟΥΒΕΡΒΟΚΙΝΓ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΟΥΒΕΡΒΟΚΙΝΓ ΣΥΝΔΙΟΥ ΕΡΓΩΝ	ΟΥΒΕΡΒΟΚΙΝΓ ΣΥΝΔΙΟΥ ΕΡΓΩΝ	
ΥΠΛΜΑ 1	ΕΝΙΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	65.000	21.450.000.000	26.114.000.000	536.000.000	536.677.743	-322.257	-0,06%	4.664.000.000	21,74%
	ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	31.177	10.288.410.000	11.401.319.000	3.941.846.000	4.139.719.354	197.873.354	5,02%	1.112.909.000	10,82%
	ΔΕΡΒΟΡΟΜΙΑ	1.010	333.300.000	264.300.000	180.000.000	215.186.639	35.186.639	19,55%	-69.000.000	-20,70%
	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	97.987	32.071.710.000	37.779.619.000	4.657.846.000	4.990.583.736	332.737.736	7,15%	5.707.809.000	17,80%
	ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΥΔΑΤΩΝ	20.213	6.670.290.000	9.404.252.000	195.130.000	184.144.497	-10.985.503	-5,63%	2.733.967.000	40,99%
	ΜΕΤΑΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	3.760	1.240.800.000	1.533.000.000	349.792.000	37.760.000	-312.032.000	-89,21%	292.200.000	23,55%
	ΔΑΣΙΚΑ ΕΡΓΑ	8.453	2.789.490.000	2.590.000.000	704.091.000	525.622.274	-178.468.726	-25,35%	352.898.000	7,15%
	ΑΝΑΔΑΣΜΟΙ-ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΩΝ	4.807	1.596.310.000	1.939.179.000	704.091.000	525.622.274	-178.468.726	-25,35%	352.898.000	22,24%
	ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΔΕΙΞΙΟΝΟΜΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΘΡΟΝΙΜΙΑΣ	3.100	1.023.000.000	1.461.962.895	51.426.000	18.441.023	-32.984.977	-64,14%	438.982.895	42,91%
	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΟΗΣ	2.480	818.400.000	964.000.000	230.000.000	127.500.000	-102.500.000	-44,57%	135.900.000	16,57%
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	11.255	3.714.150.000	3.615.889.000	705.800.000	705.267.025	-532.975	-0,08%	-98.261.000	-2,65%
	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	13.561	4.475.130.000	5.549.716.000	2.661.067.000	2.034.885.944	-626.181.156	-23,53%	1.074.646.000	24,01%
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	3.197	1.056.010.000	432.490.000	432.490.000	544.529.889	112.039.889	25,91%	622.520.000	49,01%
	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	70.836	23.572.590.000	27.480.548.895	5.329.736.000	4.178.150.562	-1.151.585.438	-21,61%	4.107.598.965	17,85%
	ΥΑΡΕΣΙΑ-ΠΟΚΛΕΥΣΗ	31.331	10.339.230.000	14.394.551.000	2.659.156.000	2.503.104.910	-156.051.090	-5,87%	4.045.321.000	39,13%
	ΥΠΕΡ-ΠΡΟΝΟΙΑ	14.363	4.746.390.000	5.615.770.000	33.200.000	33.212.529	12.529	0,04%	869.380.000	18,32%
	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	4.304	1.420.320.000	1.481.234.000	280.993.000	269.928.918	-11.064.082	-3,94%	60.914.000	4,25%
	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	50.018	16.505.940.000	21.481.555.000	2.973.349.000	2.805.245.357	-167.103.643	-5,62%	4.975.614.000	30,14%
	ΔΕΙΞΙΟΝΟΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	1.905	628.650.000	620.000.000	3.296.053.000	3.296.053.000	0	0,00%	970.878.000	41,75%
ΥΠΛΜΑ 3	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	7.046	1.764.840.000	1.650.000.000	1.650.000.000	1.650.000.000	0	0,00%	-114.840.000	-6,51%
	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΡΩΣΗΣ Κ.Μ.Σ	5.348	1.764.840.000	1.650.000.000	1.650.000.000	1.650.000.000	0	0,00%	-114.840.000	-6,51%
	ΔΙΔΟΜΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	11.913	3.931.290.000	4.720.000.000	4.720.000.000	4.720.000.000	0	0,00%	788.170.000	20,06%
	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	26.212	8.648.990.000	10.228.652.000	1.695.191.000	1.826.036.898	130.845.898	7,72%	443.842.000	11,63%
	ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	11.683	3.848.790.000	4.282.652.000	1.695.191.000	1.826.036.898	130.845.898	7,72%	443.842.000	11,63%
	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΗΤΑ ΖΩΝΕΣ	9.000	2.970.000.000	2.749.041.000	1.140.636.000	1.224.512.298	83.876.298	7,35%	-220.950.000	-7,44%
	ΥΠΟΔΟΜΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	8.500	2.805.000.000	2.766.170.000	618.086.000	699.657.726	71.571.726	11,58%	-38.830.000	-1,38%
	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	28.183	8.632.790.000	9.480.742.000	3.453.913.000	3.740.205.922	286.292.922	8,25%	1.894.056.000	19,91%
	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	28.894	9.539.020.000	10.308.896.000	3.421.816.000	3.543.508.945	121.692.945	3,56%	773.896.000	8,12%
	ΔΟΜΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ									
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 6	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	10.617	3.503.610.000	2.800.000.000	2.800.000.000	1.652.639.565	-1.147.960.435	-40,98%	-700.610.000	-20,08%
	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	700	231.000.000	237.300.000	2.800.000.000	1.652.639.565	-1.147.960.435	-40,98%	-700.610.000	-20,08%
	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	40.214	13.268.630.000	13.346.156.000	5.321.816.000	5.196.148.410	-1.025.667.590	-16,43%	6.300.000	2,73%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	313.617	103.483.610.000	120.181.774.895	45.273.440.000	41.622.674.564	-3.650.765.436	-8,93%	16.682.164.895	16,12%	

ΠΙΝΑΚΑΣ 42

ΦΥΣΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

	ΜΕΤΡΟ	Σύνολο έργων		Έργα που ολοκληρώθηκαν		Έργα που υλοποιούνται		Έργα που δεν έχουν		Ποσοστό φυσικής ολοκλήρωσης
		Αριθμός	Ποσό	Αριθμός	Ποσό	Αριθμός	Ποσό	Αριθμός	Ποσό	
ΥΠΛΜΑ 1	ΕΘΝΙΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	6	19.660.523.221	2	522.745.743	4	19.137.777.478	0	0	63,00%
	ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	68	9.997.878.611	40	4.139.719.354	21	5.307.877.257	7	550.282.000	77,00%
	ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ	2	354.386.639	1	215.186.639	1	139.200.000	0	0	99,00%
	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	76	30.012.788.471	43	4.877.651.736	26	24.584.854.735	7	550.282.000	67,00%
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2	ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΔΑΤΩΝ	39	7.691.428.872	4	184.144.497	34	7.316.532.456	1	35.460.000	55,08%
	ΜΕΤΑΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	88	1.432.856.445	41	579.665.813	21	400.890.632	26	452.300.000	64,79%
	ΔΑΣΙΚΑ ΕΡΓΑ	6	2.564.609.445	0	0	6	2.564.609.445	0	0	84,21%
	ΑΝΑΔΑΣΜΟΙ-ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΔΑΣΜΩΝ	31	1.529.548.173	5	525.622.274	26	1.003.925.899	0	0	80,98%
	ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	36	1.183.747.906	4	82.058.400	32	1.101.689.506	0	0	53,17%
	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	6	791.500.000	2	127.500.000	4	664.000.000	0	0	64,05%
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	28	3.155.777.445	8	705.267.025	18	2.333.910.420	2	116.600.000	73,25%
	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	67	4.917.210.174	32	2.034.885.844	25	2.327.870.330	10	554.454.000	81,27%
	ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00%
	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	90	1.093.163.867	33	279.013.867	25	414.150.000	32	400.000.000	63,41%
ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	397	24.204.550.408	129	4.518.157.720	191	18.127.578.688	71	2.558.874.000	68,07%	
ΥΠΛΜΑ 3	ΥΔΡΕΥΣΗ-ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	60	14.834.891.810	38	2.503.104.910	20	12.210.786.900	2	121.000.000	84,00%
	ΥΓΕΙΑ-ΠΡΟΝΟΙΑ	5	4.346.379.616	1	33.212.529	3	4.276.707.087	1	36.460.000	69,00%
	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	33	1.550.972.311	10	269.928.918	21	1.195.743.393	2	85.300.000	72,00%
	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	98	20.732.243.737	49	2.806.246.357	44	17.682.237.380	5	242.760.000	74,10%
ΥΠΛΜΑ 4	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΡΩΝ ΥΠΕΔΑΦΟΥΣ	6	610.000.000	0	0	6	610.000.000	0	0	89,82%
	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	7	2.561.273.394	0	0	6	2.531.273.394	1	30.000.000	59,00%
	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ Μ.Μ.Ε.	62	1.613.167.000	0	0	6	283.167.000	56	1.330.000.000	87,80%
	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	11	3.458.693.368	8	3.018.693.368	3	440.000.000	0	0	93,64%
	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	86	8.243.133.762	8	3.018.693.368	21	3.264.140.394	57	1.360.000.000	68,14%
ΥΠΛΜΑ 5	ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	76	4.542.685.454	36	1.826.036.898	25	2.097.198.566	15	619.450.000	77,00%
	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	38	2.902.892.717	18	1.224.512.298	17	1.626.330.419	3	52.050.000	89,00%
	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	53	2.640.344.982	16	689.657.726	29	1.562.477.256	8	388.210.000	75,00%
	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	167	10.085.923.153	70	3.740.206.922	71	4.286.006.241	26	1.059.710.000	80,00%
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 6	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	55	10.261.788.023	19	3.541.030.845	25	5.329.387.178	11	1.391.370.000	68,54%
	ΔΟΜΕΣ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00%
	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΕΡΓΩΝ	284	3.329.923.963	90	966.208.963	74	1.363.715.000	120	1.000.000.000	69,97%
	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	1	237.300.000	0	0	0	0	1	237.300.000	0,00%
	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	340	13.829.011.986	109	4.507.239.808	99	6.693.102.178	132	2.628.670.000	67,14%

ΠΙΝΑΚΑΣ 44

Κατανομή των έργων του ΠΕΠ ανά μέτρο και νομό

	ΤΡΕΒΕΝΑ	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	ΚΟΖΑΝΗ	ΦΛΩΡΙΝΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
103.001.001	1		4	1		6
103.001.002	20	19	23	6		68
103.001.003		2				2
ΣΥΝΟΛΟ	21	21	27	7	0	76
103.002.001	12	9	9	9		39
103.002.002	27	41	15	5		88
103.002.003	2	1	2	1		6
103.002.004	12	4	2	13		31
103.002.005	17	8	9	2		36
103.002.006					6	6
103.002.007	7	2	5	14		28
103.002.008	21	15	22	9		67
103.002.009						0
103.002.010					90	90
ΣΥΝΟΛΟ	98	80	64	53	96	391
103.003.001	17	28	12	3		60
103.003.002	1		2	2		5
103.003.003	4	16	9	4		33
ΣΥΝΟΛΟ	22	44	23	9	0	98
103.004.001					6	6
103.004.002	1	3	3			7
103.004.003					62	62
103.004.004					11	11
ΣΥΝΟΛΟ	1	3	3	0	79	86
103.005.001	9	11	32	24		76
103.005.002	9	9	13	7		38
103.005.003	10	7	28	8		53
ΣΥΝΟΛΟ	28	27	73	39	0	167
103.006.001	3	22	25	5		55
103.006.002					0	0
103.006.003					284	284
103.006.004					1	1
ΣΥΝΟΛΟ	3	22	25	5	285	340
103.007.001					1	1
103.007.002					1	1
103.007.003					1	1
ΣΥΝΟΛΟ	0	0	0	0	3	3
103.008.001					52	52
ΣΥΝΟΛΟ	0	0	0	0	52	52
103.009.001					1	1
103.009.002					1	1
103.009.003					0	0
ΣΥΝΟΛΟ	0	0	0	0	2	2
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	173	197	216	113	517	1215

ΠΙΝΑΚΑΣ 45.

Χρηματοοικονομικά δεδομένα των έργων του ΠΕΠ ανά μέτρο και υποπρόγραμμα

	ΜΕΤΡΟ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΡΓΩΝ ΤΙΜΕΣ ΤΥΧ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΡΓΩΝ ΣΤΑ ΤΙΜΕΣ ΒΕΡΑΙΩΣΗ	ΠΟΣΟ ΣΥΜΒΑΤΕΩΝ	ΠΑΡΩΜΕΣ ΕΩΣ 31/12/07	ΠΑΡΩΜΕΣ ΕΩΣ 31/12/08	ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΡΩΜΕΩΝ
ΥΠΛΗΜΑ 1	103.001.001	26.114.000.000	33.002.000.000	19.669.718.506	4.553.368.814	7.088.959.458	10.450.874.458
	103.001.002	11.401.319.000	13.727.183.000	8.696.831.088	5.533.003.065	6.665.489.492	7.728.072.377
	103.001.003	264.300.000	316.000.000	330.360.000	285.786.639	307.836.640	313.609.228
	ΣΥΝΟΛΟ	37.779.619.000	67.045.183.000	28.696.909.594	10.372.158.518	14.062.285.590	24.434.444.108
ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2	103.002.001	9.404.252.000	11.849.552.000	7.510.999.176	796.716.773	1.720.070.812	2.740.261.409
	103.002.002	1.533.000.000	1.563.344.916	1.432.856.445	366.242.694	576.938.557	777.327.644
	103.002.003	2.590.000.000	2.590.000.000	2.564.609.850	1.347.440.502	1.749.486.489	2.017.891.988
	103.002.004	1.939.179.000	2.427.206.000	1.529.548.276	346.338.170	806.352.061	1.003.093.890
	103.002.005	1.461.962.695	1.608.532.695	1.183.789.306	8.106.380	118.108.866	271.546.607
	103.002.006	894.000.000	894.000.000	791.500.000	466.299.052	391.150.617	433.766.758
	103.002.007	3.615.889.000	4.397.920.000	3.054.443.030	1.532.951.110	1.819.796.873	2.075.446.200
	103.002.008	5.549.776.000	6.536.820.000	4.380.706.678	2.339.238.681	3.102.872.617	3.650.978.342
	103.002.009	0	0	0	0	0	0
	103.002.010	432.490.000	432.490.000	693.163.867	279.013.867	279.013.867	544.528.869
ΣΥΝΟΛΟ	27.420.548.695	32.293.665.611	23.811.812.578	182.947.229	10.563.790.759	33.374.342.733	
ΥΠΛΗΜΑ 3	103.003.001	14.384.551.000	17.035.634.000	14.200.052.160	4.680.660.850	8.307.018.672	11.722.905.847
	103.003.002	5.615.770.000	6.875.240.000	4.309.907.087	1.453.608.805	2.002.971.334	2.460.121.069
	103.003.003	1.481.234.000	1.837.819.000	1.495.277.719	663.550.819	1.003.138.034	1.193.797.337
	ΣΥΝΟΛΟ	21.481.555.000	25.748.693.000	20.005.236.966	6.797.820.474	11.313.127.040	15.376.824.253
ΥΠΛΗΜΑ 4	103.004.001	620.000.000	620.000.000	610.000.000	316.310.275	440.778.654	517.721.595
	103.004.002	3.296.053.000	3.598.103.000	2.531.273.394	752.052.293	1.307.964.062	1.540.223.225
	103.004.003	1.650.000.000	1.650.000.000	283.167.000	0	11.996.000	11.996.000
	103.004.004	4.720.000.000	3.482.028.368	3.482.028.368	2.091.597.334	2.777.028.368	3.073.693.368
	ΣΥΝΟΛΟ	10.286.053.000	9.348.131.368	8.906.868.762	3.159.962.668	4.537.767.084	5.143.714.153
ΥΠΛΗΜΑ 5	103.005.001	4.292.632.000	5.076.386.000	3.682.736.773	2.166.853.554	2.733.826.909	3.381.025.908
	103.005.002	2.749.041.000	3.218.653.000	2.544.884.282	1.514.886.392	1.955.894.339	2.514.301.335
	103.005.003	2.766.170.000	3.280.641.000	2.154.431.140	1.427.078.134	1.716.721.170	2.003.129.170
	ΣΥΝΟΛΟ	9.807.843.000	11.575.680.000	8.382.052.195	5.108.818.080	6.406.442.418	7.900.456.413
ΥΠΛΗΜΑ 6	103.006.001	10.308.856.000	12.593.264.000	8.856.845.569	4.018.003.134	5.523.095.165	6.496.290.248
	103.006.002	1.100.000.000	1.100.000.000	0	0	0	0
	103.006.003	2.800.000.000	2.800.000.000	2.500.000.000	966.208.963	966.208.963	1.652.638.465
	103.006.004	237.300.000	237.300.000	0	0	0	0
	ΣΥΝΟΛΟ	14.446.156.000	17.730.564.000	11.356.845.569	5.024.212.097	6.489.304.128	8.148.928.713
ΥΠΛΗΜΑ 7	103.007.001	1.300.000.000			45.704.000	425.835.200	446.636.400
	103.007.002	430.000.000			11.032.000	17.966.400	28.685.200
	103.007.003	210.000.000			6.934.400	11.032.000	11.662.400
	ΣΥΝΟΛΟ	1.940.000.000			63.670.400	554.833.600	586.984.000
		123.863.319.000	140.000.000.000	88.369.287.774	33.092.700.000	53.291.351.891	88.062.277.573

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1. Αντιστοιχία στόχων και τομέων παρέμβασης του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2. Αντιστοιχία υποπρογραμμάτων και τομέων παρέμβασης του ΠΕΠ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΠΕΠ : Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

Ε.Ε. : Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΣΥΕ : Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

ΔΕΗ : Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού

ΑΕΠ : Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΣΠΑ : Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΚΠΣ : Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

ΕΤΠΑ : Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΚΤ : Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΓΤΠΕ : Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ▣ Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999, Οκτώβριος 1999
- ▣ Τριμηνιαία έκθεση διαχείρισης Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999, Ιανουάριος 1999
- ▣ Κείμενο του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας 1994-1999
- ▣ Τέταρτη Ενδιάμεση Έκθεση Αξιολόγησης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Εξάντας ε.π.ε. σύμβουλος αξιολόγησης
- ▣ Απολογιστική Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, Εξάντας ε.π.ε. σύμβουλος αξιολόγησης
- ▣ "Μελέτη αξιολόγησης των ΠΕΠ του ΚΠΣ 1994-1999", Κέντρο προγραμματισμού και οικονομικών ερευνών, Αθήνα 1997
- ▣ "Μελέτη των χωρικών επιπτώσεων των κοινοτικών προγραμμάτων και πολιτικών στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας", Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, μελετητής Δ. Σταματογιανόπουλος, Αθήνα 1996
- ▣ "Περιφερειακές ανισότητες και πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα 1971-1991", Γ. Βασιλόπουλος-Α.Μπίλα, Εκδόσεις κέντρου έρευνας περιφερειακής αναπτύξεως "Ιερόνυμος Πίντος", Αθήνα 1995
- ▣ "Η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την ΕΟΚ στην Ε.Ε.", Κ.Καστάνη-Β.Σκαρμαγκά, Εκδόσεις κέντρου έρευνας περιφερειακής αναπτύξεως "Ιερόνυμος Πίντος", Αθήνα 1997
- ▣ "Σύγχρονη περιφερειακή οικονομική πολιτική", Νικ.Ι.Κόνσολας, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1997
- ▣ "Μέθοδοι περιφερειακής ανάλυσης", Αθ.Δ.Παπαδασκαλόπουλος, Εκδόσεις Παπαζήση
- ▣ "Η ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης", Ν.Μαραβέγιας-Μ.Τσινισιζελής, Εκδόσεις Θεμέλιο

- "Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο-Οικονομία-Πολιτική", Ν.Σ.Μούσης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1996
- "Κοινοτικές στρατηγικές για το περιβάλλον", Γ.Ι.Τσάκτας-Π.Γ.Γρηγορίου, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1994
- Σημειώσεις του μαθήματος "Εφαρμογή και αξιολόγηση σχεδίων περιφερειακής ανάπτυξης" του τμήματος Οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης, Κ.Ράνος-Η.Σιδηρόπουλος, Αθήνα 1992.

